

Egészség Sport Gazdaság

IV. KONFERENCIAKÖTET

KATONA ZSOLT BÁLINT

SZÉCHENYI 2020

2020

**SZÉCHENYI
EGYETEM**
UNIVERSITY OF GYŐR

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

EGÉSZÉSEG SPORT GAZDASÁG

IV.

Konferenciakötet HEALTH SPORT ECONOMY Conference Volume

Szerkesztette:

Katona Zsolt Bálint

Szerzők:

Alföldi Zoltán, Dr. Béki Piroska, Faragó Beatrix, Gasztonyi Tamás,
Dr. Gósi Zsuzsanna, Dr. Gyömörei Tamás, Katona Zsolt Bálint,
Kertész Tamás, Dr. Koppány Krisztián, Dr. Kovács Norbert,
Dr. Kovácsné Tóth Ágnes, Dr. Konczos Csaba, Dr. Máté Tünde,
Posgay Miklós Marcell, Dr. Simon József, Dr. Szakály Zsolt,
Tihanyi Kovács Renáta, Vajnorák Martin, Dr. Vörös Tünde, Dr. Zakariás Géza

Lektorálta:

Dr. Edvy László egyetemi docens

Felelős Kiadó:

Mobilis Közhasznú Nonprofit Kft.

A konferenciakötet az EFOP-3.4.3-16-2016-00016 „Intézményi fejlesztések a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében a Széchenyi István Egyetemen” című projekt támogatásával készült.

Győr, 2020.

ISBN 978-615-5837-27-2

Tartalomjegyzék

Előszó	8
Élsportolói mentorprogram a Széchenyi István Egyetemen	10
Elite athlete's mentoring program at Széchenyi István Egyetemen	10
<hr/>	
Absztrakt	10
Abstract	10
A mentorálás rövid története	11
Az élsportolói mentorlás nemzetközi háttere és gyakorlata a felsőoktatásban	13
Élsportolói mentorprogram a hazai felsőoktatásban	14
Élsportolói mentorprogram a Széchenyi István Egyetemen	15
Összegzés	21
Ajánlások	22
Felhasznált irodalom	22
Fejlesztési dokumentumok	23
Összehasonlító elemzés felsőoktatásban résztvevő hallgatók fizikai állapotáról	24
Comparative analysis of the physical condition of students in higher education	24
<hr/>	
Összefoglaló	24
Abstract	25
Bevezetés	25
A vizsgálat célja, a feltett kérdések és hipotézisek	26
Vizsgált személyek köre és alkalmazott módszerek	26
Eredmények és megbeszélés	27
Következtetések	30
Felhasznált irodalom	30
Győr fogyatékkal élő embertársait segítő szervezetei, fókuszban a sport	32
Organizations assisting disabled people in City of Győr, with a focus on sport	32
<hr/>	
Összefoglalás	32
Abstract	33
A fogyatékoság értelmezése	33
A fogyatékoság társadalmi megítélése	35
A sport szerepe a társadalmi szemléletváltásban	36
A hazai többségi társadalom hatása, intézkedései	49
Győr Megyei Jogú Város helyzete	40
Személyes vízió	46
Felhasznált irodalom	47

Health survey of the students of Széchenyi István University regarding their nutrition and the various diets	50
<hr/>	
Summary	50
Introduction	51
Material and method	52
Results and their evaluation	52
Conclusion	57
 Works Consulted	 58
 Az egészségi állapot és munkatermelékenység kapcsolata – Néhány módszertani peremfeltétel az intervenció peridus tervezéséhez	 60
The relationship of the state of health and productivity of labour – Some methodological assumptions of the planning of the intervention period	60
<hr/>	
Absztrakt	60
Abstract	60
Bevezetés	61
Az intervenció időszakban alkalmazható indikátorok	62
Az egészséget meghatározó tényezők és néhány módszertani peremfeltétel az intervenció időszak tervezéséhez	63
Összefoglalás	65
Irodalomjegyzék	66
 Futnak-e a nők? Hölgyek futóversenyen karantén előtt és alatt	 68
Do women run? Women in running event before and during the quarantine	68
<hr/>	
Összefoglaló	68
Abstract	69
Bevezetés	69
Sportolási szokások Magyarországon	69
Sport és nők	70
Anyag és módszerek	70
Eredmények - Utcai futóversenyek elemzése	70
Kérdőíves kutatás	73
Megbeszélés és következtetések	75
Felhasznált irodalom	75

Örökség és érték: Győri sportrendezvények társadalmi hatásai a lakosság szemszögéből	78
Heritage and value: The social effects of sports events in Győr from the point of view of the population	78
<hr/>	
Bevezetés	78
Összefoglalás	78
Abstract	79
Elméleti keret	79
Melyek azok a társadalmi hatások, amelyek hosszútávon fenntartható örökséggé válhatnak?	80
Anyag és módszer	82
Az adatfelvétel sajátosságai	82
A minta alapvető jellemzői	83
Összegzés	91
Irodalomjegyzék	92
A költség-haszon elemzés módszertanának alkalmazási lehetőségei a sportágazatban	96
The application of the methodology of cost-benefit analysis in the sports sector	96
<hr/>	
Absztrakt	96
Abstract	96
Bevezetés	97
A költség-haszon elemzés alkalmazásának megjelenése sportesemények vizsgálatában	98
A költség-haszon elemzés alkalmazásának megjelenése sporttevékenység és sportlétesítmények vizsgálatában	100
Következtetések, további kutatási irányok	101
Irodalom	102
Athlete's decisions and social environment	104
<hr/>	
Abstract	104
Introduction	104
Athlete's decisions, awareness	105
Sport organization, policy decisions in sport	106
Dimensions of company decisions	107
Research method and results	108
Discussion and conclusion	112
Literature	113

Subculture or extreme sports, examination of social judgment of skateboarders	114
<hr/>	
Abstract	114
Introduction	115
Extremity, subculture, underground in sports, or what is skateboarding	115
Material and method	117
Results	118
Conclusions	122
Literature	123
Motivational research of climbing as a recreational sport	126
<hr/>	
Abstract	126
Introduction	126
Climbing as an extreme experience	127
Material and method	129
Results	130
Conclusions	132
Literature	133

Előszó

A civilizációs vívmányok által „ránk kényszerített” fizikai inaktivitás ma a legerősebb mortalitási faktor. Ennek a problémának nyilvánvaló megoldása az életvitelünkbe beültetett rendszeres aktív testmozgás, amely melletti érvek már számos kutatás mentén nyertek orvos- és sporttudományi megerősítést.

Az állam, mint intézmény egészségfejlesztésben való szerepvállalása indokolt és tényként meg is ragadható. Ezzel szemben a rendszer egyéni dimenziója, vagyis a társadalom nem hordozza magában gyakorlati értéként az egészség – tudásalapú – aktív megőrzésének képességét. Mivel ez nem belső szükséglet, így a fizikai aktivitás a fogyasztói társadalom kínálati palettáján csupán egy a sok közül. A kínált érték befogadásának motivációja tehát hiányzik.

A kötet megjelenése ösztönző lehet azon kutatók számára, akik a közjó szintjén beazonosítható egészség életminőséget befolyásoló hatását vizsgálják, ráirányítva a figyelmet az aktív életvezetés szükségességére. A ma posztmodern világában, amikor az érték – esetünkben az egészség is – az egyes társadalmi alrendszerek mentén relativizálódik, szükséges a diszciplínák határait átívelő vállalásokkal olyan kutatásokat vezetni, amelyek alkalmasak a különböző társadalmi alrendszerek értékduáljainak érvényt adó, de azon mégis túlmutató axiomatikus megállapításokra. Így tudhatunk érvelni az egészséget megalapozni hivatott sport jövedelmezőségéről is.

A kötet címében felsorolt – sport, egészség, gazdaság –, önálló rendszerek tudományos megalapozottsággal feltárt kapcsolódása lehet a valódi, hiányolt motiváció. Ehhez az eredményhez minden bemutatott tanulmány szerzője hozzájárult. Gratulálok a munkájukhoz és kívánom továbbá, hogy a kötet az értő olvasó számára legyen ösztönző erejű a felvállalt téma továbbgondolására.

Dr. Edvy László

Élsportolói mentorprogram a Széchenyi István Egyetemen Elite athlete's mentoring program at Széchenyi István Egyetemen

Katona Zsolt Bálint, Alföldi Zoltán, Vajnorák Martin¹

Absztrakt:

A tanulmány betekintést nyújt a mentorálás rövid történetébe, majd bemutatja a győri Széchenyi István Egyetem élsportolói mentorprogramját, mely jelenleg számos, hazai élmezőnyhöz tartozó, ill. nemzetközi eredményekkel büszkélkedő sportolót támogat.

Bemutatja és a saját felméréssel szemlélteti, hogy az intézmény mentorrendszere az élsportoló - egyetemi hallgatókat e kettős életpályaszakaszban oly módon segít, hogy a programban résztvevők tanulmányaik során fennakadás nélkül képesek boldogulni duális karrierjük építésében.

Kulcsszavak: mentor, mentorálás, élsportolói mentorprogram, kettős életpályamodell

Abstract

The study provides an insight into the short history of mentoring and then presents the elite athlete-mentoring program of the Széchenyi István University of Győr that supports several athletes who boast international achievements.

It demonstrates and illustrates with its own survey that the institution's mentoring program helps elite sports level university students in this dual career path in their studies in such a way that mentoring program participants are able to thrive in building their dual careers without interruption.

Keywords mentor, mentoring, elite athlete mentoring program, dual career model

¹ Katona Zsolt Bálint: Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Doktori Iskola, Pécs, Széchenyi István Egyetem, Testnevelési és Sportközpont, Győr
Alföldi Zoltán: Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Doktori Iskola, Pécs, Széchenyi István Egyetem, Testnevelési és Sportközpont, Győr
Vajnorák Martin: Széchenyi István Egyetem, Testnevelési és Sportközpont, Sportiroda, Győr

A mentorálás rövid története

A kultúránként más és más meghatározása miatt a mentorálás definícióját nehéz pontosan megfogalmazni. Meghatározása szakmai közmegegyezés kérdése, hiszen attól is függ, hogy milyen elvárásokat támasztunk a mentorálással és a mentor személyével kapcsolatban. (Di Blasio B. – Paku Á. – Marton M. (2011))

A mentorálás gyakorlata több évezredre, egészen az Ókorig nyúlik vissza. Az első írásos emlékeink a mentorokról és mentoráltokról már több ezer évesek. Fellelhetőek a görög irodalomban csakúgy, mint a Bibliában. A szó eredete talán Homérosz Odüsszeiájában jelenik meg először, amikor is Odüsszeusz a trójai háború kezdete előtt, gyermekét Telemekhoszt barátjának, Mentornak a pártfogására bízta és elvárta tőle, hogy a fiával szülő-gyermek viszonyban legyen.

Moberg és Velasquez 2004-es tanulmánya szerint a Homérosz történet a mentorálás elméleti megközelítésének az egyik kiindulópontjára mutat rá. Vélekedésük szerint a történet a mentor fő szerepeit mutatja be. A mentor egy oktató, a legfontosabb ismereteket átadó tanító, az a személy, aki az antik Görögországban retorikára, logikára, történelemre, bölcsesetre és matematikára tanítja a mentoráltakat.

A szerzőpáros megállapítása szerint az ókori mentor - mentorált kapcsolatban a tudás- és bölcséletátadás, valamint gondoskodást serkentő feladatok segítségével személyiségfejlesztő támogatás zajlott.

Másik történelmi, a homéroszi hivatkozást korban megelőző forrás lehet számunkra a Biblia, hiszen ebben a nagyon összetett műben is találkozunk több olyan történetekkel, ahol – a Homéroszi történethez képest kb. 700 évvel korábbi időpontra datált – Mózes és Józsué kapcsolatában, majd az i.e. 9. századi Illés és Elizeus közötti viszonyban megjelenik a mentor - mentorált viszony. Ugyanebben a műben a klasszikusnak mondható Jézus és tanítványai kapcsolat mellett Pál apostol és Timótheus (i.sz. 1. század) viszonya is jó példának tekinthető a mentorálásra.

A középkorban számos egyházi szerzetesrendben jelenik meg a mester – tanítvány, mentor – mentorált kapcsolat. Szent Benedek regulája is ezt a viszonyt tükrözi. A mű kezdetén a mester intelmet intéz a tanítványhoz:

„Hallgasd meg, ó fiam, a mester parancsait, és hajlítsd hozzá szíved figyelmesen, fogadd a jószágos atya intéseit készségesen és tettekkel teljesítsd...”

(Szent Benedek regulája 1. o. bencses.hu regula.doc 2004.08.09. de. 10:30)

Az idők folyamán számos híres mentorról és mentoráltjáról tudunk a történelem, a tudomány és a művészetek területén: így például Szokratész és Platón, Nagy Sándor és Arisztotelész, Leonardo és Verocchio, Haydn és Beethoven, Freud és Jung, csak néhány a legismertebbek közül. (Bencsik A. – Juhász T. 2015)

Később, a 18. és 19. században megjelent számos könyv, és tanító mű címében bukkanhatunk a mentor kifejezésre (Bernatchez et al. 2010).

Kram (1985) a mentorlását olyan tevékenységkészletének tekinti, amelybe beletartozik egy magas szintű vezető részéről a mentoráltjai felé irányuló tanítás, pártfogás és támogatás.

Di Blasio, Paki és Marton (2011) és Makó (2015) *a mentorálás történetisége* kapcsán Bernatchez és munkatársaira (2010), valamint Wooddra (1997) hivatkozva megállapítja, hogy a korabeli tengerészeti és orvostudományi szakirodalomban a fiatal nemzedékek okításában vettek részt olyan tapasztalt mesterek, akiket mentoroknak hívtak. A kifejezés hasonló értelemben jelenik meg a hadtudományokban, ahol az adott területen gyakorlott katonákra bízta az újoncok kiképzését.

A századok során a mentor kifejezés értelmezése változáson ment át. A mentorálás az elmúlt 30 évben került a gazdasági szervezetek palettájára és ez által a menedzsment vizsgálatok fókuszába.

Woodd (1997) szerint, Bencsik A. – Juhász T. (2015) után „A mentor olyan személy, aki vezet, támogat, tudást közvetít és megfelelő időben a rábízottnak segítségére van”.

Bell (2002) a mentort egy tanítónak, egy vezetőnek tekinti, aki a mentorált képességeit és tudását szélesítheti és fejlesztheti.

A mentorálás formailag lehet rövid vagy hosszú idejű, formális vagy informális. Tartalmilag is változatos a mentori feladat: hasznos tapasztalatok átadása, képességfejlesztés, tanácsadás, szakmai fejlesztés stb. (Berk et al. 2005).

Mlinarics és Juhász (2008) egy, a mentorálással kapcsolatos összefoglaló tanulmányukban rámutatnak arra, hogy szinte minden tevékenységben és területen jelen van a mentorálás.

Tanulmányukban nemzetközi szinten az üzleti élet, a foglalkoztatás elősegítés, és az oktatás területein fellelhető gyakorlatot tárgyalják.

Az élsportolói mentorlás nemzetközi háttere és gyakorlata a felsőoktatásban

1829. március 12-én megrendezésre került angliai *Cambridge - Oxford* evezős összecsapással majd az 1840-es évektől az Egyesült Államokban több egyetemi evezős klub részvételével teret nyerő regattákkal megszületik az egyetemi sport.

Az első nemzetközi hallgatói sportszervezet 1919-ben jön létre (International Confederation of Students), majd tevékenysége révén 1923-ban megvalósul az első egyetemi sport világtalálkozó is (World University Games) (www.fisu.net).

A fentiek eredményeképpen tehát „megjelenik” a sportoló-, élsportoló-hallgató a felsőoktatásban.

Ráthonyi-Odor K.-Borbély A. (2015) tanulmányát idézve Szerb György-Borbély Csaba (2017) szerzőpáros rámutat arra, hogy jelentős fejlődési különbséget mutat az európai és amerikai sportmodell. Ezen modellek ismerete szükséges a később kialakításra kerülő segítő-támogató és mentorprogramok megértéséhez.

Az európai modelleket a második világháborútól a '80-as évek közepéig fel lehetett osztani keleti, illetve nyugati modellekre. Előbbit főként diktatórikus jellege és a politikai propaganda jellemezte, míg „utóbbiban a kormányzati és non-profit szektor szereplőinek sporttevékenysége együttesen jelentkezett”- írja Ráthonyi-Odor K.-Borbély A. szerzőpáros 2015. évi tanulmányában.

Rámutatnak arra, hogy bár az állami befolyás a kulturális különbözőségek miatt az egyes európai országokban eltérő lehet, de egyértelműen tartják, hogy az európai sport-modell szerkezeti felépítését a piramis modell jellemzi. (Ráthonyi-Odor K.-Borbély A., 2015).

Nagy Tamás 2014-es tanulmányában rámutat, hogy a mentorálás leginkább a 19-20. század fordulójának Észak-Amerikájában jutott jelentősebb szerephez. Itt került előtérbe, főképp gyermekmentő és -segítő mozgalmak formájában, hiszen a különböző kultúrából, faji hovatartozás és nemzeti sokszínűség kapcsán szükségessé vált a különböző kultúrájú néptömegek képzése, ezen belül főképpen a – gyors társadalmi változásokat elszenvedő – fiatalság fejlesztése. (Nagy Tamás 2014. 12.o.)

A fenti említettek kapcsán visszatekinthetünk azon sok vitát kiváltó Egyesült Államok-beli állami kezdeményezésre, mely keretében a nyelvi akadályok és kulturális különbséget „orvoslására” állami bentlakásos iskolákba kényszerítették az amerikai indián őslakosságot. Elmondható, hogy messze nem példa értékű montormunka zajlott ezekben a félig börtön-szerű intézményekben.

Az Egyesült Államokban, napjainkban is dominálnak a faji alapokon támogatást nyújtó, társadalmi előmenetelt segítő ösztöndíj- és mentorprogramok, ezek közül számos, afro-amerikai háttérű diákot célzó, egyetemi élsportolói mentorprogrammal találkozhatunk. (Albert Y. Bimper Jr 2017)

Robert A. Bennett III, Samuel R. Hodge, David L. Graham, James L. Moore III szerző csapat szentelt kötet az afro-amerikai sportolók mentorálásának kutatására, melyben Darren D. Kelly és szerzőtársai (Darren D. Kelly, Louis Harrison, Jr. and Leonard N. Moore 2015) kifejtik, hogy afro-amerikai háttérű mentorokkal célozzák meg a kiemelkedő teljesítményre képes afro-amerikai férfi atléták mentorálását egy dominánsan fehér-amerikai közegben.

Az európai országok számára is jó és követendő példának tartom az USA-ban már széleskörben elterjedt, számos amerikai egyetemen alkalmazott olyan ösztöndíj programokat, melyeknek egy része a tanulmányi kedvezmények vagy ingyenesség mellett az élsportoló hallgatók mentor(ok) általi kísérését is vállalja.

Élsportolói mentorprogram a hazai felsőoktatásban

Számos tanulmány veti fel azt a kettőséget, miszerint az oktatás eltolódott a mester – tanítvány, mentor – mentorált személyes jellegétől a személytelenebb, tömeges irányba. Az egyéni képzés és a kiscsoportos szemináriumok helyét a nagyelődök előadásainak személyes kontaktus nélkülsége váltotta fel.

Életünk szinte minden területét behálózó digitalizáció térhódítása és az egyre csökkenő személyes kapcsolatok korszakában felértékelődhet az egyetemi tanulmányokat folytató élsportolók személyre szabott mentorálásának jelentősége.

A MEFS által 2012 végén közreadott Hajós Alfréd Tervből idézem:

„A Hajós Alfréd Terv célja, hogy a legtehetségesebb, a világ legjobbjai közé tartó sportolókat stabil felsőoktatási háttér (mentorálás, sportösztöndíj) megteremtésével, és kiemelten támogatott sportklubokkal segítse, és itthon tartsa. Példájuk nyomán a felsőoktatásban részt vevő hallgatók tömegei számára váljon kívánatosná a rendszeres sportolás, legyen meg tapasztalható a sportközösségek megtartó ereje.”

(Hajós Alfréd Terv - Az egyetemi-főiskolai sport szakmai programja 2013–2020., vezetői összefoglaló 3.o.)

A fenti célmeghatározás kapcsán 2013-15 között számos magyarországi egyetem hozott létre az Operatív Programok pályázati rendszerének keretében olyan élsportoló mentorprogramot, melyben mentortanárok, segítő mentorok támogatják a programban részt vevő élsportoló hallgatókat előmozdítva a versenysport és a felsőfokú tanulmányok egyidejű előrehaladását. A fellelhető beszámolók szerint a program résztvevői, mentoráltjai egyéni, személyre szabott módon kapnak segítséget a tanulmányokkal kapcsolatosan felmerülő nehézségeik megoldásában.

Itt a teljesség igénye nélkül csak néhány felsőoktatási intézményt jelzek, azokat, ahol biztosan sor került élsportolói mentorprogram kidolgozására és alkalmazására: Debreceni Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Miskolci Egyetem, Eszterházi Károly Egyetem, Kodolányi János Egyetem, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Testnevelési Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, Széchenyi István Egyetem.

Élsportolói mentorprogram a Széchenyi István Egyetemen

Előzmények

A győri Széchenyi István Egyetem jogelődjén, a KTMF-en, már 1977 óta jelen volt a Jó tanuló- Jó sportoló program, melynek keretében az egyetem tenstnevelési központjának oktatói figyelemmel kísérték a díjra érdemes hallgatók pályafutását. Az egyetemen 1995 óta működik egy olyan sportösztöndíj program, melynek keretében megközelítőleg 60-70 hallgató nyerhet el havi 5000 - 16000 forint összegű anyagi támogatást. 2007 óta folyamatosan növekvő kvótával 20 - 25 fő élsportoló, ill. a Széchenyi Egyetem Sportegyesületében sportoló hallgató kap kollégiumi elhelyezést. Győr város egyetemének elhelyezkedése és adottságai miatt az élsportolók számára is vonzó tanulmányi környezet.

1. kép: A győri Széchenyi István Egyetem látképe

A Széchenyi István Egyetem sportfejlesztési terve (Gyömörei T. 2014) kiemelt célként jelöli meg, hogy az intézmény biztosítani kívánja hallgatói fizikai fejlődését, testi-lelki egyensúlyát és az ezekhez elengedhetetlen szolgáltatások, infrastruktúra és eszközök rendelkezésre állását.

További célként fogalmazza meg a felsőoktatásba való belépéshez és felsőoktatási képzés eredményes elvégzéséhez szükséges feltételek megteremtését a *kettős életpályamodell* és *mentor rendszer* kidolgozásával.

Az intézmény a hallgatói sportszolgáltatások kialakítása keretében célul tűzte ki az élsportolók számára a sport és –tanulmányi teljesítmény optimalizálása érdekében a kettős karrier életpálya modell kiépítését.

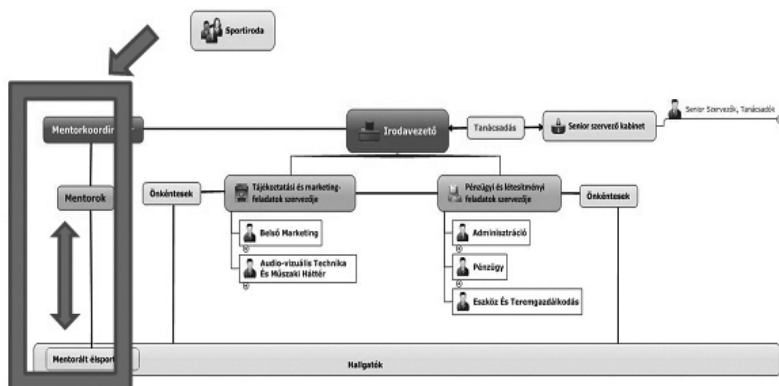
A mentorprogram tartalmi bemutatása

A TÁMOP-4.1.2.E-13/1/KONV-2013-0008 pályázat adta lehetőségek keretében 2014-ben jött létre az intézményi Sportiroda, mely otthont és munkakeretet biztosít a mentorok számára.

A mentorok célja és feladata, hogy kísérjék végig és segítsék - mind tanulmányaik, mind sporttevékenységük során - azokat az élsportolókat, akik a Széchenyi Egyetemen folytatnak aktív tanulmányokat.

Az Egyetem Testnevelési és Sportközpontjával, a TSK-val, és a Széchenyi István Sportegyesületével (SZESE) szorosan együttműködve koordinálják a jelenlegi programban részt vevő élsportoló hallgatók segítését, támogatását.

1. ábra: a Sportiroda szervezeti hierarchiája, benne a mentorokkal és mentoráltakkal

Forrás: A Széchenyi István Egyetem sportfejlesztési terve (2014 – 2018) alapján saját kiegészítéssel

A programba történő meghívás és kiválasztás az egyesületi eredmények alapján történik. A hallgatók felkutatása az éves orientációs napokon, gólyatáborokban indul, de folyamatosan zajlik a tanulmányi időszakban is.

Meghatározásra kerültek a programba kerülés feltételeit: Az egyéni sportágban nemzeti válogatott szintű hallgatók, míg csapatsportokban szereplők esetében a minimum NB I./B-s szint lett az elvárás, továbbá nyitva hagyták az ajtót a SZESE saját szakosztályaiban sportoló tehetséges hallgatók számára.

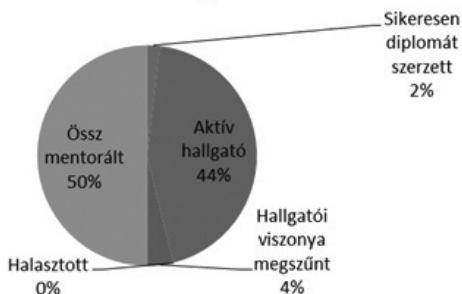
A kezdeti időszakban 4 fő egyéni sportágban veszenyő sportolót és 6 fő csapatsportban szereplő tehetséges fiataalt hívtak meg a programba.

A programba bekerülők félévenkénti találkozóik alkalmával megismerik mentoraikat. Tájékoztató előadás keretében betekintést kapnak a pályázható ösztöndíjakra, megismerik a rájuk vonatkozó kedvezményeket. A sportiroda és a mentorok érdekképviselést nyújtanak a tanárok felé és a tanulmányi osztály irányába. Segítik az élsportoló hallgatók tantárgyfelvételét, egyéni kedvezményes tanrend iránti kérelmüket és igény esetén terhelés - élettani felmérés lehetőségét is biztosítják számukra.

A program jelenleg magas színvonalon, hazai élmezőnyhöz tartozó, ill. nemzetközi eredményekkel büszkélkedő sportolókat támogat.

2. ábra: A mentoráltak hallgatói státusza

SZE Mentoráltak hallgatói státusza

Forrás: saját szerkesztés

1. táblázat. A mentoráltak létszáma és jelenlegi státusza

STÁTUSZ	LÉTSZÁM (fő)
Sikeresen diplomát szerzett	1
Aktív hallgató	23
Halasztott	0
Hallgatói jogviszonya megszűnt	2
Összes mentorált	26

Forrás: saját szerkesztés

Saját vizsgálat

A SARS-CoV-2 (Covid-19) koronavírus világméretű fenyegetése miatt 2020 márciusában meghozott kijárási korlátozások sajátos helyzetet teremtettek a magyarországi felsőoktatásban. Kormányzati döntés alapján az egyetemi oktatás online-rendszerre állt át. A sportrendezvények szüneteltek, a tavaszi versenyek, az épp zajló országos bajnokságok felfüggesztésre vagy lezárásra kerültek. A nemzetközi versenyeket törölték.

Ebben a sajátosan újszerű, személytelen, bezárt és korlátok közé szorított helyzetben online kérdőíves megkeresés formájában vizsgáltuk élsportoló mentoráltjaink életviteli változásait.

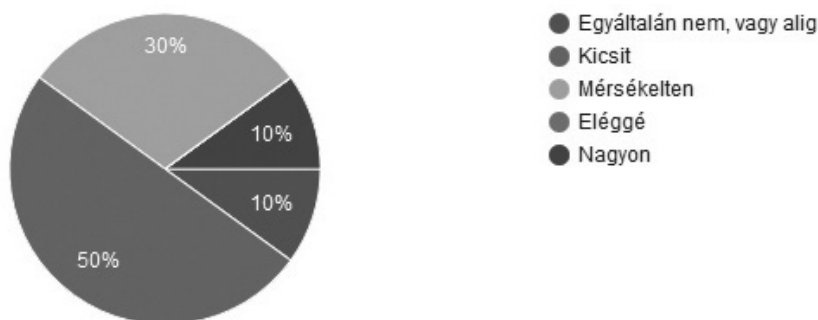
Feltételezésünk szerint a magas egyéni motiváltsággal rendelkező élsportoló hallgatóink:

1. Viszonylag jól viselték a kijárási korlátozások okozta nehézségeket, de vajon a korlátozások milyen mértékben befolyásolták sportpályafutásukat?
2. Milyen mértékben vetette vissza őket tanulmányaikban?
3. Milyen mértékben befolyásolták a kijárási korlátozások edzőmunkájukat?

Eredmények:

10 fő válaszadó válasza alapján az alábbi megállapításokat tehetjük:

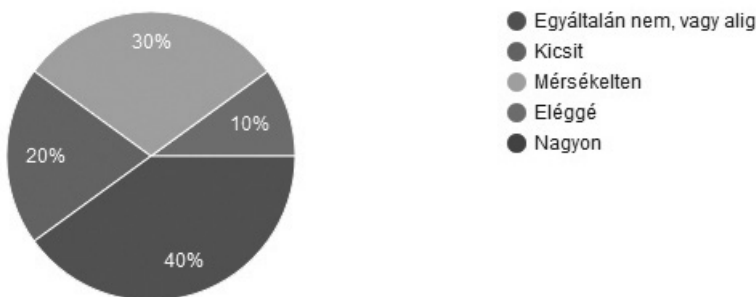
4. ábra: A COVID -19 okán bevezetett korlátozások befolyásának mértéke a mentoráltak sportpályafutására

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók 80% -a úgy értékelte, hogy a bevezetett korlátozások kis mértékben vagy mérsékeltem befolyástak a mentoráltak sportpályafutását. Egy válaszadó szerint (10%) egyáltalán nem, további egy fő (10%) szerint nagyon nagymértékben befolyásolták a sportpályafutását.

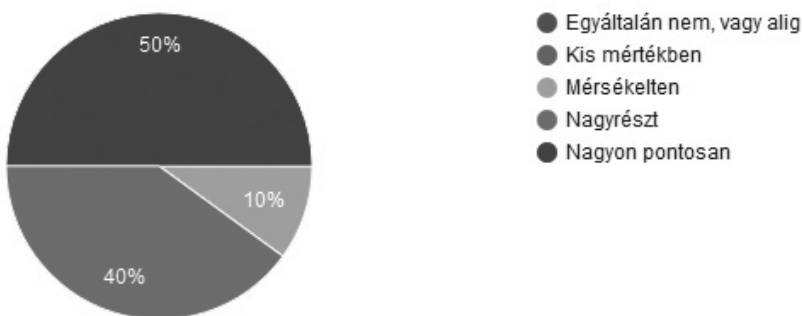
5. ábra: A COVID-19 okán bevezetett korlátozások befolyásának mértéke az éltsportoló hallgatók egyetemi tanulmányaira

Forrás: saját szerkesztés

Éltsportoló mentoráltjaink 70 % -a úgy vélekedett, hogy a bevezetett korlátozások az egyetemi tanulmányaikra egyáltalán nem vagy mérsékelten voltak befolyással. A válszadók 20%-a szerint közepesen (eléggé) további 10-10% szerint eléggé vagy nagymértékben hatottak rájuk a bevezetett korlátozások.

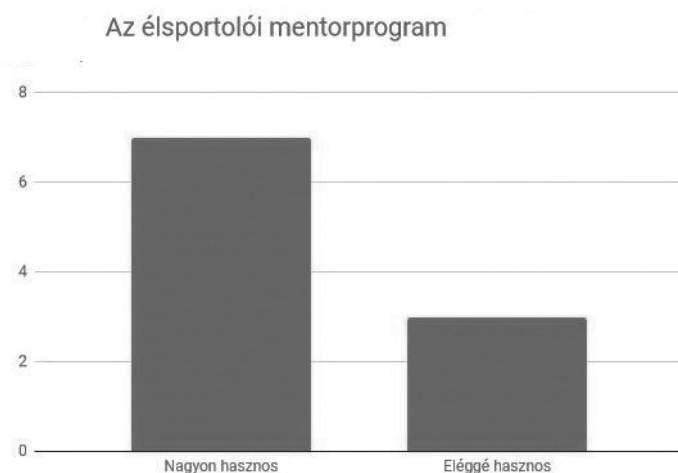
6. ábra: A kijárási korlátozás idején kiadott edzésprogramok elvégzésének mértéke és minősége a mentoráltak válaszáda alapján

Forrás: saját szerkesztés

Mentorláltjaink a kijárási korlátozás idején és elvégzett edzésprogramok mértékére és minőségére vonatkozólag jelezte, hogy a személyes edzői jelenlét hiányában is 50%-uk nagyon pontosan, további 40% -uk nagyrésztben elvégezte az edzésprogramokat. Csúpán 10% - azaz egy fő- értékelte úgy, hogy mérsékelten sikerült elvégezni az edzésekben rögzítetteket.

7. ábra: Az élsportolói mentorprogram hasznosságának megítélése

Forrás: saját szerkesztés

Kérdőíves megkeresésünk zárókérdése a mentorprogram hasznosságára vonatkozott. Válaszadóink 70 % nagyon hasznosnak, 30 %-a pedig hasznosnak ítélte meg a programot.

Hipotézisünkben felvetett kérdéseinkre a válaszok alapján megállapítható, hogy mentoráltjaink viszonylag jól viselték a kijárási korlátozások okozta nehézségeket, de a korlátozások kis vagy közepes mértékben befolyásolták edzőmunkájukat és sportpályafutásukat. Nem vagy kevéssé vetették vissza őket egyetemi tanulmányaikban.

Egyetemünk korábban tanulmányokat folytató Simon Béla és Juhász Adrián evezős világbajnok duó nyilatkozta 2017-es olimpiai élménybeszámolójuk alkalmával, hogy hálasak azért, hogy részesei lehetnek a Széchenyi István Egyetem mentorprogramjának.

Összegzés

Tanulmányomban visszatekinttem azokra az előzményekre, amelyek a magyar felsőoktatásban, nem egészen egy évtizedes múlttal rendelkező éltsportolói mentorprogram kialakulását megelőzték, kiformalódásához alapot teremtettek.

Bemutattam, hogy a MEFS Hajós Alfréd Tervében foglalt ajánlások és az Operatív Programok miképp ösztönözték a felsőoktatási intézményeket arra, hogy éltsportoló hallgatóik számára mentorprogramokat hozzanak létre.

A győri Széchenyi István Egyetem jól működő mentorprogramját például véve betekintést nyújtottam egy gyakorlatban jól működő, hasznos éltsportolói mentorálási modellbe.

Sokan büszkén gondolunk vissza arra, hogy a 2012.évi londoni XXX. Nyári Olimpiai Játékokon a magyar olimpiai csapat által megszerzett 12 aranyéremre. Azonban kevesek tudják, hogy aranyérmeseink közül nyolc sportolónk volt aktív egyetemista, vagy főiskolai hallgató abban az időben.

Méltatásul név szerint, ABC sorrendben sorolom fel a londoni olimpiai aranyat nyert hallgatókat: Berki Krisztián (EKF, torna), Dombi Rudolf (SE-TF, K2/1000), Gyurta Dániel (BKF, úszás), Kovács Katalin (SE-TF, K4/500), Kozák Danuta (BCE, K4/500), Risztov Éva (DE, úszás), Szabó Gabriella (KRE, K4/500) és Szilágyi Áron (ELTE, vívás).

Meggyőződésem, hogy az éltsportoló hallgatók számára kialakított mentorprogramok hasznosak, hosszútávon fenn lehet és fenn is kell őket tartani, még akkor is, ha nem pályázati támogatásból, hanem egyéb bevételi forrásból szükséges a finanszírozásuk megoldása.

Ezek a személyes törődést segítő mentor programok hozzáadott értéke remény adhat számunkra, hogy a jövő világbajnokságain és olimpiáin a dobogóra felálló érmeseink között a londoni olimpiához hasonló arányban lesznek aktív egyetemi tanulmányokat folytató hallgatók.

Bármilyen tudás létrehozása, megszerzése, megosztása nemcsak az individuum boldogulásának, előrejutásának a záloga, hanem minden szervezet versenyképességének központi kérdése és ehhez a sikerhez vezető úton az egyik legjobb eszköz számunkra a mentorálás, mely a nemzedékek között évezredek óta hatékony módon adja át az emberiség tapasztalatát.

Ajánlások

A különböző felsőoktatási intézményenként kialakult eltérő gyakorlatok, változó megoldások további vizsgálatok, elemzések tárgyát kell, hogy képezék.

Hasznos visszajelzések nyerhetők a mentoráltak között végzett kérdőíves megkeresések és mélyinterjúk segítségével a jövőben.

Érdeemesnek tartom a terület további vizsgálatát a témát kutatók számára.

Felhasznált irodalom:

- Albert Y. Bimper Jr (2017) Mentorship of Black student-athletes at a predominately White American university: critical race theory perspective on student-athlete development, *Sport, Education and Society*, 22:2, 175-193, DOI: 10.1080/13573322.2015.1022524
- Bell, C. R. (2002): *Manager as Mentors*. 2nd ed. Berrett-Koehler, San Francisco, USA.
- Bencsik Andrea – Juhász Tímea: A mentori gyakorlat elmélete. Vilmányi Márton – Kázar Klára (szerk.) 2017: *Menedzsment innovációk az üzleti és a nonbusiness szférákban*. SZTE Gazdaságtudományi Kar, Szeged, 379–390. o.
- Bencsik Andrea – JUHÁSZ Tímea: A mentori gyakorlat hazai nagyvállalatoknál. *TAYLOR Gazdálkodás- és szervezéstudományi folyóirat*, 2015/3–4. szám, p. 207.
- Berk, R. – Berg, J. – Mortimer, R. – Walton-Moss, B. – Yeo, T.P. (2005): Measuring the Effectiveness of Faculty Mentoring Relationships. *Academic Medicine*, 80 (1). 66-70.
- Di Blasio Barbara – Paku Áron – Marton Melinda (2011): A mentor, mint kapuőr a tanári professzió kialakításában
- Dziczkowski Jennifer (2013) Mentoring and Leadership Development, *The Educational Forum*, 77:3, 351-360, DOI: 10.1080/00131725.2013.792896
- Gyömörei (2014): A Széchenyi István Egyetem sportfejlesztési terve 2014 – 2018 elérhető: https://tsk.sze.hu/images/Dokumentumok/Sportkoncepti%C3%B3_SZE_v%C3%A9gleges_14_18.pdf, Letöltés időpontja: 2020. 06.02.
- Mlinarics, J. – Juhász Á. (2008): *Mentorlás-Mentorság*. Magyar Tartalomipari Szövetség, 1-120. o.
- Nagy Tamás: A tehetségesek mentorálása, rövid történeti áttekintés című tanulmány 2014. 12.o. Dávid Mária–Gefferth Éva–Nagy Tamás–Tamás Márta: *Mentorálás a tehetséggondozásban*, GÉNIUSZ KÖNYVEK, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2014
- Ráthonyi-Odor K.–Borbély A. (2015): *Sportökonómia*, Campus Kiadó, Debrecen

- Szerb György, és Csaba Borbély. 2017. „Az éltsportolók Egyetemi tanulmányait támogató Rendszer Elmúlt 11 éve Kaposváron = The past Eleven Years of the System of Supporting Top Athletes in Their University Studies in Kaposvár”. TAYLOR 9 (3-4), 189-95. <http://www.analecta.hu/index.php/taylor/article/view/13141>
- Robert A. Bennett, Samuel R. Hodge, David L. Graham, James L. Moore: Black Males and Intercollegiate Athletics: An Exploration of Problems and Solutions, Emerald Group Publishing, 2015 tanulmánykötet 239. – 260. o. Darren D. Kelly, Louis Harrison, Jr. and Leonard N. Moore 2015: Answering the call: Black male faculty mentoring black male student athletes c. tanulmány
- Vilmányi Márton – Kazár Klára (szerk.) 2017: Menedzsment innovációk az üzleti és a nonbusiness szférákban. SZTE Gazdaságtudományi Kar, Szeged
- Woodd, M. (1997): Mentoring in Further and Higher Education: Learning from literature. Education and training, 39 (9). 333–343.

Fejlesztési dokumentumok:

- Hajós Alfréd Terv - Az egyetemi-főiskolai sport szakmai programja 2013–2020 Vezetői összefoglaló 3.o. elérhető:
(<https://semmelweis.hu/hirek/files/2013/04/Haj%C3%B3s-Alfr%C3%A9d-Terv-publikalasa-vegleges.pdf> letöltve: 2020.06.04.07. 18:28) Letöltés: 2020.06.02.

Összehasonlító elemzés felsőoktatásban résztevő hallgatók fizikai állapotáról

Comparative analysis of the physical condition of students in higher education

Zakariás Géza, Gasztonyi Tamás, Katona Zsolt Bálint, Simon József²

Összefoglaló

Kutatócsoportunk arra kérdésre kereste a választ, hogy a Széchenyi Egyetem hallgatóinak jelenlegi fizikai állapota az 1996-os (Aszmann-Frenkl-Kaposvári-Szabó) országos felmérési adatokhoz viszonyítva, milyen irányba mutat változásokat? A feltett kérdések megválaszolásához Széchenyi Egyetem hallgatói körében végeztük a méréseket 2018-2020 között (535 férfi, 489 nő). A testmagasság és a testtömeg mérése után meghatároztuk a testtömegindexet (BMI). Kaliperes bőrredőméréssel Durnin-Wommersley útmutatásai alapján becsültük a testzsír-százalékot. A szív-kerregési rendszer fittségét a PWC-170 kerékpár-ergométeres teszttel vizsgáltuk. A felmérési adatok összehasonlítása után elvetettük azon hipotézisünket, hogy hallgatóink fizikai állapota a 1997-es mérési eredményekkel összevetve pozitív változásokat mutat. Sajnálatos módon úgy a nők, mint a férfiak vonatkozásában magasabb testzsír százalékot (Nők: 26,8 > 27,2% ; férfiak : 20,2 > 20,8 %) regisztráltunk a cca. 25 évvel ezelőtti adatokhoz képest. A keringési teljesítmény megbízható mutatója a relatív oxigénfelvétel ($VO_2\text{max}$: ml/kg/min) is negatív tendenciát mutat: (nők: 37,68 > 30,75 ; férfiak : 44,9 > 39,6).

Kulcsszavak: testösszetétel, testzsír %, szív-kerregési rendszer teljesítőképesége $VO_2\text{max}$, egészségtudatos magatartás

²Széchenyi István Egyetem, Testnevelési és Sportközpont, zaki@sze.hu

Abstract

Our research group was looking for the answer to the question, in what direction does the physical condition of the students of Széchenyi University show changes compared to the 1996 (Aszmann-Frenkl-Kaposvár-Szabó) national survey data? To answer the questions, we carried out the measurements among the students of Széchenyi University between 2018-2020 (535 men, 489 women). After measuring body height and body weight, we determined the body mass index (BMI). Body fat percentage was estimated by caliper skin fold measurement according to Durnin-Wommersley guidelines. The fitness of the cardiovascular system was examined with the PWC-170 bicycle ergometer test. After comparing the survey data, we rejected our hypothesis that the physical condition of our students shows positive changes compared to the 1997 survey results. Unfortunately, a higher percentage of body fat was found for both women and men (Women: 26.8 > 27.2%; men: 20.2 > 20.8%) in ca. Compared to 25 years ago. A reliable indicator of circulatory performance, the relative oxygen uptake ($VO_2\max$: ml/kg/min) also shows a negative trend: (women: 37.68 > 30.75; men: 44.9 > 39.6)

Keywords: body composition, body fat%, cardiovascular system performance $VO_2\max$,

Bevezetés

A tudományos közlemények és a gyakorlati tapasztalatok is azt bizonyítják, hogy magyar lakosság egészségügyi mutatói nem javultak az elmúlt két évtizedben. A korai elhalálzásért és a rossz életminőségért elsősorban felelős betegségek (szív- és érrendszeri, daganatos, mozgásszervi, pszichés) kialakulásában az egyik fő kockázati tényező a fizikai aktivitás alacsony szintje. Az alacsony szintű fizikai aktivitás egyenes következménye a fizikai fittség alacsony szintje. A fizikai fittséget természetesen több tényező határozza meg:

1. ábra: A fizikai fittség összetevői:

Mind a hazai, mind a nemzetközi vizsgálatok alátámasztják azt a tényt, hogy a népesség nagy része által végzett fizikai aktivitás elégtelen az egészség megőrzésére, illetve fejlesztésére. Számos tanulmány vizsgálta az iskolai végzettség és a fizikai aktivitás közötti összefüggést. Az egyetemi ifjúság – a jövő értelmisége – pozitív mintaadó személyként kéne megjelennie az általa vezetett munkahelyi közösségben. Az egészséges táplálkozást és életmódot személyes példamutatással népszerűsíthetnék a leghatékonyabban. A hallgatókat számos külső hatás befolyásolja abban, hogy pozitív példává válhassanak. A mérleg egyik serpenyőjében az egyre intenzívebb – a sportos életmódot és ésszerű táplálkozást népszerűsítő – programokat, valamint a javuló sportlétesítmény-helyzetet találjuk. A másik serpenyőben a számítógépek és „okostelefonok” irányában kialakulóban lévő függőség áll, ami mozgásszegény életmódot generál. Az egyetemi hallgatók sportolási szokásait az elmúlt évtizedekben többen elemezték. Ezen kutatások közül is kiemelkedik az 1996-ban Frenkl R. vezette kutatócsoport által elvégzett reprezentatív felmérés-sorozat, amelyben az ország legtöbb felsőoktatási intézménye részt vett.

A vizsgálat célja, a feltett kérdések és hipotézisek

A vizsgálat célja, hogy megállapítsuk, milyen tendenciát mutat a felsőoktatásban tanuló fizikai állapota az elmúlt 25 évben.

Kutatócsoportunk arra kérdésre kereste a választ, hogy a Széchenyi Egyetem hallgatóinak fizikai állapota (testtömegindex, testzsírszázalék, relatív maximális oxigénfelvétel) az 1996-os – Aszmann–Frenkl–Kaposvári–Szabó fémjelezte országos felmérési adatokhoz viszonyítva, milyen irányba mutat változásokat?

Feltételeztük, hogy a kormányzati erőfeszítések (mindennapos testnevelés, sportlétesítményfejlesztés, szabadidő-sport programok) hatása pozitív irányba befolyásolta a felsőoktatásban résztvevő hallgatók fizikai állapotát.

Vizsgált személyek köre és alkalmazott módszerek

Az Egészségbiztosítási Önkormányzat és a Miniszterelnöki Hivatal Ifjúsági Főosztálya által támogatott 1996-os országos felmérésben 29 felsőoktatási intézmény reprezentálta magát az ország minden területéről. A vizsgálatok során 4610 női és 3517 férfi hallgatón végezték el a vizsgálatokat. (Jelen tanulmányunkban a továbbiakban „1.minta”-ként hivatkozunk a 1996-os adatokra.)

A bevezetőben feltett kérdések megválaszolásához Széchenyi Egyetem hallgatói körében végeztük a méréseket 2018–2020 között (535 férfi, 489 nő, a továbbiakban „2.minta”). Itt szeretnénk megjegyezni, hogy a Széchenyi Egyetem országos beiskolázású intézmény, tehát a 2.minta az egész ország területét lefedi a megyei hovatartozás szempontjából.

A testmagasságot és a testtömeget Radwag típusú klinikai mérlegen és magasságmérőn mértük tizedkilogramm illetve milliméter pontossággal. A testzsír % becsülésénél Durnin & Wommersley útmutatásait követtük. Négy ponton mértük a bőrredőt (biceps, triceps, lapocka alatt, csípő-lapát felett) A méréshez Lange skinfold –calipert használtunk. A mérést 0,1 mm pontossággal végeztük.

A relatív maximális oxigénfelvétel becsülését a PWC 170 szubmaximális kerékpár-ergométeres teszttel végeztük Ergoline 2000 kerékpárergométeren. A szívfrekvencia értékeket POLAR 610-es telemetrikus pulzuszámolóval követtük nyomon.

Eredmények és megbeszélés

Az 1. és a 2. mintában szereplők testmagasságát az 1. táblázatban tüntettük fel:

1. Táblázat: A vizsgált személyek testmagasság jellemzőinek összehasonlítása (cm)

	1. minta ♀	2. minta ♀	1. minta ♂	2. minta ♂
<i>Átlag</i>	166.5	167.3	179.8	180.1
<i>Szórás</i>	6.2	6.9	6.6	5.9
<i>Minimum érték</i>	144.0	149.0	150.1	164.0
<i>Maximum érték</i>	192.0	187.0	208.0	202.0
<i>Tartomány</i>	48.0	38.0	57.0	38.0
<i>Átlag szórása</i>	0.09	0.11	0.14	0.08

Forrás: saját szerkesztés

A két minta összehasonlításánál megállapítható, hogy jelentős eltérést nem mutat, sem a nők, sem a férfiak vonatkozásában. Megjegyzendő, hogy mindkét felmérés jelentősen eltér Mészáros (1990) által reprezentált, fiatal felnőttek közt végzett vizsgálatától, amely a nőknél 162,8-es, a férfiaknál 175-cm-es átlagmagasságot jegyzett. Európai összehasonlításban Mechelen és Kemper (Kemper1995) vizsgálata 170 cm (♀) illetve 182 cm (♂) tapasztalt.

A két minta testtömeg jellemzőit a 2. táblázat tartalmazza:

2. Táblázat: A vizsgált személyek testtömeg jellemzőinek összehasonlítása (kg)

	1. minta ♀	2. minta ♀	1. minta ♂	2. minta ♂
<i>Átlag</i>	58.6	62.5	74.4	78.6
<i>Szórás</i>	7.9	5.7	8.4	6.9
<i>Minimum érték</i>	32.5	43.5	45.7	51.0
<i>Maximum érték</i>	112.5	101.5	125.8	116.0
<i>Tartomány</i>	80.0	58.0	80.1	65.0
<i>Átlag szórása</i>	0.12	0.07	0.15	0.11

Forrás: saját szerkesztés

Megfigyelhető, hogy amíg a magasság-értékek alig mutattak változást a 25 év alatt, a testtömeg átlagok jelentősen növekedtek (3.9 illetve 4.2 kg). Ez a változás előrevetíti a BMI értékek növekedését is. Annak eldöntése, hogy ez a trend kedvezőtlen-e, csak a testösszetétel vizsgálat ismeretében történhet meg. Mészáros 1990-es adatai 56,1 illetve 67,3 kg-ról számolnak be. Mechelen és Kemper 1995-ben az Amszterdami Növekedési Vizsgálatban 61 és 70 kg-ot ír le.

A magasság és a testtömeg ismeretében megállapításra került a vizsgált személyek testtömeg indexe. (BMI) Ismert összefüggés, hogy a testtömeg index csak átlagpopuláció esetében jelzi elfogadhatóan az esetleges túlsúlyosságot. Sportolóknál a jelentősebb izomtömeg miatt nem megbízható mutató az esetleges elhízás mértékére vonatkozólag.

Mivel az 1. és 2. minta egyaránt az átlagpopulációból került ki, ezért a BMI – a WHO ajánlásoknak megfelelően – alkalmas a túlsúlyosság és az elhízás mértékének jelzésére. A 3. táblázatban összehasonlítottuk a két minta testtömeg-indexre vonatkozó adatait:

3. Táblázat: A vizsgált személyek testtömeg-index jellemzőinek összehasonlítása

	1. minta ♀	2. minta ♀	1. minta ♂	2. minta ♂
<i>Átlag</i>	20.79	22.4	23.0	24.3
<i>Szórás</i>	8.1	5.3	7.1	4.9
<i>Minimum érték</i>	16.2	17.4	17.9	18.0
<i>Maximum érték</i>	42.5	39.0	41.0	38.5
<i>Tartomány</i>	26.3	22.4	23.1	20.5
<i>Átlag szórása</i>	0.2	0.09	0.11	0.18

Forrás: saját szerkesztés

Az adatok elemzésénél nem meglepő – mivel a testmagasság nem, ellenben a testtömeg jelentős emelkedést mutat – hogy a BMI értékek emelkedtek az elmúlt 25 év során. Mielőtt azonban túltápláltságról, vagy elhízásról beszélnénk, vizsgáljuk meg a testzsír % változásait a vizsgált minták esetében:

4. Táblázat: A vizsgált személyek becsült testzsír % -ának összehasonlítása

	1. minta ♀	2. minta ♀	1. minta ♂	2. minta ♂
<i>Átlag</i>	26.8	27.2	20.2	20.8
<i>Szórás</i>	5.99	4.56	6.3	5.11
<i>Minimum érték</i>	7.1	8.4	5.3	6.4
<i>Maximum érték</i>	46.4	45.2	44.9	45.4
<i>Tartomány</i>	39.3	36.8	39.6	39.0
<i>Átlag szórása</i>	0.09	0.14	0.19	0.12

Forrás: saját szerkesztés

Mindkét nem esetében elmondható, hogy a testzsír százalék – nem jelentős – emelkedést mutat.

A WHO ajánlások alapján a hölgyek 27 % - körüli értéke ebben az életkorban az egészséges tartományban van, ezzel szemben a férfiak 20% feletti értéke már a túlsúlyos zóna alsó határa felett található. (20%) Összességében megállapítható, hogy az elmúlt negyed-században a felesleges testzsírral való küzdelemben hallgatóinknak nem sikerült pozitív eredményeket felmutatni. Természetesen nem jelenthetjük ki, hogy a jelenlegi hallgatók elhízottak lennének, de a tapasztalatok szerint a diploma megszerzése utáni élethelyzetek (bekerülés a munkaerő-piacra, munkahelyi stressz, család-alapítás, otthonteremtés, stb.) túlnyomó többségben a testalkati mutatók romlását eredményezik.

A testalkati és testösszetételi mutatók mellett a keringési teljesítmény is nagyban meghatározza a fittség aktuális szintjét és ez által az életminőséget. A keringési teljesítmény nemzetközileg elfogadott mutatója a relatív oxigénfelvevő képesség (Vo_2max). A vizsgálatok során szubmaximális kerékpár-ergométeres teszt (PWC 170) becsültük az egy perc alatt testsúlykilogramorra vonatkoztatott oxigénfelvételt (ml/kg/perc)

A két minta eredményeit az 5. táblázatban hasonlítottuk össze:

5. Táblázat: A vizsgált személyek becsült relatív maximális oxigénfelvételének összehasonlítása (ml/kg/perc)

	1. minta ♀	2. minta ♀	1. minta ♂	2. minta ♂
<i>Átlag</i>	37.68	30.75	44.9	39.6
<i>Szórás</i>	7.5	4.85	6.04	5.11
<i>Minimum érték</i>	22.1	25.9	30.0	28.5
<i>Maximum érték</i>	52.5	42.1	61.5	57.5
<i>Tartomány</i>	30.4	16.3	31.5	28.0
<i>Átlag szórása</i>	0.3	0.08	0.11	0.17

Forrás: saját szerkesztés

A hölgyek esetében szembetűnő visszaesés tapasztalható. Míg negyedszázada a relatív oxigénfelvétel az „átlagos” kategóriában volt, napjainkra ez az érték a „gyenge” kategóriába esett vissza a WHO táblázata alapján. A férfiaknál kissé kedvezőbb a helyzet: a kilencvenes években mért 44.9 –es érték („átlagos”) 2019-20 –ra „csak” egy kategóriát esett vissza („elfogadható”) Ez a tendencia komoly aggodalomra ad okot, hiszen közismert, hogy az aerob teljesítőképesség szintje – amely jól reprezentálja a szív és a keringési rendszer állapotát – szoros összefüggést mutat a korai – keringési betegségekre visszavezethető- elhalálozási adatokkal.

Következtetések

Az adatok elemzése után hipotézisünket elvetettük, hiszen mind a testösszetétel, mind a keringési teljesítmény vonatkozásában visszaesés mutatkozik a 1996.-os adatokhoz képest. Ebből arra következtetünk, hogy a hallgatók egészségtudatos magatartása a kormányzati erőfeszítések ellenére (Lásd: egészségfejlesztő programok, mindennapos testnevelés, sportlétesítmény beruházások) nem fejlődött az elmúlt 25 év során. A megoldás – többek között – az értelmi nevelés területén keresendő. Az oktatási-nevelési színtereken (óvodai nevelés–közoktatás, felsőoktatás, felnőttképzés) nagyobb hangsúlyt kellene kapni az egészség megőrzésével kapcsolatos ismereteknek. Mert minden fejből dől el....

Felhasznált irodalom

- Szerdahelyi, Zoltán. 2019. „Egyetemi hallgatók Fizikai aktivitásának vizsgálata a Debreceni Egyetem Gyermekevelési és Gyógynevelési Karának hallgatói körében”. TAYLOR 10 (4. szám), 91-101. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/taylor/article/view/21999>.
- Frenkl, Szabó, Aszmann, Kaposvári-1997.” Felsőoktatás, értelmiség, egészség” MEFS Mészáros J (1990): A szekuláris trend. A gyermeksport biológiai alapjai. Sport, Bp.
- Mechelen W and Kemper HCG (1995) Body growth, body composition and physical fitness.
- Human Kinetics Publishers.
- Peric, Nikolovsky (2017): Validation of four indirect VO₂max laboratory prediction tests.

■ Journal of Physical Education and Sport

■ EUROFIT: A fizikai fittség mérésének európai tesztje.(Ed: Barabás Anikó) MTEE 1993 Bp.

■ Murányi István (2010) Egyetemisták szabadidős tevékenysége és mentális státusa, *Educatio*, 2. szám, 203- 213

■ Pavlik G. (2015): A rendszeres fizikai aktivitás szerepe betegségek megelőzésében, az egészség megőrzésében. *Egészségtudomány*, LIX. évf., 2. szám, 11-26. o

Győr fogyatékkal élő embertársait segítő szervezetei, fókuszban a sport

Organizations assisting disabled people in City of Győr, with a focus on sport

Kertész Tamás, Gyömörei Tamás³

„Fogyatékkal élők nem jelenti azt, hogy vesztesek vagyunk.”

(Szabó László, 2020)

Összefoglalás

A tanulmány az egészségkárosult embertársak és az őket segítő szervezetek világába kalauzol. Segít, értelmezi egy sokak számára kevésbé ismert világ fogalmait, a benne élők társadalmi megítélésének változásait. Megvilágítva sport társadalmi paradigmaváltásban betöltött szerepét, nemzetközi és hazai történeti áttekintéssel. A fogyatékkal élők sokáig elszigetelten élték mindennapjaikat, azonban a XX. században sorra alakultak az esélyegyenlőséget biztosító szervezetek, születtek meg a társadalmi beilleszkedésüket támogató intézkedések és törvények. Mára egyre nagyobb figyelmet kapnak globálisan és lokálisan akadályozott embertársaink. Az egészségkárosultak társadalmi beilleszkedést – városi szinten is – talán legkönnyebben a sport segíthetné elő. Jelenleg a fizikai aktivitásra építő programok kulcsszerepet töltenek be a segítőszervezetek és az általuk támogatottak mindennapjaiban alappilléreként, az egészséges életmód kialakításában. A 2015 évi városi sportkoncepció szerves részét képezi az egészségkárosultak sportja, a következő ötéves tervezéshez azonban további, tudományos igényű helyzetelemzésre van szükség az objektív intézkedések meghozatalának érdekében. A rendelkezésre álló adatok hiányosak, nincs egységes nyilvántartási rendszer, a szervezetek izoláltan működnek, így beazonosításuk és elérésük egyaránt nehézkes. A sport és önkormányzatok kapcsolatát elemző szakirodalmi kutatások csupán korlátozott számban állnak rendelkezésre, a fogyatékos sport aspektusából ez a szám még elenyészőbb. Igény azonban lenne rá, hiszen országos szinten a népesség 10% érintett, a jogokat és lehetőségeket, az esélyegyenlőséget mindenki számára biztosítanunk kell.

Kulcsszavak: fogyatékos, egészségkárosultak, sport, segítő szervezetek

³ Kertész Tamás: Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Széchenyi István Egyetem Egészség-és Sporttudományi Kar, kertesz.tamas@sze.hu
Gyömörei Tamás egyetemi docens Testnevelési és Sportközpont, gyomorei@sze.hu

Abstract:

The study guides you into the world of organizations of people with disabilities and individual segments of health. It helps to interpret a lesser-known world concept in a unique way, a change in the social perception of those who live in it. Illuminated the role of sport in social paradigm shift, international and dangerous historical overview. People with disabilities lived their daily lives in isolation for a long time, however, in the 20th century, equal opportunities organizations were formed in succession, and measures and laws were enacted to support their social integration. Today, our fellow human beings with global and local disabilities are receiving increasing attention. The social integration of people with disabilities, even at an urban level, is perhaps most easily facilitated by sport. Currently, programs that build on physical activity play a key role in the daily lives of aid organizations and those they support as a cornerstone in developing a healthy lifestyle. Sports for the disabled are an integral part of the 2015 urban sports concept, but further scientific analysis of the situation is needed for the next five years in order to take objective measures. The available data are incomplete, there is no unified registration system, the organizations operate in isolation, so they are both difficult to identify and access. Literature research analyzing the relationship between sport and local governments is only available in a limited number, and this figure is even more insignificant from the aspect of the sport for the disabled. However, there would be a need for it, as 10% of the population is affected at the national level, and we must ensure rights and opportunities, equal opportunities for everyone.

Keywords: disability, people with disabilities, sports, support organizations

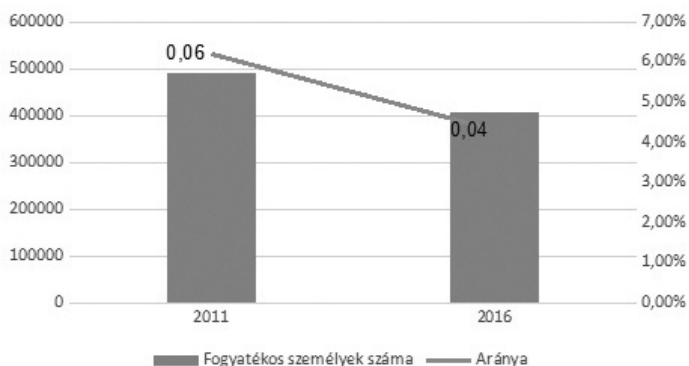
A fogyatékoság értelmezése

Az emberi lét sajátossága, hogy azokban a témákban melyről nincsen kellő információja bizonytalanul mozog, és indokolatlan előítéleteknek enged táptalajt. Minden kornak és társadalomnak megvoltak és megvannak a saját tabu témái, így van ez az átlagtól eltérő embertársaink esetében is legyen szó akár a szemmel látható eltérésről, akár első pillantásra nem érzékelhető különbségről. Normakövetésünkben sokszor információ hiánnyal küzdünk, nincsenek személyes tapasztalataink és mintáink hogyan viselkedjünk egy fogyatékkal élő embertársunk jelenlétében. Egyáltalán mit is takar a fogyatékoság fogalma? Eredetileg egy katonai műszó volt a fogyatékos, ami a készlet megfogyatkozást volt hivatott jelölni, valamiféle csökkentséget determinált. A különböző kultúrkörökben másként értelmezik a fogyatékoság kifejezést, az európai értelmezésekről a Brunel Egyetem által 2004-ben készített összehasonlító elemzés ad átfogó képet, mely 2009-ben az ELTE jóvoltából magyar nyelven is megjelent. Ebben az Európai Unió 15 tagállamának fogyatékoságra használatos definíciót, a diszkrimi-

náció-ellenes törvényeit és a szociálpolitikai intézkedéseit ismerhetjük meg. A téma fizikai aktivitásra vonatkoztatott nemzeti eltéréseinek sajátosságaira tekinthetünk rá az EUSAPA Projekt megállapításaiból (Klavina- Kudlácek, 2011). Hazánkban a 2013. évi LXII. Törvény § (1) határozza meg a fogyatékos személy fogalmát. Ennek értelmében a **fogyatékoság alatt olyan tartós vagy végleges – szerzett vagy veleszületett – fizikai, értelmi, érzékszervi, kommunikációs vagy pszicho szociális károsodást, illetve ezek bármilyen formájú halmozódását értjük**, amely a főleg környezeti, társadalmi akadályokkal kölcsönhatásban a **másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja**. A fogyatékos személyeket két nagy csoportba sorolhatjuk aszerint, hogy mely időponttól fogva bírják a sérülésüket. Az első csoportba a veleszületett, azaz születés pillanatától fennálló fogyatékosággal rendelkezőket, míg a másodikba a későbbi életszakaszokban bekövetkezett, azaz szerzett károsodással bírókat soroljuk.

Magyarországi viszonylatban a szakértők szerint megközelítőleg a lakosság 10 százaléka, csaknem 1 millió ember érintett – családtagja, környezete miatt – a fogyatékoság ügyében. A KSH adatai szerint 2011-ben a népesség 6,2 százaléka, 2016-ban 4,3 százaléka a számolt be valamilyen fogyatékoságról (1. ábra).

1. ábra: A fogyatékos személyek számának és arányának változásai Magyarországon 2011 és 2016 között

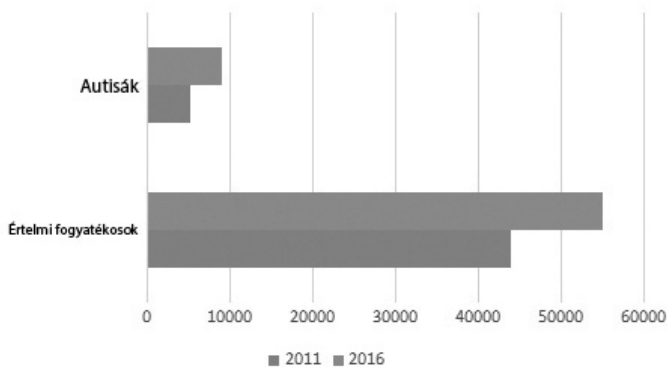

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016⁴ alapján saját szerkesztés

⁴ „A mikrocenzus egy úgynevezett kis népszámlálás, amely két teljes körű összeírás között követi nyomon a társadalmi folyamatokat mintavételes felméréssel. Népszámlálásra világszerte általában tízévenként kerül sor, felmérve egy-egy ország lakosságának és lakásállományának jellemzőit. Magyarországon ilyen feladatot a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) utoljára 2011-ben hajtott végre, az volt a 15. census. A népszámlálási célú kisebb összeírásokat mikrocenzusnak nevezik; az első ilyen felmérést 1963-ban, a legutóbbit 2005-ben tartották. A mikrocenzus eredményeinek matematikai-statisztikai módszerekkel történő feldolgozásával az évtized közepéről is nyerhetők népszámlálási jellegű adatok.” KSH (2016): Mikrocenzus 2016 https://www.ksh.hu/mikrocenzus2016_info letöltve: 2020.06.09.

A fogyatékoság típusai a következők: Mozcássérültség, Értelmi fogyatékoság, Látásérültség, Hallásérültség, Siketvakság, Beszéd fogyatékoság, Autizmus, Többszörös fogyatékoság, Egyéb fogyatékoság. A hazai fogyatékos lakosság legnagyobb hányadát, közel a felét a mozgássérültek teszik ki. 2011-hez képest 2016-ra a fogyatékoság-típusok döntő többségében az érintettek létszáma csökkent, azonban két fogyatékoság esetében sajnálatosan nagy százalékos arányú növekedést tapasztalhatunk. Ez a két spektrum az autizmussal és értelmi fogyatékosággal élöket érintette. Autizmus esetén a növekedés 74%-os volt, míg értelmi fogyatékoság esetén 25%-os. A növekedés hamarosan komoly kihívások elé fogja állítani az intézményesített nevelö oktató munkát folytató kollégákat (2. ábra).

2. ábra: Az autisták és értelmi fogyatékosok számának változásai Magyarországon 2011 és 2016 között

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016 alapján saját szerkesztés

A fogyatékoság társadalmi megítélése

A fogyatékoság társadalmi megítélésében több modell terjedt el. Az első mely hosszú időn át uralkodott a **medikai vagy orvosi modell** volt. Ez az elmélet a fogyatékoságot az egyén fentiekben felsorolt képesség hiánya alapján definiálja. A fókusz, az érintett személy meggyógyítására irányult, a modell azt hozta magával, hogy sokan úgy gondolkodtak a fogyatékkal élökröl mint sajnálatra szoruló szerencsétlenekről. Gyakran elzárták öket és kirekesztették a társadalom életéböl. De azon fogyatékosok megítélése sem volt túl pozitív, akik nem kerültek intézetekbe. A fogyatékos embertársainkat a közösségek gyakran „gyermekként”, döntéshozatalra képtelen, alkalmatlan felnötként tartották számon.

Az 1970-es évektöl az Egyesült Királyságban elindult mozgalom hatására megszületett a **szociális modell** és fokozatosan bekövetkezett egy paradigmaváltás. A modell megközelítése szerint a fogyatékoság nem a fizikai vagy értelmi képességek hiányából eredeztethető, hanem azoknak a környezeti és szociális akadályoknak a következmé-

nye, amik megakadályozzák az érintettek társadalmi részvételét. A cél ebben az esetben már nem a fogyatékos emberek meggyógyításaként, hanem a kirekesztő, izoláló struktúrák háttérbe szorítása és a társadalmi szinten jelentkező akadályok „lebontásaként” jelentkezett. Mindezt a lehető legszélesebb körben megvalósítva. A szociális modell hozzájárult ahhoz, hogy a fogyatékossgot immáron emberi jogi kérdésként tartsák számon. A hétköznapiakban ez azt kell, hogy jelentse, hogy a fogyatékossggal élők egyenlők bárki mással, ugyanazok a jogok és kötelességek vonatkoznak rájuk is, mint a társadalom többi tagjára. A társadalmi integrációval kapcsolatosan két nemzetközi dokumentumot emelnek ki leggyakrabban, ezek időrendben a következők:

- Az UNESCO által 1994-ben kiadott „Salamanca-nyilatkozat” mely az általános iskolai oktatási rendszerben egységes jogokat biztosít a fogyatékkal élőknek, azaz őket nem zárják ki a korosztályos oktatásból fogyatékossguk okán. A nyilatkozat értelmében az alapfokú oktatást elérhetővé kell tenni mindenki számára, hiszen a szegregált oktatás további élethosszon át tartó kirekesztődéshez vezethet. (UNESCO, 1994).
- A második gyakran hivatkozott dokumentum a Fogyatékossggal Élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény 2006-ból származik. Ennek értelmében az érintettek integrációja érdekében a többségi társadalmat kívánatos átalakítani, de mind ezt az ésszerű alkalmazkodás elvét figyelembe véve (ENSZ, 2006). Magyarország a világon másodikként ratifikálta az ENSZ Egyezményt a 2007. Évi XCII. törvény keretei között (Magyar Közlöny, 2007, Országos Fogyatékossgügyi Portál 2013).
- A két dokumentum közötti években, az Egészségügyi Világszervezet 2001-ben megalkotta az FNO-t, mely alatt a funkcióképesség, fogyatékossg és egészség nemzetközi osztályozást értjük. Ez az osztályzás minden emberről szól, segítségével és alkalmazásával leírhatók különböző kóros egészség állapotok és maga az egészség is. 2007-ben pedig megszületik a fiatalokra vonatkoztatott verziója is az ICF-CY (WHO, 2007).

A sport szerepe a társadalmi szemléletváltásban

Az új szemlélet kialakulásában feltehetőleg nagy szerepet játszott a fogyatékos emberek sportjának egyre szélesedő palettája. A történet a londoni XIV. Olimpiai Játékok nyitónapján megrendezett kerekesszékes íjásversennyel kezdődött (1948. július, 28. Stoke Mandeville kórház, Aylesbury). A kórház udvarán 12 hadirokkant mérte össze tudását és adott tanúbizonyságot lelki és fizikai erejükről és élni akarásukról (Nádas, 1996). A szakemberek hamar felismerték a sport és játék szerepét a rehabilitáció folyamatában, amely nem csupán a hadi sérültek fizikai állapotának fejlesztését, hanem

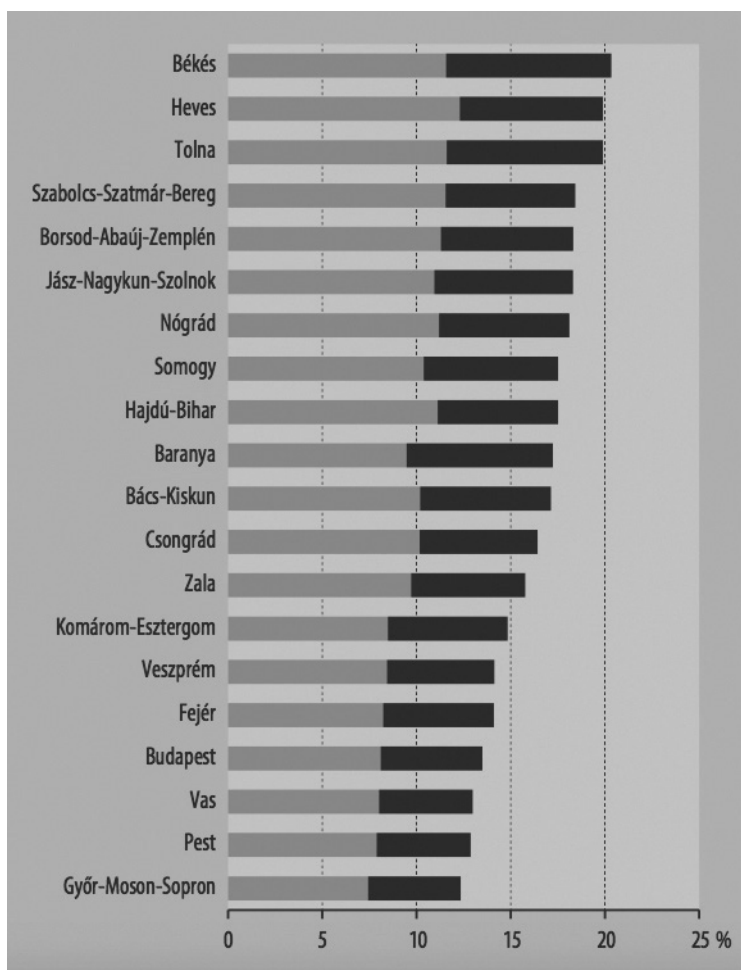
a lelki egyensúlyuk helyreállítását is támogatta, egyben lehetővé tette a társadalomba történő re-integrációt. A mintát egyre többen vették át a hadi és veterán kórházak körében, sőt egyes otthonok lakói is csatlakoztak helyreállító rehabilitációs technikához. A Stoke Mandville-i játékok egyre szélesedtek mind a résztvevők, mind az üzhető sportágak számát tekintve. A XVI. Olimpiai Játékok helyszínén 1960-ban Rómában már az első Paralimpiai Játékként vált ismertté az egyre növekvő nemzetközivé vált mozgalom. Ettől kezdve négyévente rendezték meg a paralimpiai játékokat, 1988-tól kezdődően az Olimpiai Játékokkal azonos városban. Az első magyar paralimpiai érmet 1972-ben Heidelbergben Fejes András szerezte (atlétika, bronz), míg első paralimpiai aranyérmet 1976-ban a Torontolympiadon Tauber Zoltán (para asztalitenisz).

Egy másik angolszász területhez szorosan köthető mozgalom az USA-ban Washington D.C.-ben 1968-ban megalakuló Speciális Olympics International szervezete, mely a nyolcéves vagy annál idősebb értelmi fogyatékosággal élő emberek számára kíván egész éven át tartó edzési és versenyzési lehetőséget biztosítani. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság 1988-ban ismerte el a Speciális Olimpia Mozgalmat. A Magyar Speciális Olimpia Szövetség 1989-től szervezi és bonyolítja az értelmi fogyatékosággal élők versenyeit, és igazolja, hogy a speciális olimpikonok a társadalom segítségével szinte teljes értékű élnének és elismerésre méltó teljesítmények nyújtására is képesek.

A sport és a játék fejlesztő és építő szerepe láthatóan még nagyobb hangsúllyal szerepel a megváltozott képességekkel élők világában, mint a többségi társadalomban (Mészáros, 2017). A fogyatékoságot nem betegségként kell értelmezni, hanem sajátos állapotként felfogni, így belátható, hogy a WHO általi egészség definíciója a fogyatékkal élőkre is érvényes: „az egészség a teljes testi, lelki és szociális jólét állapota, és nem csupán a betegségek hiánya”, a fogyatékoság így nem zárja ki az egészséget. Egy másik egészségfejlesztési megközelítés értelmében – melyet a WHO 1988-as Egészségfejlesztési Konferenciáján fogalmaztak meg – az egészség, mint lehetséges erőforrás jelenik meg: „amely lehetővé teszi az emberek számára, hogy egyénileg, társadalmilag és gazdaságilag is termékeny életet élhessenek” (Nagy-Barabás, 2011).

Izgalmas és lényeges kérdés, hogy a fogyatékos és nem fogyatékos embereket mennyiben akadályozza egészségi állapotuk a hétköznapi tevékenységeik során. A teljes népességen belül a mindennapi életben egészségi állapotuk miatt magukat korlátozottnak érzők becsült száma 1 millió 489 ezer főre tehető (KSH Mikrocenzus 2016, 2018). Megyénkénti megoszlását a következő ábra ismerteti (3. ábra).

3. ábra: Egészségi állapotuk miatt magukat korlátozottaknak érzők megyénkénti megoszlása

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016 8. A fogyatékos és az egészségi ok miatt korlátozott népesség jellemzői – kiadvány 14. oldal

A grafikonról leolvasható, hogy a korlátozottak aránya a nyugati határszéli megyékben és Közép-Magyarországon a legalacsonyabb. Győr-Moson-Sopron megyében 4,9% a súlyosan, 7,4% a mérsékelten korlátozottak aránya, amivel a megye a legalacsonyabb korlátozottsági aránymutatót birtokolja. Ennek valószínűsíthető magyarázata az lehet, hogy minél fejlettebb településen él valaki, annál kisebb valószínűséggel találkozik a mindennapi rutinjait és tevékenységeit korlátozó körülményekkel. Ezzel párhuzamosan – feltételezhetően – jobbak a kompenzációs esélyei, az egészségi állapotából származó hátrányok esetében.

A hazai többségi társadalom hatása, intézkedései

A modern fogyatékosügy az érintetteknek nem úgy tekint, mint a többségi társadalom felemelendő személyeire, hanem a társadalom egyenrangú és egyenértékű tagjaira. A többségi társadalom részéről nyújtott segítségre azokon a területeken számíthat, melyek önálló életvitelét a lehetőségekhez mérten a legoptimálisabban hivatottak támogatni.

Hazánk is jelentős jogalkotási lépéseket tett a fogyatékosokkal élő emberek életminőségének javítása, önálló életvitelének és társadalmi integrációjának elősegítése érdekében. Ennek egyik alapvető pillére a 2015-ben elfogadott Országos Fogyatékosügyi Program, mely 10 éves időtartamra szól (Magyar Közlöny, 2015). A 2015-2025 közötti időintervallumban a program alapelvei között az alábbiak kiemelten megjelöltek: megelőzés, önrendelkezés, teljes és hatékony társadalmi részvétel, egyetemes tervezés, hátrányos megkülönböztetés tilalma, indokolt előnyben részesítés szubszidiaritás, ésszerű alkalmazkodás mindenki számára. A programok sikeres megvalósításának a szakmaiságon túl, további feltétele a cél szerinti összegek rendelkezésére állása. A magyar állam 2010-ben nyolc fogyatékos emberek életminőségét javító, kiemelt szervezet számára 522 millió forintot biztosított, ennek a forrásnak a nagysága 2019-re 1,114 MRD forintba nőtt, a támogatott szervezetek száma pedig 13-ra bővült.

A sport területén is jelentős változások álltak be, melyek segítették a fogyatékkal élők rendszeres sportolását. A 2016. évi Sportörvény rendelkezik a Magyar Paralimpiai Bizottság köztestületé alakításáról. 2018 óta pedig február 22. a Magyar Parasport Napja, melyhez Győr Megyei Jogú Város oktató-nevelő munkát végző intézményei is sikeresen csatlakoztak.

Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=_xYBCSl4sGo&feature=youtu.be (Adatlevétel: 2020. 05.20.)

A Magyar Paralimpiai Bizottság Köztestület égisze immáron a következő szervezeteket tömöríti: Magyar Hallássérültek Sportszövetsége, a Magyar Speciális Olimpia Szövetség, a Magyar Szervátültetettek Szövetsége, Fogyatékosok Országos Diák-, Verseny- és Szabadidősport Szövetsége. A MPB versenyein mára közel 20 000 fogyatékos sportoló több mint 100 sportágban mérheti össze tudását, versenghet társaival és önmagával. (FODISZ – MPB, 2020)

A sport nyithat legkönnyebben új távlatokat a sérült személyek életében, általa a sérült személyek megtapasztalhatják azt, hogy helyzetük nem egyedi, a felmerülő nehézségek pedig leküzdhetők. A sport segít az új szociális kapcsolatok kiépítésében, a betegségtudat leküzdésében, az önbizalom visszanyerésében, és a helyes ön kép kialakításában (Kälbli-Dorogi, 2009). Számos nemzetközi felismerés igazolja, hogy a rendszeres sportolás, fizikai aktivitás pozitív hatásai ugyan úgy tetten érhetők a fogyatékos személyeknél, mint a többségi társadalomnál. A felnövekvő generációk esetében talán még fontosabb az aktív életforma, a rendszeres testmozgás iránti igény kialakítására,

hiszen a gyermekkorban kialakult szokásaink egy életen keresztül megmaradnak (Pate et al, 1996). A megbetegedések nagy része megelőzhető lenne, ha kellő figyelmet, időt és forrásokat rendelnénk a lakosság egészségmagatartásának és egészségkultúrájának javítására. A változtatások az egyének szintjén is realizálódnak, és ezek hatására pozitív változások következhetnek be szemléletmódjokban és szokásaik alakításában (Kovácsné, 2014).

A program a legfontosabb célkitűzésként a fogyatékkal élő embertársak integrációját fogalmazza meg, hogy azok közül minél többen a lehető legtöbb szolgáltatáshoz hozzáférhessenek. A szemléletformálást kívánja érdemben megvalósítani, aminek a hívószava a következő lehetne: „Ne sajnáld! Éld át Vele!”. Egy elképzelés szerint, a szakemberképzés területére Széchenyi István Egyetem is innovatív módon be fog kapcsolódni, szélesítve a Gyógypedagógiai Tanszék és a Egészség -és Sporttudományi Kar képzési lehetőségeit sport-rehabilitációs szakemberekkel. A kormány megemelte a gyermek otthongondozási díjat (GYOK) és támogatja a Védett munkahelyeket.

A mindennapos testnevelés bevezetése is komoly preventív intézkedése volt a kormánynak a fiatalok egészségvédelme érdekében. A mindennapos testnevelés fitességi hatásainak mérését a NETFIT mérési rendszer hivatott szolgálni (Szakály et al, 2018, 2019). Szakemberek igazolták, hogy a mindennapos testnevelés 5 órás megvalósítása befolyással van a fitességi mutatók tekintetében (Thür-Fügedi, 2020). A fitességi rendszer az ideai esztendőben adaptálásra került a gyógytestnevelésre utalt és sajátos nevelési igényű tanulóira is, speciális módszertani ajánlásokkal támogatva felhasználásukat az érintettek körében.

Fontos lenne továbbá az érintettek számára a digitális kompetenciáik fejlesztése, új módszerek és eszközök megismertetése (Balázs, 2020). Mind ezt kettős cél érdekében megtéve, egyrészt támogassuk esélyegyenlőségüket a digitális világban, másrészt a helyes és kellő mértékű eszközhasználattal csökkentjük az inaktivitásból származó hátrányok mértékét.

Győr Megyei Jogú Város helyzete

Győr Megyei Jogú Városa jelentékenyen kiveszi a részét az egészségkárosultak sportolási lehetőségeinek bővítéséből. A Győri Önkormányzat Sportkoncepciójának részét képezi az egészségkárosultak sportja csakúgy, mint, az élsport, az utánpótlásnevelés, az óvodai és iskolai sport, az egyetemi sport, valamint a szabadidősportok. A sportkoncepcióban – mint, a város valós és lehetséges stratégia tervében – jövőképet állítanak fel, amit ötvenként átértékelnek, szükség esetén esetlegesen új célrendszerrel határoznak meg benne. Ez a folyamat jelenleg is zajlik, összhangban azon kormányzati szándékkal, hogy a sport immáron a lehető legszélesebb rétegek számára is stratégiai ágazattá válhasson.

Marosán (2006) szerint a stratégiai tervezés során minőségileg jobb eredmény érhető el, ha az belső motivációkra épít és nem külső kényszer hatására születik meg. Továbbá megállapítható, hogy a települések és vezetőik a sportot egyre inkább a városmarketing eszközeként választják (Gyömörei, 2011). Így nem véletlenül jelenik meg a Győr Város hivatalos oldalán a kitüntetett cím: Győr a sport városa!

A Stratégia-alkotási kézikönyv (2008) szerint, a stratégiai tervezés, az azt kísérő dokumentációjában alapvetően három típust különböztet el:

- átfogó, a célrendszert meghatározó **konceptió**, ez magába foglalja a tudományos háttérrel megátogatott helyzetelemzést, jövőképet, és a hozzávetőleges utat/küldetést
- a beavatkozást részletező **stratégia**, a módszertant, a pontos célrendszert és a megvalósítás érdekében tett lehetséges lépéseket tartalmazza

A jól, pontosan megfogalmazott, körülhatárolt koncepció és stratégia alapján készíthető el

- a konkrét cselekvéseket, felelősöket és határidőket magába foglaló **cselekvési terv/akcióterv**, mely már számszerűsített pénzügyi eszközöket is tartalmaz.

A stratégia-tervezés három dimenzióját lenne kívánatos az egészségkárosultak sportjában is elkészíteni, amely alapos, körültekintő szakmai munkát igényel, az érintettek kiemelt érzékenysége miatt.

A pontos helyzetelemzéshez, szükséges meghatározni a Győr városában aktuálisan érintettek számát, erre lehetőséget nyújt a tízévente tartott népszámlálás, mely legközelebb 2021-ben lesz esedékes. Ennek hiányában csupán arányosan tudjuk megbecsülni városi létszámukat (1. táblázat).

1. táblázat: Győr városának egészségi állapotából fakadóan magukat korlátozottaknak érzők arányosan becsült létszáma

2016 évi adatok alapján	Lakosság lélekszáma:	Egészségi állapotukból fakadóan magukat korlátozottaknak érzők száma:
Győr-Moson-Sopron Megye	455.217 fő	≈ 52.805 fő
Győr Megyei Jogú Város	129.435 fő	≈ 15.014 fő

Forrás: Saját szerkesztés KSH Mikrocenzus 2016 adatai alapján

Városi szinten megközelítőleg 15.000 polgár vagy hozzátartozója vallja magát egészségi állapotából fakadóan korlátozotttnak.

A városban jelenleg sok szervezet nyújt segítséget - partnerségi alapokra építkezve - akadályozott embertársaink számára. Közülük néhány kerül rövid ismertetésre annak érdekében, hogy belepillanthassunk működésükbe és az általuk támogatott fogyatékosági csoportok életébe. A paletta széles, a teljesség igénye nélkül mutatunk be néhányat (2. táblázat).

2. táblázat: A tanulmányban szereplősegítő szervezetek működési sajátosságai

Szervezet neve:	ÉFOESZ Fátalmig Sérülték és Segítőik Győr-Ménfő-Sopron megyei Egyesülete/É.S.S.E	Camelot Mozgássérült Fialatok Győri Egyesülete	Stáfta Diáksport Egyesület/Győri Szakképzési Centrum Szabóky Adolf Szakiskolája	EMBERSEG Diáksport Egyesület EMBERSEG DSE	Kapcsok Alapítvány
Alapításának éve:	2003	2004	2004	2017	2018
Országos szervezet neve:	Értelmi Fogyatékosokkal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége /ÉFOESZ	Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége/MEOSZ	Magyar Speciális Olimpia Szövetség	Fogyatékosok Országos Diák-, Verseny- és Szabadidősport Szövetsége/FODISZ	Nincs
Szervezet célja:	A megye területén élő értelmileg sérült emberek és családtagaik társadalmi megkülönböztetésének csökkentése, érdekeit érvényesítése, valamint védelmének elősegítése. Kiemelten az emberi és állampolgári jogaik védelmét képviselni, szociális biztonságukat növelni, illetve a társadalmi integrációjukat és rehabilitációjukat támogatni.	A baleset vagy betegség folytán mozgássérültté vált emberek életében behátrékozott radikális és maradandó változások feldolgozását lehetőség szerint megkönnyítsük, a mozgássérült személy társadalmi integrációját elősegítsük, számukra szabadidős, kulturális és sport programokat szervezzünk, segítsük tanulási, illetve munkavállalási törekvéseiket.	Az értelmi fogyatékosokkal élők embertársaink támogatása annak érdekében, hogy a lehető legteljesebb életet élhessék a társadalmunkban. Sportversenyek szervezése és lebonyolítása. Az iskolába járó fiatalok kezébe olyan szakmát adni, mely támogatja az intézmény falain túli sikeres elvezetést. Fontosnak tartjuk, hogy a tanuló évek alatt minél több kötıdést alakítsanak ki a fiatalokban, mint egy gyökert adva identitásuknak, csökkentve befolyásolható képességeiket. Az oktató nevelő munkában a sport mint eszköz igyekezzünk felhasználni az integráció elősegítéséhez, erősítéséhez.	A tanuló ifjúság testkulturájának magasabb színvonalra történő emelése, testnevelési és testkulturális igényeik érdekképviselete, érdekvédelme, egészségmegőrzése. Ezen túlmenően célja különösen a tanulásban és értelmileg akadályozott gyermekek részére rendszeres sportolási lehetőség biztosítása, szociális védőháló kialakítása, a sérült és hátrányos helyzetű tanulóknak sportrendezvények, edzők szervezése, tartása (speciális és normál), versenyeken való részvétel, edzőtáborok, életmódtáborok és egyéb képességfejlesztő táborok szervezése, gondozása, és után követése. A testi-lelki egészségmegőrzés módjainak tagokkal, egyéb program résztvevőkkel, és szakemberekkel történő megismertetése. Állami, civil szervezetek támogatásának felhasználásával a rendszeres testnevelés megvalósítása tanórák kívül a normál és speciális kereteken belül...	A sajátos nevelési igényű (sni) gyermekek és fiatalok valamint segítőik támogatása, az sni gyermekek/tanulók integrált nevelésben, oktatásban való részvételének elősegítése céljából. Alapítvány cél szerinti tevékenysége, kapcsol: a sni fiatalok – segítőik között, kedvezményezettek fejlesztéséhez szükséges oktatási segédanyagok beszerzéséhez, szakemberek képzéséhez, a segítőik jutalmadásában, segítő rendezvények és workshopok szervezésében, szabadidős programok szervezésében.
Kiemelt programjai:	<ul style="list-style-type: none"> „Plusz egy énekóra” – évente 4 alkalommal hallgatnak a tagok környezeti összeállítás mesébe illesztve Mikulás Disco Önérvényestő foglalkozás/5 intézmény 6 csoportjának Önálló életviteli Centrum megalakítása Workshopok/IKT eszközökkel támogatott ÉFOESZ applikációk használatának tanítása 	<ul style="list-style-type: none"> Esély-órák: érzékenyítő foglalkozások az oktató-nevelő munkát végző intézmények számára Csoportos mozgásszervi érzékenyítő program: Szabaduló Pince Ne Parázz! tájékoztató kiadvány Igy kerek(e)k! szemleleformáló kisfilm Élő könyvtár: sztereotípiát döntőgető személyes kapcsolat kultúrkörnyezetben 	<ul style="list-style-type: none"> Zöldfülű tábor: az újonnan érkező 9.-es számára szervezett tábor Aktív részvétel Győr városa által rendezett sporteseményeken Sportági részvétel regionális, országos és nemzetközi versenyeken Új kondicionáló terem kialakítása pályázati úton 	<ul style="list-style-type: none"> FODISZ Diákolimpiai versenyek szervezése, lebonyolítása Jeges váltó: tréfas sor és váltóverseny a Duna kapu téren Összefunk-Összefutunk Jótékonyági Futógála Városi kosárlabda bajnokság szervezése, lebonyolítása Family Park-ban tett kirándulás az érintett gyermekek és kísérők számára 	<ul style="list-style-type: none"> Nyitó rendezvény: Rutkai Bori gyermek koncert szervezése Nyaranta tábor szervezése hallássérült gyermekek nevelő családoknak Évente 4 alkalmas képzés autizmussal élő gyermekek szüleinek szakértő bevonásával Szakmai könyv kadása: Jelencsik Beáta: Tükörintegráció – Karácsonyi vásár adománygyűjtés
Kiemelkedő eredmények, díjak:	Kisalföld Presztizs Díjazottja 2014	<ul style="list-style-type: none"> Mobilítás Díj 2007 (Mobilítás Országos Ifjúsági Szolgálat) Az év gyermek és ifjúsági projektje Szociális és Munkaügyi Minisztérium 	<ul style="list-style-type: none"> 2017 Róma MSO válogatott tagjaként iskola 5 tanuló labdarúgásban ezüst érmet szerez 2018 –MSOSZ Országos Kosárlabda Tornáján egyesített kategóriájának országos bajnoka 2019 Nyári Speciális Olimpiai Abu-Dhabiban 2db 4helyezés úszásban, az iskola fiú sportolói olimpiai bajnokok labdarúgásban 2018 Sünstein Mónika az MLSZ Grassroots bizottságának kintüntetésében részvétel 2019 Győr Sportjáért kintüntető címet nyerte el Sünstein Mónika kimagasló szakmai munkája elismeréseként 	Kisalföld Presztizs Díj díjazottja 2019	
Honlap címe:	www.essegyor.hu	www.camelotgyor.hu	www.szaboky.sulinet.hu	www.embersegdse.hu	https://m.facebook.com/KapcsokAlapitvany/

A városban működő segítő szervezetek pontos nyilvántartása nem megoldott, ezért ezt, az objektív tervezés érdekében feltétlenül pótolni szükséges. A későbbiekben beazonosított és regisztrált célcsoportok lényegesen relevánsabb adatokat tudnak szolgáltatni az általuk elért és támogatott embertársaink számáról, vágyairól, szükségleteiről. A jövőbeni tervezésekhez nyújt segítséget a szervezetekre vonatkozó SWOT elemzés (3. táblázat).

3. táblázat: Az egészségkárosultakat támogató szervezetek városi szintű SWOT- analízise

SWOT-elemzés	SEGÍTIK a célok elérését	GÁTOLJÁK a célok elérését
	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
BELSŐ TÉNYEZŐK szervezeti jellemzők	<ul style="list-style-type: none"> - erős belső motiváció, személyes érintettségéből fakadóan többnyire - hiteles, tapasztalt szakemberek - családi atmoszféra - kiemelkedő keresleti igény a „sportszolgáltatásokra” - csatlakozni vágyás 	<ul style="list-style-type: none"> - forráshiány - eszközhány - sport és szabadidő kultúra hiány - szakemberek és vezetők gyakran már jóval túl a nyugdíjon - utánpótlás hiány szakemberből - izolált működés - alacsony eseményenkénti részvétel - fokozott duplikációk az aktivitásban - marketing és projekt menedzseri kompetenciák hiánya (pályázatok) - gyenge kommunikáció - kiégés, fásultság
	LEHETŐSÉGEK	FENYEGETETTSÉGEK
KÜLSŐ TÉNYEZŐK környezeti jellemzők	<ul style="list-style-type: none"> - kedvező politika, gazdasági, társadalmi, technológiai lehetőségek városi szinten (PEST analízis) - Széchenyi István Egyetem aktív és végzett hallgatóinak szakmai alapú bevonhatósága - kapcsolódási pont a szervezetek és a nagy városi sportegyesületek között - együttműködés a szervezetek között - hatékonyabb kommunikáció, nagyobb média megjelenés - szponzorok felkutatása - életpálya modell felállítása 	<ul style="list-style-type: none"> - szülői forrás hiány, kevesebb program elérés - akadályozott részvétel, nagy távolság és költséges utazás miatt - külső döntéshozók és támogatók információ hiánya - kevés releváns adat - bonyolult pályázatírási felületek - öregedő félben lévő szakemberek - érdektelenség - inaktív életmód - egysíkú digitális eszközhasználat

Általánosan kijelenthető, hogy a szervezetek sikeres működéséhez három alapvető feltétel egyidejű megléte elengedhetetlen, ezek a személyi, tárgyi és dologi, valamint pénzügyi források rendelkezésre állása. A fentiekből kiolvasható, hogy a személyi feltételek és motivációk az egyes szervezeteknél adóttak. A szakember utánpótlás mielőbbi beépítése azonban kulcsfontosságú feladat, továbbá önkéntesek bevonásával még hatékonyabbá lehetne tenni az egyedi működéseiket. A tárgyi eszközök megléte, illetve tervezett beszerzése már lényegesen szorosabban kötődik a szervezetek pénzügyi lehetőségeinek korlátaival. Az általam bemutatott szervezetek éves működési költségeinek döntő hányadát az országos „anya-szervezet” támogatása biztosítja (15-75%), emellett kiemelt szerepet kapnak a pályázatok révén elnyert támogatások (5-65%), valamint az SZJA 1%-ból befolyt összegek is. Megállapítható, hogy a hivatkozott szervezetek gazdasági működései jelentős eltéréseket mutatnak, így releváns összehasonlításuk jelenlegi kereteim között nem megoldott, a későbbiekben ezek azonosítása prioritást élvez.

A hatékony kommunikációnak több szinten szükséges életre kelnie:

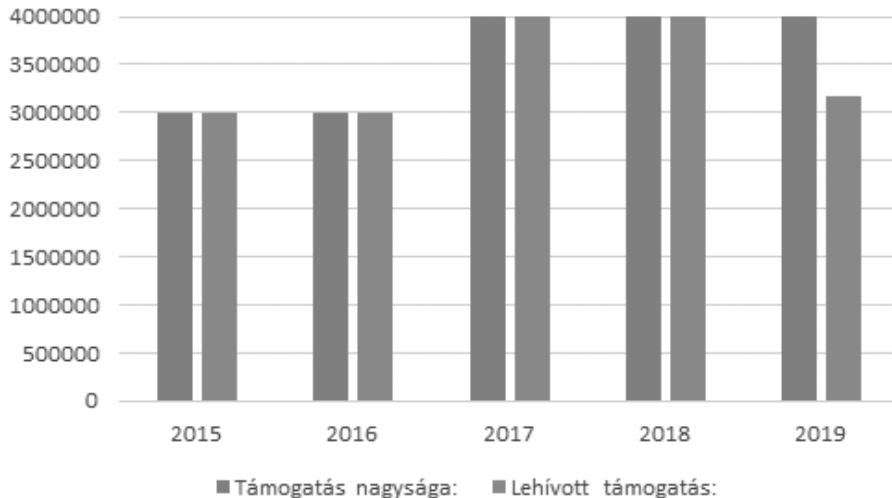
- önkormányzat – érintett szervezetek – Fogyatékosügyi Testület megalapítása által
- médiák – érintett szervezetek – rendszeres megjelenés biztosítása által
- az érintett szervezetek egymás közötti interakció – kölcsönös megismerés, támogatás, könnyebb üzenet közvetítés, nagyobb részvétel egy-egy eseményen

A kommunikáció javulása nagy valószínűséggel magával hozza a felgyorsult információáramlást, ez lehetővé teszi a valós igények és elvárások kölcsönös megismerését, kialakítását. A média rendszeres beszámolási lehetőséget biztosítana (rovat, tv-rádió műsor), így lehetőség nyílna a beszámolni az aktualitásokról, sikereikről és kudarcaikról egyaránt, testközelbe lehet hozni mindennapjaikat a többségi társadalom részére. Ha sikerülne a szervezeteknek közös programokat és eseményeket szervezniük, növekedne a résztvevők létszáma, akkor média irányából is növekedne az érdeklődés. Jelenleg egy-egy eseményen átlagosan 25-35 fő vesz részt az egészségkárosultak oldaláról, kísérőik, családtagjaik és a szervezők, önkéntesek által ez a szám elérheti az 50 főt. Természetesen akadnak ennél lényegesen nagyobb létszámú rendezvények, de gyakoriak 10 fős aktivitások is.

Üde színfolt város életében és komoly hagyományokra tekint vissza, a 2002-ben a Széchenyi István Egyetem kezdeményezésére létrehívott Szépkorúak Sportja program. Ez heti szinten 200-300 főt megmozgató, a város hét pontján elérhető, preventív szolgáltatás, amelyet a város finanszíroz. A város pályázati rendszerében is megjelenik az akadályozott embertársak sportolását elősegítő forrás rendszer. Győr Megyei Jogú

városa „Egyéb Sporttámogatás” csoportba tartozó fogyatékos sportolókkal foglalkozó sportszervezetek és intézmények támogatása elnyerésére biztosít pályázati lehetőséget. A támogatási összeg nagyságának változását mutatja be a grafikon (4. ábra).

4. ábra: Egyéb sporttámogatás csoportba tartozó fogyatékos sportolókkal foglalkozó sportszervezetek és intézmények támogatása 2015-2019 között

Forrás: saját szerkesztés

Korábban 3 millió, 2017 óta már 4 millió forintnyi összegré pályázhatnak azok, akik megfelelnek a pályázat kritériumainak. Az elnyert támogatások megkönnyítik a célszerinti működés megvalósulását. A mindennapi működésen túl segíteni kell, hogy fejlesztő környezetbe nőjenek bele gyermekeink – egészségi állapotuktól függetlenül. Olyan környezet megteremtésén kell fáradoznunk, amely segíti a fogyatékkal élő embertársaink inklúzióját, egy teljesebb és élhetőbb város kialakítása által.

A segítő szervezetek megosztották velünk azokat a területeket és problémákat melyekben –véleményük szerint – rövid és középtávon változtatni szükséges, hogy a fentiek megvalósulhassanak (5. ábra).

5. ábra Szervezetek által tett javaslatok a mindennapi rutin támogatása érdekében

Forrás: saját szerkesztés

Személyes vízió:

Egy olyan városi lakókörnyezet és élettér kialakítását kell megcéloznunk, ahol lehetőség nyílik az interakcióra, a kölcsönös megismerésre és elfogadásra. A hatékonyabb kommunikáció segítségével elérhessük, hogy ne tápláljunk alaptalan félelmeket azokkal szemben, akik másként működnek, mint a nagy átlag. Mindezt megtéve úgy, hogy támaszkodjunk Győr Megyei Jogú Városának értékeire, hagyományaira és nem utolsósorban erősségeire. Mind ezt annak a célnak az érdekében téve, hogy mindenkire a lehető legszélesebb körben érvényesülhessen városunk mottója:

„Egészség, Kultúra, Innováció. A jövő Győrben épül.”

Véleményünk szerint az integrációban kulcsszerepet játszhatnak a sport és/vagy a fizikai aktivitásokra építő programok. Ezek lehetnek a nevelés és az érték közvetítés egyik leghatékonyabb eszközei és felületei, hiszen a rendszeres fizikai aktivitás életminőségünkön túl minden korosztály számára ajánlott. Támogató hatásai – egészségügyi, gazdasági, pszichológiai, szociológiai – még inkább tetten érhetőek az egészségkárosultak világában. Továbbá ezek a rendezvények teret tudnak biztosítani a fent említett csoportok számára az interakcióik megkezdéséhez, hiszen a kultúra

mellet a sportban tudják nyelvi nehézségek nélkül megmutatni értékeiket és láttatni szükségleteiket. Itt lehetősége nyílik a szorongásait, félelmeit levetkőzni, a munkahelyen, iskolában felgyülemlett feszültségeit levezetni. Szórakozást nyújtani a kilátogató nézőközönségnek, közös élményeket szerezni. Víziónk kiteljesedésének egyik lehetséges záró akkordja, pedig az EYOF mintájára, Győrben megrendezésre kerülő Festival of Young Specil Athletes (FYSA), ami az egészségkárosult fiatalok olimpiai fesztiválja lenne. Rengeteg kísérő programmal, mely a sporton kívül is megismertetne minket e különleges világ értékeivel.

Addig azonban még sok tennivalónk van. Az akadálymentesítéseket nem csupán a közterületeken kell folytatnunk, hanem a többségi társadalom fejében és szívében egyaránt. Ehhez elengedhetetlen a társadalmi összefogás, melynek kialakítását a médiák hathatós támogatása mellet tartok a lehető leghatékonyabban megvalósíthatónak. Segítségükkel és szakmaiságukat bírva találhatnak egymásra az érintettek, az állami, és a civil szféra szereplői. Az „üzenetek” éterbe történő sugárzásával, potenciális támogatók szerezhetnek tudomást a mindennapok nehézségeiről, az aktuális hiányok és szükségletek megjelenéséről. Hiszem, hogy az állam sokat tehet az egészségkárosult embertársaink életminősége javításáért, de mindenkinek van lehetősége támogatni a segítő szervezeteket akár pénzbeli segítséggel, akár önkéntesként végzett munkával, de néha a tájékozottsággal átitatott tapintat, és egy mosoly százszor többet ér.

Köszönetnyilvánítás:

Az adatszolgáltatásért köszönetet mondunk: Török Zsoltnak, Győr Megyei Jogú Város Sport Osztálya vezetőjének; dr. Gönczöl Lászlónak, az Emberség DSE elnökének; Nagy Eszternek, a Kapcsok Alapítvány titkárának; Nagy Józsefnek, a Mozgáskorlátozottak Győr–Moson–Sopron Megyei Egyesülete elnökének; Pécsi Gertrúdnak, a Camelot Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete titkárának; Szünstein Mónikának, a Staféta DSE szakmai vezetőjének; Tóth Jánosnénak, az ÉFOÉSZ Győr–Moson–Sopron megyei Egyesülete elnökének.

Felhasznált irodalom:

- Balázs, B.(2020): Korszerű eszközök és módszerek a digitális nemzedék körében. Opous et Educatio Vol 7, No 1. 92-98.
- ELTE, (2009): A Fogyatékoság definíciói Európában, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

- ENSZ (2006): A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezmény. Elektronikus dokumentum. <https://www.un.org/disabilities/documents/natl/hungary-ez.pdf>, Letöltve: 2020.04.03.
- Dorogi, L. (2009): Integráció értelmezése a fogyatékos emberek sportjának területén. In: Sport, életmód, egészség (szerk.: Szatmári Z.); Akadémiai Kiadó, 785-795.
- FODISZ, MPB (2020): No para! para oN! - Online parasport óra, <https://us02web.zoom.us/j/3900795091?pwd=c3ZCN0x4NGFnUGNiRUdLTTY0UFVXUT09>, letöltve: 2020.04.27.
- Gyömörei, T. (2011). Presztizs és innováció: Az önkormányzatok és a hivatásos sport „új” kapcsolata In: Győr János, Dragóner Ildikó (szerk): Sportszakember továbbképzési konferencia sorozat III. Tanulmánykötete, (pp. 97-105). Nemzeti Sportszövetség.
- Győr Megyei Jogú Város Hivatala Kulturális és Sport Főosztály (2015) Sportkonceptió 2015-2020, 3-37. oldal http://onkormanyzat.gyor.hu/data/files/kozgyulesek/7._sportkonceptio.pdf?fbclid=IwAR0zal8lhYPsXdg8t8ByEtsT__y2dU15fkYci8jMrfSFG-J19PftI4mu-PCg0, letöltve: 2020.03.20.
- Kálmán, Zs. - Könczei, Gy.(2002): A Taigetosztól az esélyegyenlőségig. Osiris Kiadó,
- Kälbli K.- Dorogi L.(2009): Fogyatékos személyek és a sport. In: Sport, életmód, egészség (szerk.: Szatmári Z.); Akadémiai Kiadó, 760-785.
- Klavina, A., Kudlácek, M.(2011): PHYSICAL EDUCATION FOR STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATION NEEDS IN EUROPE: FINDINGS OF THE EUSAPA PROJECT. European Journal of Adapted Physical Activity, 4(2), 46-62
- KSH (2016): Mikrocenzus 2016 https://www.ksh.hu/mikrocenzus2016_info letöltve: 2020.06.09.
- Központi Statisztika Hivatal (2018): Mikrocenzus 2016 8. A fogyatékos és az egészségi ok miatt korlátozott népesség jellemzői, https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_8.pdf. Letöltve: 2020. 04. 30.
- Kovácsné, T. A., (2014): A lakosság egészségi állapotának és egészségtudatosságának néhány jellemzője. In: Csizmadia Z. és Tóth P. (szerk.) A helyi társadalom és intézményrendszer Győrben. Universitas-Győr Nonprofit Kft, Győr, 201-216.
- Magyar Közlöny (2007): A Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről. Magyar Közlöny. 90. sz. 2007. július 6., 6821-6827.
- Magyar Közlöny (2015): Az Országos Fogyatékossgügyi Programról (2015-2025). Magyar Közlöny 47.sz. 2015. április 7., 4593-4605.
- Marosán Gy. (2006): A 21. század stratégiai menedzsmentje Budapest: Műszaki Könyvkiadó.

- Mészáros L. (2017). A motoros fejlődés összefüggése a neuromaturációval, valamint a kognitív képességekkel. In: Révész László és Csányi Tamás (szerk.): Tudományos alapok a testnevelés tanításához. II. kötet, Magyar Diáksport Szövetség, Budapest. 155-177.
- Nagy, L. Barabás, K. (2011): Az egészségműveltség és egészségmagatartás diagnosztikus mérésének lehetőségei. In: Csapó B. és Zsolnai A.(szerk.): Kognitív és affektív fejlődési folyamatok diagnosztikus értékelésének lehetőségei az iskola kezdő szakaszában. Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest, 173-224.
- Nádas, P. (1996): Paralimpiai Játékok története. Gyógypedagógia Szemle, 1996/4. 255-262.
- Pate, R. R. – Baranowski, T. – Dowda, M. – Trost, S. G. (1996): Tracking of physical activity in young children. *Medicine and Science in Sports and Exercise*. 28. 1. sz. 92–96.
- Stratégia-alkotási kézikönyv (2008): A Kormányzati Stratégia-alkotási Követelményrendszer (KsaK) alapján, https://www.felvi.hu/pub_bin/dload/AVIR/SA_KK_2008_FINAL.pdf, letöltve: 2020.05.15.
- Szabó, L. (2020): No para! para oN! - online parasport óra, <https://us02web.zoom.us/j/3900795091?pwd=c3ZCN0x4NGFnUGNiRUdLTTY0UFVXUT09>, letöltve: 2020.04.27.
- Szakály, Z., Bognár, J., Lengvári, B., & Koller, Á. (2019). A mindennapos testnevelés fitneszi hatásai alsó és felső tagozatos fiúknál. *Új Pedagógiai Szemle*, 69(3-4), 56-69.
- Thür Antal, Fügedi Balázs (2020): A mindennapos testnevelés megvalósítási formái a pedagógiai programokban és teljesítményre gyakorolt hatása különböző iskolatípusokban, *Prevenció, intervenció és kompenzáció*, Debreceni Egyetemi Kiadó, HERA 165-180.
- UNESCO (1994): Salamancai nyilatkozat és cselekvési tervzet. Elektronikus dokumentum. <http://www.rampa.eu/dokumentumok/nemzetkozi/salamancamagyar.pdf>, letöltve: 2020.04.03
- World Health Organisation (2007): *Internacional Classification of Funtioning, Disability and Health: Children an Youth Version: ICF-CY*. WHO Press, Geneva.
- Zsolt, S., Jozsef, B., Balazs, L., & Akos, K. (2018). Effects of daily physical education participation on the somatic and motoric development of young students. *HUNGARIAN EDUCATIONAL RESEARCH JOURNAL (HERJ)*, 8(2), 24-38.
- 2013. évi LXII. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról 1.§

Health survey of the students of Széchenyi István University regarding their nutrition and the various diets

Tihanyi-Kovács Renáta⁵ - Gyömörei Tamás⁶ - Posgay Miklós Marcel⁷

Summary

It has been proven by a number of findings and surveys that both the amount and the quality of nutrition have a significant impact on people's state of health. Consumers gain more and more information about healthy living, albeit not always from the right sources. There are various fad diets and miracle cures which promise quick weight loss. In the 2nd semester of the academic year 2018/19, we used an online survey to examine the eating habits, dietary knowledge, and physical activeness of the students of Széchenyi István University. In Hungary, about 60% of the adult population is overweight, so it is not surprising that the majority of the students examined have tried at least one dietary method. We focused on the difference between students currently on a diet and students not on a diet with regard to their assessment of their state of health, their physique, their exercise habits, and their form of nutrition. In general, the students observe a mixed diet, there were hardly any who follow a vegetarian or vegan regimen. Those who do, complement their diet with vitamins, minerals, and protein preparations. Of the respondents, only 3.3% do not do any physical activity whatever, which is an excellent result, compared to earlier studies.

Key words: diet, nutrition, state of health, exercise

⁵ Széchenyi István University, Faculty of Agricultural and Food Sciences, Department of Food Science, Mosonmagyaróvár, tihanyi-kovacs.renata@sze.hu,

⁶ Széchenyi István University, Sports Center, Győr, gyomorei@sze.hu

⁷ Széchenyi István University, Faculty of Agricultural and Food Sciences, Department of Food Science, Mosonmagyaróvár, posgay.miklos@sze.hu,

Introduction

According to surveys regarding the nutrition of the Hungarian population, the ratio of obesity and overweight is rather high; more specifically, 28.2% of men, and 31.5% of women are obese according to the results of the 2014 National Nutrition and Nutritional Status Survey conducted by the National Institute of Pharmacy and Nutrition. Of nutrition-related diseases, the large-scale development of cardio-vascular diseases as well as cancerous cases poses further issues, and the corresponding death rate is one and a half to two times the average rate measured in EU member states. (ERDEI et al., 2017)

There is a fundamental contradiction in attitude regarding health conscious nutrition among the Hungarian population. Those under 30 tend not to establish a rhythm of nutrition; they eat three times a day at the most, however, every ninth Hungarian consumes some kind of food less often than that. (BACHER, 2019; TOMPA, 2003)

It is interesting to note that, paradoxically, the number of “health conscious eaters” is growing at an increasing rate. However, this basically correct notion is often embraced based on unsubstantiated information. Consumers often start following a particular diet because they deem it “good” based on their subjective judgment, in most cases without receiving confirmation from doctors or health practitioners. It is important to keep in mind that diets are supposed to be personalized. Despite their structure resting on general recommendations, to a great extent, they depend on the individual’s physique, physiological state, their age, and even their sex. (RIZZOLI, 2014; RURIK et al., 2016)

A very small percentage of Hungarian population claims to eat healthily; most of them consider themselves normal eaters or fall in the “I eat what I like” category. According to the results of the subjective health state evaluation survey based on self-assessment, about 59 to 60% of Hungarians claimed to have excellent health (2016 to 2017), whereas in 2010 to 2015, this rate was 55 to 56%, and in 2010 to 2017, the rate of those who consider their health bad decreased from 17% to 13%. (KSH, 2018)

Whether we consider magazines, books, the Internet, or radio and television programs, information on nutrition, especially on various diets and weight loss measures is widespread. Weight loss (or weight reduction) diets that promise quick and permanent slimming and are therefore highly popular among the population, are called fad diets. Regretfully, most of these lack even the most basic principles of nutrition science, thereby causing lack of nutrients in their followers. In the best case, they are useless, in more serious cases, they exert a harmful effect on their health. (URL)

The best-known diets may be categorized according to their characteristic energy giving nutrient content. The various types are:

- diets high in fat and/or protein and low in carbohydrates (e. g. Atkins, paleo, ketogenic diet),
- modified carbohydrate-content diets (e. g. GI (glycemic index) diet),
- high-in-protein diets (Turbo diet),
- diets low in fat and high in carbohydrates (e. g. Ornish diet)
- diets based on separation (body control, 90-day diet)

Only 14% of the Hungarian population may be considered health conscious, that is, knowing and consciously choosing food items that have health protecting characteristics. (PANYOR, 2019)

Material and method

It was an online nutrition and lifestyle survey conducted among the active students of Széchenyi István University in the spring semester of the academic year 2018/2019 that we used as the basis for our research. The questions related to demographic data as well as to eating and exercising habits. 10.627 students were sent the link to the online survey through the NEPTUN ETR academic system, and we received 393 responses by the three-week deadline. What we really wanted to find out was how university students related to the various diets (which ones they are familiar with and/or have tried), how they assess their state of health in light of those, how they eat, whether or not they exercise, and whether or not they take any supplements.

Results and their evaluation

Of the 393 respondents, 299, that is, 76.1% were not following any diet at the time of the survey. The remaining 23.9%, that is, 94 students were.

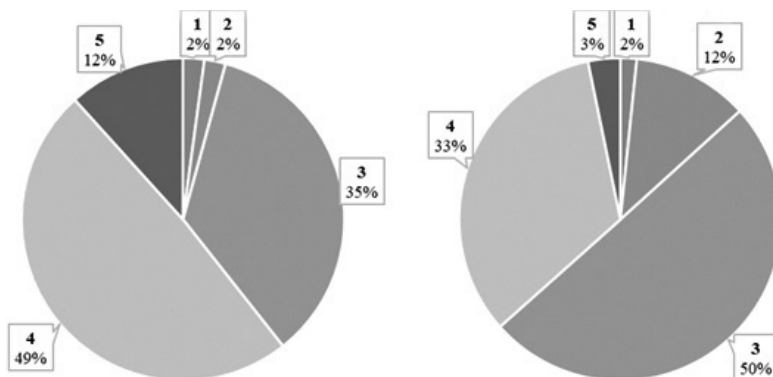
One of the questions pertained to how they saw their own nutrition. They could evaluate it on a scale of one to five where one is unhealthy, and five is healthy. As can be seen in Chart 1, according to 49% of those on a diet, their nutrition is good, only an insignificant 2 plus 2% thought they were not eating healthily despite following a diet on a daily basis. 35% of respondents considered their nutrition average; this rate is 50% in the case of those not following a diet. Those on a diet considered their nutrition better; 61% of them were over average, whereas in the case of those not on a diet, the rate of average and below was 64%. One respondent, who was on a

diet and whose nutrition is average and state of health very bad according to their own assessment, but they are not aware of any diet-related disease, followed a mixed diet, was taking no supplements, and interestingly considered their present weight as ideal. 30 of the respondents do not take supplements; the average of their nutritional health is 3.33. It was interesting to see that one of the respondents, a 21-year-old male considered his physique average, his nutrition very bad, and his health very good at the same time. His BMI was 23.5 at the time of filling out the survey. He has tried the Mediterranean diet, and he regularly takes supplements. 15 students do not have any diet-related disease, 1 is overweight and considers their state of health bad, with a BMI of 33.2, however, on a positive note, they base their nutritional knowledge on medical opinion.

Among those on a diet, the rate of people taking supplements is 68.4%; of these, 75.3% take vitamins, and the rest take minerals, micro elements, and protein preparations. 11 exercise daily, 1 person several times a day. 2 take four kinds of supplements, vitamins, micro elements, minerals, and supplements intended for athletes. They described their body as average, and their BMI is within the normal range.

Of those not on a diet, 142, that is, 47.5% take supplements; 18.2% of them, who exercise with some regularity, take three or more protein preparations, minerals, vitamins, and other supplements intended for athletes. 85 students, that is, 29% of those not on a diet, do exercise; however, they take no supplements. 46 students who take supplements rarely or never exercise.

Chart 1: The self-assessment of nutrition of those on a daily diet (left), and of those not on a daily diet (right) (1=unhealthy, 5=healthy)

(source: own survey)

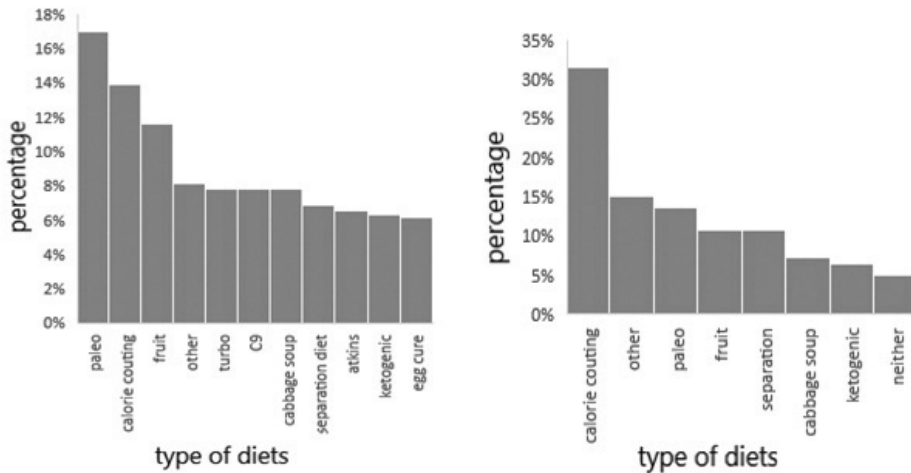
Today, we find products intended for those with various health issues in the various media, in stores, restaurants, and pastry shops. Thanks to the invasion of fad diets, several times a day, we are bombarded with ads in various media (TV, radio, printed press, Internet) popularizing products free from this and that, paleo cakes, and food items, vegetarian drinks and food, and products related to other diets.

The best-known diet among those observing a daily diet was paleo, by 17%. Chart 2 shows that calorie counting diet was next, known by 13.9%, whereas among those not on a diet, this was the first option, with 31.3% having heard about this type of diet. In both groups, 15 people have tried the calorie counting method before. Altogether, 7.6% of respondents have tried losing weight by counting calories, and 32 people, that is, 8.1% of all respondents, have tried paleo diet. Fruit diet was the third most common response in both categories. Of all the respondents, 10.4% have already tried this method, while 56.7% have heard about it. Of those on a diet, 10.7%, and of those not on a diet, 11.6% have heard about this diet. Of the former category, 15 people, that is, 16%, and of the latter, 26 people, that is, 8.7% have tried it before. Of all the respondents, 174 people have not tried any diet at all, comprising 44% of the respondents.

Altogether, 26 people have tried three or more types of diet, and 8 people, that is, 30.8% have a BMI of 30 and above, which is the lower limit of obesity. When evaluating their physique, they described themselves as overweight or plus size. Of the 26 people, 18 have tried three different types of diet; with 10 of them considering themselves overweight or plus size, 2 of them suffering from diabetes. 6 people have tried four different types of diet; 5 of them considering themselves plus size. The BMI of the last person is 19.5, still within the normal category. One of the respondents, who considers herself plus size, has no diet-related disease, walks three or four times a week, and interestingly characterizes her health as very good.

Besides the main categories, various other types of diet showed up from among the ones mentioned by the respondents, for instance point diet, Mediterranean diet, juice fast, low carb, Stockholm, and diet recommended by a personal trainer.

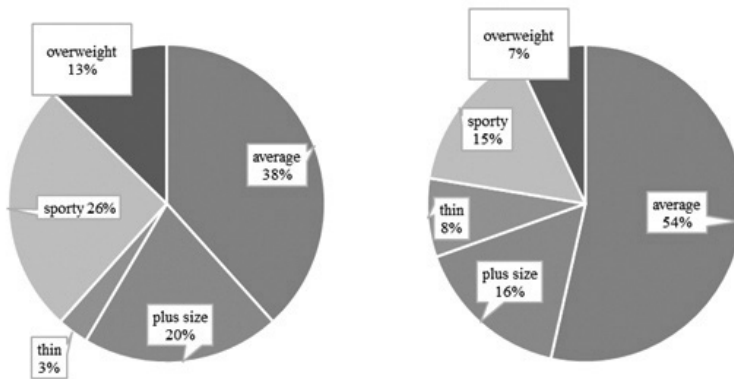
Chart 2: Knowledge of the various types of diet by those observing a daily diet (left), and those not on a daily diet (right)

(source: own survey)

The next diet-related question concerned the physique of the respondents (Chart 3). They could choose from five categories: overweight, plus size, average, athletic, or skinny. Among those on a diet, the ratio of overweight people was higher, 13%, whereas among those not on a diet, that ratio was only 7%. As for their number, it was 21 among those not on a diet, and 12 among those on a diet. Among those who do not observe a daily diet, there were more people, who considered themselves average or athletic, altogether 69%, whereas this ratio was 64% in the other group. This is an interesting result, although we may take into consideration the fact that people usually start observing a diet in order to improve their health or to decrease the amount of calories, fat, or carbohydrates while also exercising. All of the overweight diet-observing people did some kind of exercise, so they are actively doing something for their health, complementing healthy nutrition. Of the overweight respondents not on a diet, two were not exercising actively at the time of filling out the survey, and the other 19 people were exercising without implementing healthy nutrition. Of the 46 athletic respondents not on a diet, 2 thought their state of health was average, whereas 6 considered it very good. Of those on a diet and describing themselves as athletic, 2 thought their state of health was average, 2 thought it was good, and only 1 person thought it was very good. Interestingly, 3 people who are overweight and on a daily diet, described their state of health as good.

Chart 3: The physique of respondents on a daily diet (left), and not on a daily diet (right), based on self-assessment

(source: own survey)

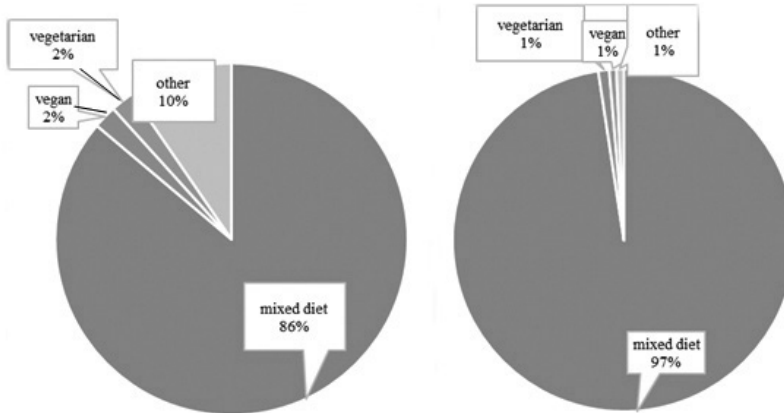
In the case of those on a daily diet, the majority of people were following a mixed diet (Chart 4). A mixed diet is essential to maintaining the health of humans, but it is also possible to remain healthy when observing an informed vegetarian or vegan diet. There were a few vegetarians and vegans among the respondents, but very few in number, as Chart 4 shows. Of those on a daily diet, 2 were vegan, one of them a 25-year-old woman, considering her own physique athletic, and her health good, and a 21-year-old woman with average physique and good health, based on her self-assessment. Of those not on a daily diet, two young women were vegan. They described their physique as athletic, and their health as very good. Of the two vegans not on a daily diet, one regularly takes minerals, microelements, protein preparations, and other products intended for athletes, whereas the other person takes vitamins and protein preparations every now and then. One of the vegan respondents on a daily diet, who considers her health good, takes no supplements, while the other one takes only vitamins, but those regularly.

Of those on a daily diet, 31.9% take supplements, 33.1% of these consisting of vitamins, and 15.3% protein preparations show up besides common food items. Of those not on a daily diet, 52.5% were not taking any supplements at the time of filling out the survey, with 11.5% of them considering their own health very good. Three of them described their own physique as plus size; as for their diet, all three of them observe a mixed diet.

Of all respondents, 3.3% were not exercising at the time of filling out the survey. This shows significant improvement compared to the data published by ASZMANN et al. in 1997. In their survey, 36% of the students were not exercising. In a survey by VIDA

and FEST in 2019, 13% did not do any exercise. In our survey, of those not exercising, 4 described themselves as plus size, 6 as average, 1 as skinny, and 2 as overweight. Of these 14, none were on a diet. The overweight person described their state of health as very bad, their diet as mixed, has never tried a weight reduction diet, rarely eats breakfast, takes no supplements, and has no diet-related disease.

Chart 4: Form of nutrition of those on a daily diet (left), and of those not on a daily diet (right)

(source: own survey)

Conclusion

As opposed to the opinion of 76.1% of respondents, who were not on a diet at the time of filling out the survey, they were also following some kind of diet, since the word “diet” means eating. In everyday language, it has come to refer to various methods of eating other than normal, which we observe in addition to exercising in order to overcome the adverse effects of diseases, allergies, resistances.

The BMI used for designating the ideal body weight will not correspond to reality in every case since those with a more athletic body may have a higher than normal BMI, but in their case, most of their body mass will not comprise of fat but of muscle.

The self-image of respondents seems acceptable based on the ideal body weight they indicated, with one exception who considered their weight of 110 kg ideal, also acting somewhat hostile regarding the survey, which is reflected in their responses. The other respondents indicating an ideal body weight of over 100 kg, unlike the aforementioned person, had an athletic physique, corroborated by their response to the question inquiring about their exercise habits.

Of the respondents, those who were “on a diet” at the time of filling out the survey considered their health and their nutrition better; there was a higher rate of “above average” and “very good” answers among them.

There was some variation regarding the taking of supplements, but in some cases, it proved to be essential as in the case of certain diet-related diseases, where the body lacks certain essential ingredients coming from particular food products. Athletes are among those who regularly take supplements. Their body requires a higher intake of protein, micro elements, and minerals than normally, due to more intense muscular effort.

A significant number of students have tried at least one, mostly more, types of diet. This can probably be explained by the fact that the observation of a regimen for a few weeks or months cannot result in permanent weight reduction. In order to maintain the ideal or almost ideal body weight and physique, a permanent (lifelong) lifestyle change is required.

Works Consulted

- ASZMANN, A., FRENKL, R., KAPOSVÁRI, A., SZABÓ, T. (1997): Felsőoktatási Értelmisség Egészség. Som Ferenc (szerk.), Magyar Egyetemi-Főiskolai Sportszövetség, Budapest
- BACHER, J. (2019) GfK Sajtóközlemény – Ma már az, hogy mennyire egészséges, amit eszünk, csaknem annyira fontos, mint hogy ízletes legyen. GfK Hungária, Budapest, pp.1-3.
- ERDEI, G., KOVÁCS, V. A., BAKACS, M., MARTOS, É. (2017) Hungarian Diet and Nutritional Status Survey – The OTÁP2014. I. Nutritional status of the Hungarian adult population. Orvosi Hetilap, 158 (14), pp. 533–540.
- KSH (2018) Statisztikai tükör – Egészségi állapot és egészségmagatartás, 2016–2017. pp.1-3.
- PANYOR, Á. (2019): A táplálkozás és a civilizációs betegségek kapcsolata, Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok, XIV. (2), pp. 99-1074

- RIZZOLI, R. (2014) Dairy products, yogurts, and bone health. *American Journal of Clinical Nutrition*, 99(5), pp. 1256S–1262S.
- RURIK, I., UNGVÁRI, T., SZIDOR, J., TORZSA P., MÓCZÁR, CS., JANCSÓ, Z., SÁNDOR, J. (2016) Obese Hungary. Trend and prevalence of overweight and obesity in Hungary, 2015. *Orvosi Hetilap*, 157 (31), pp. 1248–1255.
- TOMPA, A. (2003) *Egészségtudat és tudatos egészség. Minden Tudás Egyeteme*, Budapest, 43–67.
- VIDA, J., FEST, S. (2019): A főiskolai hallgatók életmódja és sporttal kapcsolatos szokásaik. *Különleges Bánásmód*, 5. (2), pp. 19–27. DOI 10.18458/KB.2019.2.19
URL: <http://preventissimo.hu/tudastar/cikk/303>

Az egészségi állapot és munkatermelékenység kapcsolata – Néhány módszertani peremfeltétel az intervenciós periódus tervezéséhez

The relationship of the state of health and productivity of labour – Some methodological assumptions of the planning of the intervention period

Kovács Norbert⁸- Szakály Zsolt- Koppány Krisztián - Gyömörei Tamás - Kovács Tóth Ágnes- Konczos Csaba

Absztrakt

Egy hazai iparvállalatnál tehattünk kísérletet az egészségi állapot és termelékenység kapcsolatának vizsgálatára. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az egészségi állapot mérése és az intervenció komplex eszköztárral, a beavatkozás pedig személyre, de legalább jól klasszifikált csoportokra bontva alkalmazható hatékonyan.

Kulcsszavak: életminőség, egészség, egészségi állapot, termelékenység, szubjektív jóllét, intervenció

Abstract

The model was developed to measure the relationship between health and productivity. The experience shows that the health measurement and the intervention can be used effectively with a complex set of tools, and the intervention must be personalized, but at least elaborated for well-classified groups.

⁸Dr. Kovács Norbert PhD, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, E-mail: kovacsns@sze.hu

Keywords: quality of life, health, state of health, productivity of labour, subjective well-being

Bevezetés

Az első rész mindig a munkateljesítmény és a munkatermelékenység mérése. A munkateljesítmény és a termelékenység mérése történhet egyéni és csoport, így például team, vagy műszak szinten. Amikor a cél az, hogy az egyéni munkateljesítmény, vagy munkatermelékenység javulását érjük el az egészségi állapot javításának segítségével, akkor természetesen szerencsés egyéni szinten a mérést elvégezni. Erre csak abban az esetben nyílik lehetőség, ha a munkavégzés jellege és/vagy a mérő és mért közötti kapcsolat azt lehetővé teszi.

A második részt az egészségi állapot meghatározása az egészségi állapot szubjektív és objektív eszközökkel történő vizsgálata. Szubjektív mérőeszköz a kérdőív. Nem feltétlenül kell saját kérdőívet dolgozni, hiszen nemzetközileg elfogadott, standardizált kérdőívek állnak rendelkezésre, melyek segítségével a megkérdezettek egészségi állapotáról, közérzetéről, egészségtudatosságáról, életminőségéről képet kaphatunk. Szükséges a fiziológiai állapot objektív mérésére is. A fiziológiai állapot a vérnyomás, a vércukorszint, a testösszetétel, a hajlékonyság és az állóképesség néhány jellemző indikátora segítségével leírható. A módszertant korábbi tanulmányainkban részletesen bemutattuk.

A harmadik mérési szakasz az intervenció időszaka. Hat hét elegendő lehet a változások elindításához, ugyanakkor életmódváltáshoz nem elegendő. Hosszú távú eredmények pedig csak ez utóbbtól várhatók. Az intervencióra hosszabb időszakot is lehet választani, ezt viszont több mérési szakaszra kell osztani és folyamatba épített visszajelzéseket érdemes adni. Az intervenció célja esetünkben egyrészt helyzetfelmérés, másrészt a változások elindítása volt, harmadrészt pedig egy kísérlet, egyfajta pilot projekt. Az empirikus vizsgálat alapvetése azt volt, hogy a jobb egészségi állapot jobb munkahelyi teljesítményt eredményez. Ebből kiindulva az intervenciók periódus célja az egészségi állapot mért paramétereinek javítása volt. A pilot projekt intervenciók szakaszában az egészségi állapotfelmérés eredményei alapján minden résztvevőnek magának kellett kialakítania a következő 6 hét edzés-pihenés-táplálkozástervét. A cél az volt, hogy minél többet javítsanak saját vizsgálati eredményeiken a visszamérésre. A tervezéshez két támpontjuk volt. Egyrészt az egészségi állapotuk értelmezését elősegítő segédleteket kaptak a résztvevők, másrészt egy az edzéstervezést támogató

tájékoztatót. Az eredmények és a segédletek értelmezése, az intervenciós szakasz tervezése és lebonyolítása a résztvevők kezében volt. A résztvevők intervenciós naplót vezettek az intervenciós szakaszban. Rögzítették, milyen mozgásformát, milyen mennyiségben, mikor végeztek. Rögzítették továbbá néhány fiziológiai és mentális állapot jellemző értékét is.

A negyedik mérési szakasz a visszamérés. A visszamérés ugyanazokkal a szubjektív és objektív eszközökkel történik, mint az induló állapotfelmérés. Így biztosítható a felmérés, az intervenciós folyamat és a visszamérés eredményeinek, valamint a termelékenység változásának elemzése és megfelelő következtetések levonása.

Ebben a rövid tanulmányban a mérési tapasztalatok alapján, jelzésértékkel, a mérésünk tapasztalataira támaszkodva, olyan módszertani peremfeltételek rögzítésére teszünk kísérletet, melyek feltétlenül szükségesek az egészségi állapot és ezen keresztül a teljesítmény és munkatermelékenység javításához. Úgy gondoljuk, hogy ezen peremfeltételek nélkül az egészségi állapot és a teljesítmény javítását célzó intervenciók nem tudnak hatékonyak lenni.

Az intervenciós időszakban alkalmazható indikátorok

Az általunk elvégzett pilot projekt intervenciós időszakban a résztvevőknek lehetősége volt elektronikus és papíralapú intervenciós naplót vezetni. Rögzíteni kellett, hogy

- milyen sporttevékenységet végzett (választható mozgásformák: erősítés edzőteremben, aerob mozgás, futás, gyaloglás, úszás, kerékpározás, labdajáték csapatonban, egyéb);
- mikor, mely napszakban végezte az adott tevékenységet;
- mekkora a testtömege adott napon;
- milyen volt a „lelkiállapot” és a „lelkiállapot” változása;
- milyen volt a közérzete;
- milyen volt a munkakedve;
- milyen volt a munkateljesítménye;
- beteg volt-e;
- szabadságon volt-e.

Rögzíteni kellett a műszakot és a termelékenységgel való összevetés okán a naptári hétnek és a naplózás formájának is jelentősége volt.

A fenti indikátor lista szükséges, de a komplex mérési és beavatkozási programokban kiegészítést igényel. A következőkben röviden, jelzésértékkel bemutatjuk azokat a dimenziókat és tényezőket, melyeket figyelembe kell venni a kiegészítés során.

Az egészséget meghatározó tényezők és néhány módszertani peremfeltétel az intervenciós időszak tervezéséhez

Az egészséget meghatározó tényezők megértése és megfelelő értelmezése nélkül nem lehet jól megtervezni a munkavállalói egészségi állapot és ezen keresztül a munkatermelékenység tartós javulását eredményező intervenciós időszakot, intervenciós időszakokat. Az intervenció, kúraszerű alkalmazása önmagában nem elegendő még többször ismételt formában sem, hiszen csak életmódváltás eredményezhet tartós pozitív javulást a teljesítményben. Felnőtt korban, a kialakult személyiség okán nem könnyű feladat és nem működik a részt vevő munkavállalók folyamat iránti elkötelezettsége nélkül. Az elköteleződés drivere a nagyon erős belső motiváció lehet.

Az 1970-es években folytatott kutatások eredményei már egyértelműen mutatják, hogy az ember egészségi állapotában a leginkább meghatározó szerepe az életmódnak van, csak ezt követik a humán biológiai és genetikai jellemzők, a környezeti hatások és az egészségügyi ellátórendszer állapota. A Lalonde jelentés – mely később az Ottawai Charta révén kapott nagyobb figyelmet – szerint a genetikai-biológiai tulajdonságok mindössze 27%-ban határozzák meg az egészségi állapotot. Az emberi magatartás és a környezet jelentős mértékben befolyásolja az emberi egészséget. Azaz az emberi egészség 73%-ban külső tényezők függvénye, ezen belül az életmódi tényezők részeseése összesen 43%. Lalonde (1974)

Lalonde jelentés tartalmához kapcsolódva az Ottawai Charta 1986-ban nyilvánosságra hozza az egészség társadalmi modelljét, mely kimondja, hogy a társadalmi ranglétrán való elhelyezkedés és a halálozási, megbetegedési ráták közötti összefüggés erős.

Az a tény, hogy egészségünk 73%-ban külső tényezők függvénye, rávilágít arra, hogy az egészségi állapot befolyásolható, alakítható. A genetikai-biológiai tényezők viszont determinisztikusak, nem, vagy csak nagyon nehezen alakíthatóak.

Dahlgreen és Whitehead eredményei rávilágítanak, megerősítve a korábbi kutatási eredményeket, hogy az egyéni életvitel az, ami legerősebben befolyásolja az egészségi állapot alakulását. Erre épülnek rá a társadalmi hatások, a közösség, a csoport befolyásoló hatása, a munka- és lakókörülmények, valamint az általános társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti tényezők. Dahlgreen-Whitehead (1991)

A hazai népegészségügyi jelentés egészségmodelljét mutatja be Vitrai 2011-ben. Az egyén egészségi állapotát tágabban a gazdasági, társadalmi, infrastrukturális, kulturális és politikai környezet, valamint az egészségügyi ellátórendszer állapota határozza meg. Vitrai (2011)

A gazdasági környezet meghatározza az anyagi helyzetet és az anyagi függetlenséget, mely lehetővé teszi az egészséges táplálkozást, kellő szabadidőt, regenerálódást, valamint az ezt meggyorsító szabadidős és sporttevékenységet. A szűkebb és tágabb szo-

ciális környezet, támogat, motivál, befolyásol, így alapvetően határozza meg az egészséghez, valamint az azt elősegítő szabadidős- és sporttevékenységhez, táplálkozáshoz, rekreációhoz való viszonyunkat. Az infrastrukturális környezet tereivel meghatározza és formálja tevékenységeinket, ezen keresztül gondolkodásunkat és normarendszerünket. A kulturális és a politikai környezet, mely motiválhat, szabadságot adhat és támogathat törekvéseink megvalósításában, ezen keresztül befolyásolja a társadalom egésze és az egyének egészségi állapotát. Az egészségügyi ellátórendszer működése az egészségügyi ellátás, vizsgálatok lebonyolítás, szemléletformálás, tanácsadás, oktatás szempontjából is jelentős.

Ebből kiindulva, ha egy vállalat úgy dönt, hogy szeretné folyamatosan monitorozni, kontrollálni és kedvezően alakítani a dolgozói egészségi állapotát és vizsgálni az egészségi állapot és a teljesítmény közötti kapcsolatot, akkor úgy kell megterveznie a felmérések és az intervenció tartalmát, hogy tekintettel van az eddig leírtakra. Azaz figyelni kell arra, hogy az egészség dimenziói a biológiai, lelki, mentális, emocionális, és a szociális egészség, melyet a biológiai-genetikai adottságok mellett az életmód, munka- és lakókörnyezet, valamint a társadalmi környezet is erősen befolyásol.⁹

Annak érdekében tehát, hogy az egészségi állapotot befolyásolni kívánó intervenciók szakasz megfelelő módon elő legyen készítve, az egészségi állapot komplex felmérésére van szükség és figyelemmel kell lenni a biológiai, fiziológiai jellemzők mellett a többi befolyásoló tényezőre is.

Az intervenciók periódusnak egy kedvező életmódváltás felé kell terelni a dolgozókat. Ehhez első körben az szükséges, hogy a felmérési szakaszban pontos képet kapjunk a dolgozók egészségi állapotáról.

Az intervenciók periódus megtervezéséhez pontos ismerettel kell rendelkezni tehát a

1. az aktuális biológiai egészségi állapotról és annak változásáról;
2. a lelki egészségi állapotról és annak változásáról;
3. a mentális egészségi állapotról és annak változásáról;
4. az emocionális egészségről és annak változásáról;
5. a szociális egészségről és annak változásáról.

Emellett meg kell ismerni a dolgozó életmódját, pontos ismerettel kell rendelkezni a

1. szociális környezetéről és annak változásáról;
2. táplálkozási szokásairól és annak változásáról;
3. szabadidős- és sporttevékenységeiről és annak változásáról;
4. rekreációs lehetőségeiről és annak változásáról
5. káros szenvedélyeiről, esetleges függőségeiről és annak változásáról.

⁹ A biológiai egészség: ami a szervezetünk megfelelő működését jelenti; lelki egészség: ide tartozik a világnézetünk, magatartásbeli alapelveink, az önmagunkkal szembeni béke; a mentális egészség: a következetes és tiszta gondolkodásra való képességünk; az emocionális egészség: az érzések felismerésének, és megfelelő kifejezésének a képessége; a szociális egészség: a másokkal való kapcsolatok kialakításának képessége

Meg kell ismerni a dolgozó közvetlen környezetét, azaz a lakó és a munkakörnyezetet, vagyis a tervezéshez ismeretekkel kell rendelkezni a:

1. lakókörülményekről;
2. a kulturális javak elérhetőségéről és a kultúrafogyasztási szokásokról;
3. a lakóhely infrastrukturális adottságairól, természeti környezetéről;
4. a lakóhely szabadidős és sportlétesítményeiről;
5. a munkakörülményeket meghatározó munkahelyi környezet állapotáról, jellemzőiről és annak változásáról.

A pontos ismeretek megszerzése alapos és körültekintő felmérést, az objektív és szubjektív mérési eszközök megfelelő kombinálását igényli.

A felmérést követő kiértékelés következménye, hogy személyre szabott, vagy jól klaszifikált intervenciók mechanizmus dolgozható ki. Ez azt jelenti, hogy az intervenciók mechanizmus figyelembe veszi az egyéni fiziológiai-biológiai adottságokat és a külső körülményeket, így segítségével sokkal nagyobb hatásfokot lehet elérni rövid, közép és hosszú távon egyaránt.

A folyamat természetesen jelentős erőforrásigénnyel jár, hiszen a felmérés, a helyzetelemzés, interveniálás egyaránt igényli a komplex és magas szintű egészség/élet-, sport-, döntéseméleti ismereteket. Ugyanakkor egy olyan beruházásként értelmezhető, mely közép és hosszú távú megtérüléssel ugyan, de jelentős mértékben képes hozzájárulni a vállalati versenyképesség növekedéséhez.

Összefoglalás

Az 1970-es évektől kezdve a dolgozók egészségügyi állapota mérésének, elemzésének, változtatásának igénye egyre nagyobb hangsúlyt kapott a nemzetközi szervezetek munkájában, a vállalati szektorban és az akadémiai kutatásokban egyaránt. Hatékonyan termelni, hatékonyan és fenntartható módon működni csak egészséges munkaerőállománnyal lehetséges. A gazdasági erőforrások és ezen belül az emberi erőforrás szűkös. Pusztán a gazdasági racionalitás is indokolja a fenntartható igénybevételét. A vállalatoknak hosszú távú és fenntartható működési cél esetén be kell ruházniuk a humán erőforrás egészségi állapotába, annak fenntartását és fejlődését elő kell segíteniük. Mivel az emberek egészségi állapota sok dimenziós és számos tényező által determinált ezért ez a beruházás komplex és körültekintő tervezést és végrehajtást igényel. Az első lépés a dolgozók egészségi állapotának megismerése és egy olyan beavatkozási mechanizmus kidolgozása, mely az egészségi állapotot komplex rendszerként kezeli, a beavatkozást pedig egyénre, de legalább jól klasszifikált csoportokra szabja.

Irodalomjegyzék

- Dahlgren G, Whitehead M. (1991) Policies and Strategies to Promote Social Equity in Health. Stockholm, Sweden: Institute for Futures Studies.
- Lalonde, M. (1974). A new perspective on the health of Canadians. Ottawa, ON: Minister of Supply and Services Canada. Retrieved from Public Health Agency of Canada website: <http://www.phac-aspc.gc.ca/ph-sp/pdf/perspect-eng.pdf>
- The Ottawa Charter for Health Promotion (1986), WHO, website: <https://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>
- Vitrai J. (2011): Individual and contextual determinants of the health and the health inequities, Doctoral Thesis, Pécs

FUTNAK-E A NŐK? HÖLGYEK FUTÓVERSENYEN KARANTÉN ELŐTT ÉS ALATT

DO WOMEN RUN? WOMEN IN RUNNING EVENTS BEFORE AND DURING THE QUARANTINE

Gósi Zsuzsanna,¹⁰ Faragó Beatrix¹¹

Összefoglaló

A szabadidősport népszerűsége az elmúlt évtizedekben folyamatosan emelkedett. Az erre vonatkozó kutatások alapján jellemzően a férfiak fordítanak több időt a sporttevékenységekre. A kutatásunkban egyrészt azt vizsgáltuk, hogy az utcai futóversenyek eredményeiben milyen szinten tükröződik ez vissza. Az adatok alapján a részvételi arányok az utóbbi években kiegyenlítettek. A különbség annyi, hogy a hosszabb távon több a férfi résztvevő, míg a rövidebb távokon a hölgyek vannak többségben. A korlátozások ideje alatt egy kérdőíves kutatással vizsgáltuk a sportolási szokásokat, amely esetében megvizsgáltuk a nemek közötti különbségeket. A korlátozások előtt a férfiak több időt fordítottak sportolásra. A korlátozások alatt nagyságrendileg nem változott a sportra fordított idő, csak természetesen előtérbe kerültek az egyénileg is űzhető sportágak.

Kulcsszavak: rekreáció, szabadidősport, futás, férfiak és nők

¹⁰ Dr. Gósi Zsuzsanna, ELTE, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi intézet, gosi.zsuzsanna@ppk.elte.hu

¹¹ Faragó Beatrix, Széchenyi István Egyetem, Egészség és Sporttudományi Kar Sporttudományi Tanszék, farago.beatrix@sze.hu

Abstract

The popularity of recreational sports has steadily been increasing in recent decades. Research shows that men spend more time doing them. We examine in this study whether this can be observed in street running races. Gender ratios show that participation rates are levelling off. The difference is that there are more male participants in long distance competitions and more female participants in short distance competitions. We also examined sport habits under the quarantine restrictions. The responses show that men spent more time on sports than women before the restrictions. However, neither men's nor women's sports habits changed during the restrictions, but of course people rather do sports, which can be done alone.

Keywords: recreation, leisure sport, running, men and women

Bevezetés

A szabadidő megjelenése, a társadalmi fejlődés különböző hatásokat váltott ki az emberek életmódjában. A társalmunkban előtérbe került az életminőség fejlesztése (Bánhidi, 2016). Ennek egyik részeként növekedett a sportra fordított idő az elmúlt évtizedek alatt, és egyre változatosabb programok találhatóak a szabadidős sport palettán.

Sportolási szokások Magyarországon

Az Európai Unió vonatkozásában négyévente készítenek felmérést az országok sportolási, sportfogyasztási szokásairól. A legutóbbi felmérés a 2017-es év adatait tartalmazza. Ebben az időszakban hazánkban a mutatók romlottak egyrészt csökkent az aránya, akik rendszeresen sportolnak, mégpedig 15%-ról 9%-ra. Ráadásul ennél is kedvezőtlenebb, hogy a sohasem sportolók aránya 44%-ról 53%-ra emelkedett. Ha ezeket az adatokat a 2009-es évvel vetjük össze, akkor kicsit kedvezőbb képet kapunk (Eurobarometer, 2018). A kötelező iskolai testnevelés elindításának is egyik célja ez volt, hogy növekedjen a sportolási gyakoriság. Mellette az a szándék is megjelent, hogy a sport hozzájárul a fiatalok fejlesztéséhez (Bodnár és Perényi, 2016). A sport funkciói kiterjednek a társadalmi befogadásra, az identitás kialakulására egyaránt. (Farragó, 2019) Ami egyaránt jelent szociális és morális fejlődést (Coakly, 2011). Ráadásul a pszichoszomatikus fejlődést is segíti a rendszeres testmozgás, különösen az állóképességi és erő-állóképességi tevékenységek (Szakály, 2013). Hosszú távú változást akkor lehet elérni, ha fiatal korban fordítunk figyelmet a rendszeres sportolásra, abból a célból, hogy az életmód részévé váljon. A legfontosabb szerepe a családnak van a pozitív egészség-magatartás kialakításában (Konczos et. al, 2012). Emellett az iskolai

környezet, amely szintén hosszútávon is hatással lehet (Király és Szakály, 2011). A magyar ifjúság kutatás adatai alapján, amelyben 15 és 29 év közötti fiatalokat mérnek fel a sportolási szokásokban érdemi változás 2000 és 2016 között nem történt (Bauer et. al., 2017). Ezek alapján az kép látszik, hogy hazánkban az elmúlt 10 évben inkább stagnál a sportra fordított idő, és ezen sajnos a mindennapos testnevelés sem tudott változtatni.

Sport és nők

A modernkori olimpiák fejlődése volt legnagyobb hatással a nemzetközi sportéletre, és a női sportolók egyre kiegyensúlyozottabb részvételére a versenysportban (Bukta és Gósi, 2018). Az ókori görög olimpiákon nők még nem versenyezhetek és nézőként sem vehettek részt, ugyanakkor játékos testi nevelésben ők is részesülhettek (Kun, 1998). A nők azonban a huszadik század folyamán megjelentek a maszkulinnak tartott versenyszámokban, és a versenyeken teret hódítottak a egyes számok is (Béki, 2018). Ezzel párhuzamosan az tapasztalható, hogy a sport egyneműségének koncepciója egyre jobban gyengült, a sport unisexszé vált (Béki, 2019). A szabadidősport területen a kutatások azt mutatják, hogy a férfiakra jellemzőbb az aktív életmód és több időt is fordítanak sportra. A Központi Statisztikai Hivatal által 2010-es év vonatkozásában készített időmérleg felmérés alapján, azok a férfiak, akik rendszeresen sportolnak adott napon sporttevékenységre 94 percet fordítanak míg a nők ezzel szemben csak 76-ot (KSH, 2012). Egy 2015-ös 1200 fős reprezentatívnak tekinthető minta szintén megerősíti, hogy férfiak nagyobb arányban végeznek sporttevékenységet mint a nők és mellette többet is költenek sporthoz kapcsolódó termékekre és szolgáltatásokra (Kovács et. al., 2016).

Anyag és módszerek

A témával kapcsolatban egyrészt szekunder kutatás végeztünk, melyben megnéztük néhány nagyobb utcai futóverseny esetében a nemek közötti arányokat a célba érkezők száma alapján. Ezt egészítettük egy primer kérdőíves kutatással, amely a karantén idején lévő sportolási szokásokat térképezte fel. A kérdőív eredményeinek feldolgozása SPSS-s programmal történt.

Eredmények

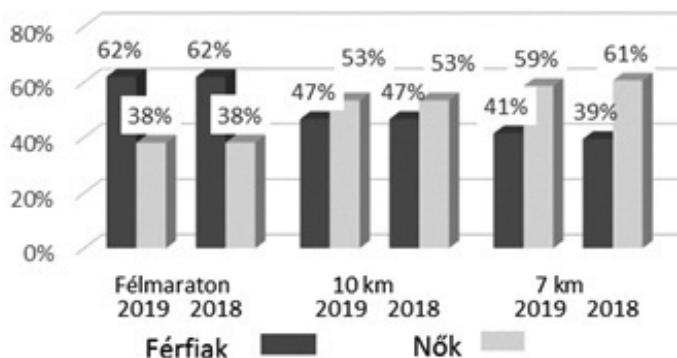
Utcai futóversenyek elemzése

Az utcai futás az elmúlt évtizedekben vált népszerű szabadidősportá. A résztvevői létszám és a kísérőprogramok miatt mára jelentős sportturisztikai ágazattá is vált.

A legismertebb versenyek közé a nemzetközi nagy maratonok tartoznak, ahol jellemzően a világ legjobb hosszútáv futói és több tízezres tömeg teljesíti a távot ugyanazon az útvonalon. A következő részben néhány nagyobb hazai utcai futóverseny esetében vizsgáltuk meg a részvételi arányokat. Az első ebben a sorban a Telekom Vivicitta Városvédő futás, amelyet 2019-ben 34. alkalommal rendeztek meg Budapesten. Az egyéni távok tekintetében is jól látszik, hogy míg a félmaraton esetében a férfiak voltak többségben addig a két rövidebb távon már női többség látható (1. ábra). A 2019-es és 2018-es adatok nagyon kismértékben térnek el egymástól. A három távot egyéniben teljesítő futók közül 47% volt a hölgyek aránya mindkét évben.

1. ábra A Telekom Vivicitta részvételi arányok

Figure. 1. Telekom Vivicitta participation rates

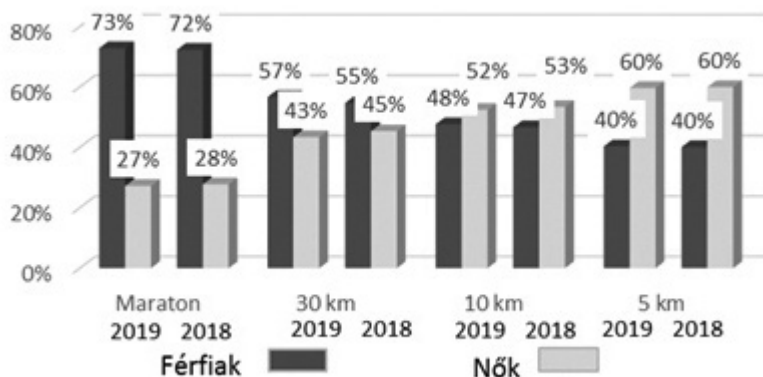

Forrás: saját szerkesztés

A maraton futást sokáig férfias számnak tartották, nők nem is versenyezhetek ezen a távon. Mind nemzetközi, mint magyar viszonylatban találhatóak olyan történetek, hogy nők úgy teljesítették a maratoni távot, hogy a szervezők csak a táv egy részénél vették észre a női résztvevőt és bár ki akarták zárni a körülötte futó férfiak nem engedték. 1972-ben Monspart Sarolta egy csepeli futóversenyen hiányzó klubtársa rajtszámával indult el és teljesítette a távot (BSI, 2014). Az első nagy maratont, ahol amatőrök is rajthoz állhatak 1984-ben rendezték Budapesten. A résztvevők közül 625 férfi és 25 nő ért célba (BSI, é.n). Már ekkor is többféle távon versenyezhetek a futók, amely azóta is jellemző a szabadidősport rendezvényeken. A 2. ábra a legutóbbi két évben rendezett Spar Budapest Maraton egyéni számaiban célba érkezők nemek szerinti megoszlását mutatja be. Az egyéni futószámokban a célba érkezők közül 44% volt nők aránya. Az ábrán azonban jól látszik, hogy míg a maraton esetében férfi, addig a rövidebb távok esetében itt is a hölgyeké a többség.

2. ábra Spar Budapest Maraton és futóhétféje – részvételi arányok

Figure. 2. Spar Budapest Marathon and running weekend – participation rates

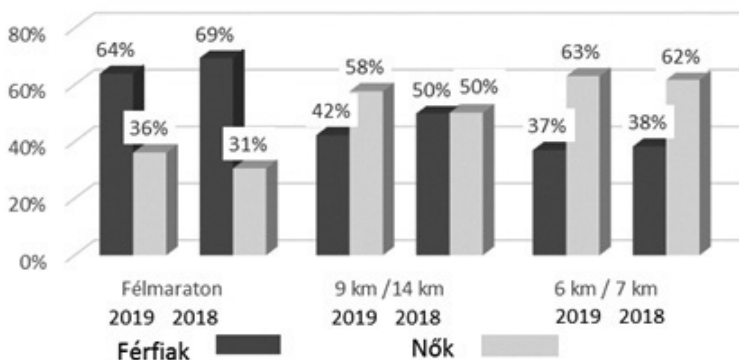

Forrás: saját szerkesztés

Az utcai futóversenyek esetében a szervezők próbálnák különleges helyszíneket vagy időpontokat választani. A Magyarországon rendezett versenyek esetében ilyen a nyári időszakban rendezett éjszakai futóversenyek. A 3. ábrán a Generali Night Run részvételi arányait láthatjuk. Az előző versenyekhez képest itt annyi eltérés van, hogy a két vizsgált évben eltérő volt a távok hossza. Ez különösen „közepes” távú versenyt érint, mert a 9 km esetében a nők részvételi aránya 58%-os, addig a 14 km esetében ez 50%-ra változott.

3. ábra Generali Night Run – részvételi arányok

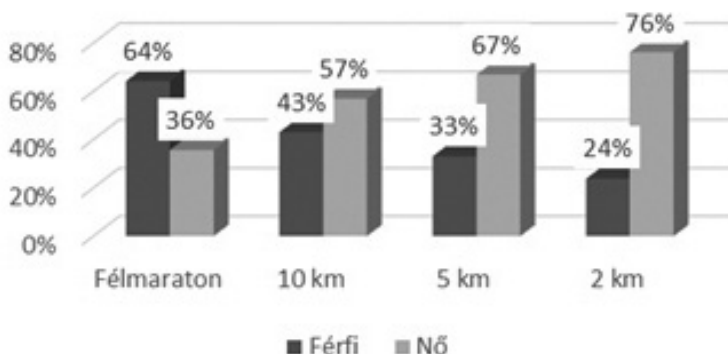
Figure. 3. Generali Night Run – participation rates

Forrás: saját szerkesztés

A 2020-as évben a szabadidősport rendezvények szervezőinek a világjárvány okozta kihívásokkal kell megküzdenie. Magyarországon ennek érdekében virtuális futásokat szerveznek, ahogy a résztvevők egyénileg bárhol teljesíthetik a távok megadott napokon és az eredményekről kell az igazolást elküldeni. A BSI által szervezett első ilyen verseny részvételi arányait mutatja a 4. ábra. Az eddigiekhez hasonlóan, ahogy rövidül a táv növekszik a női résztvevők aránya. Az egyéni teljesítő között is egy hajszálnyival több teljesítőt találhatunk, ez 51%-os arányt jelent.

4. ábra Riska Virtuális Futóhétfője - részvételi arányok
Figure. 4. Riska Virtual Running Weekend - participation rates

Forrás: saját szerkesztés

Kérdőíves kutatás

A korlátozások alatti rekreációs tevékenységek felméréséről készítettünk egy kérdéssort, amelyben a különböző tevékenységekre fordított időt vizsgáltuk. Ezek között szerepeltek a sportolási szokások is. A helyzetre való tekintettel elektronikusan volt csak elérhető, és különböző közösségi média felületeken került megosztásra. A kérdőívet összesen 573 fő töltötte ki. A felmérés nem tekinthető reprezentatívnak sem korosztály, sem nem szerinti eloszlás szempontjából. Emellett főként olyan körben került megosztásra, ahol a közös érdeklődési kör a sport, ezen belül is futóközösségek csoportjaiban. Néhány hasonlóság felfedezhető az eddigi kutatásokhoz képest így is. Ezek közül az egyik, hogy a férfi kitöltők 30%-a, míg a női kitöltők 19%-a fordított heti több mint öt órát sporttevékenységre, azaz férfiak sportra fordított ideje itt is magasabb. A korlátozások előtt a futást 290-en említették, mint űzött sport ez a korlátozások alatt 307-re emelkedett. Az edző termi edzések 21,8%-os aránya helyett az otthoni edzések képviseltek 29%-os arányt. Az online edzéseken a korlátozások alatt a kitöltők 15%-a vett részt.

A korlátozások alatti sporttevékenység vonatkozásában megfogalmazásra került a következő hipotézis:

- A férfiak esetében inkább jellemző, hogy növekedett a sportra fordított idő, mint a hölgyek esetében.

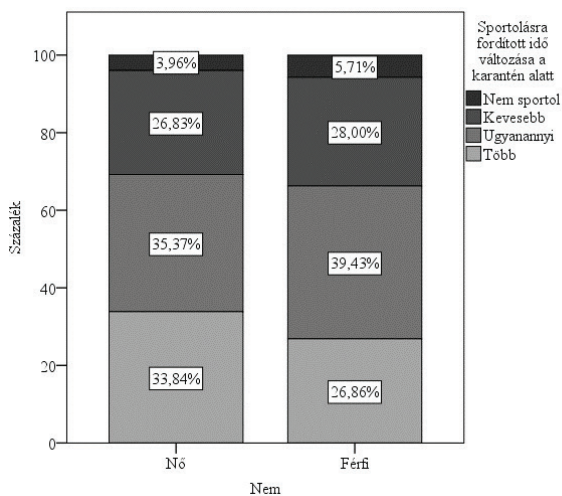
Ennek a vizsgálatára 503 fő adatai kerültek elemzésre. Indoka, hogy csak azoknak az eredményét vizsgáltuk, akik a korlátozásokat megelőzően is rendszeresen sportoltak a szabadidejükben. Így összességében 328 nő és 175 férfi szerepel mintában. Az életkoruk 18 és 75 év között mozgott (átlag: 41,24; szórás: 11,7). A hipotézis vizsgálatához Khi-négyzet próbát alkalmaztunk, a statisztikai szempontból szignifikáns eredmény valószínűségét a közmegegyezésnek megfelelően $p < 0,05$ -ös szinten határoztuk meg.

A statisztikai próba alapján a férfiak és nők válaszaiban nem volt jelentős különbség (Khi-négyzet=3,11; SzF=3; $p=0,38$; 1. táblázat; 5. ábra). A hipotézisünk nem teljesült, a férfiakra nem jellemzőbb, hogy a sportolásra szánt idejükben változás következett be. Összességében inkább az mondható el, hogy azok végeztek sporttevékenységek a korlátozások alatt, akik előtt is. A két nem között ugyan jelentős, statisztikai értelemben kimutatható különbség nincs, de az 5. ábra alapján egy leheletnyivel a nőknél kedvezőbb a helyzet.

1. Táblázat: Sportolásra fordított idő változása a korlátozások alatt nemek szerint

Table. 1. Change in time spent on sports under restrictions by gender

	Nem			
	Nő		Férfi	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Sportolásra fordított idő változása a karantén alatt	2,99	0,88	2,87	0,88

Forrás: saját szerkesztés

Megbeszélés és következtetések

A szabadidősport kutatások alapján az látszik, hogy a férfiak több időt fordítanak ezekre a tevékenységekre, mint a hölgyek. Ebben a tanulmányban a futóversenyeken résztvevőket vizsgáltuk meg. Az eredmények részben visszatükrözik ezeket, hiszen a hosszú távú versenyeken több férfi résztvevő jelenik meg. Tény az is emellett, hogy a részvételi arányok kiegyenlítették. Köszönhető annak, hogy a rövidebb távokon női többség figyelhető meg. Ennek indoka lehet a fizikai adottságban lévő különbség, de az is, hogy a mindennapokban a nők kevesebb időt fordítanak sportra így csak a rövidebb távok teljesítésre képesek. A kutatásunkat kiegészítettük egy korlátozások alatti sporttevékenység vizsgálattal, amely alapján az látszik, hogy érdemben egyik nemnél sem hatott a korlátozás a sporttevékenységre fordított időre.

Felhasznált irodalom

- Bauer, B., Pillók, P., Ruff, T., Szabó, A., Szanyi F. E., Székely, L. (2017). A Magyar Ifjúság Kutatás 2016 első eredményei. Budapest: Új Nemzedék Központ.
- Bánhidi, M. (2016): Rekreológia. Budapest, Magyar Sporttudományi Társaság.
- Béki, P. (2018): Multidimenzionális nemi sztereotípiák a 21. század versenysportjában Magyarországon. PhD értekezés, Testnevelési Egyetem, Budapest.
- Béki, P. (2019): Hogyan Tovább? Sportolók visszatérési lehetőségei saját sportjukba versenyzői pályafutásuk befejeztével. ACTA Universitatis, Secito Sport. XLVI. 31-46
- Bukta Zs., Gósi Zs. (2018): Nők részvétele a magyar sportszervezetekben. Civil Szemle XV.2, 13-27
- BSI (2014): Maratoni csemege: 3 A nők és a maratonfutás. BSI online magazin maratonfutóknak. (utolsó letöltés 2020.05.10) <https://maratonfutás.hu/blog/2014/08/14/maratoni-csemege-3-a-nok-es-a-maratonfutás/>
- BSI (é.n.): Budapest Maraton – Versenytörténet http://www.futanet.hu/cikk/33-spar-budapest-maraton/budapest-maraton-versenytortenet#1984_ (utolsó letöltés 2020.05.10)

- Bodnár, I., Perényi, Sz. (2016). Értékháló az iskolai testnevelés körül. In Kovács, K. (Ed.) *Értékteremtő Testnevelés* (pp. 101–110). Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Coakly, J. (2011). Youth Sports: What Counts as „Positive Development?” *Journal of Sport and Social Issues*, 35, 3, 306–324.
- Eurobarometer (2018): Special Eurobarometer 472. Sport and Physical activity. https://ec.europa.eu/health/nutrition_physical_activity/eurobarometers_hu (utolsó letöltés 2020.05.10)
- Faragó, B. (2019): Tér a sportban – A sportolók a területi tőke elemeként. In: Dernóczy-Polyák, Adrienn (szerk.): *Kutatási jelentés 1*. Győr, Magyarország: Universitas-Győr Nonprofit Kft., (2019) pp. 380–391., 12 p.
- Király, T; Szakály Zs. (2011): *Mozgásfejlődés és a motorikus képességek fejlesztése gyermekkorban*. Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem.
- Konczos Cs., Bognar J., Szakály Zs., Barthalos I., Simon I., Olah Zs. (2012): Health awareness, motor performance and physical activity of female university students, *Biomedical Human Kinetics*. 4: (1) 12-17
- Kovács A., Paár D., Welker Zs, Fűrész, D.; Elbert G., Stocker M., Ács P. (2016): Sportfogyasztási szokások alakulásának aktuális helyzete. *Magyar Sporttudományi Szemle* 17:4. 17-22
- KSH (2012): *Időmérleg 2009/2010; Összefoglaló adattár*. (letöltés: 2020.01.15)
- <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/idomerleg/idomerleg0910.pdf>
- Kun L. (1998): *Egyetemes testnevelés- és sporttörténet*. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Szakály Zs. (2013): *Sportedzés – Elmélet és gyakorlat*. Szerzői kiadás, Győr.

Örökség és érték: Győri sportrendezvények társadalmi hatásai a lakosság szemszögéből

Heritage and value: The social effects of sports events in Győr from the point of view of the population

Máté Tünde¹², Páthy Ádám¹³, Gyömörei Tamás¹⁴, Kovács Norbert¹⁵

Bevezetés

Kutatásunkat három pillérre építettük fel. Elsőként a sportrendezvények, továbbá a nemzetközi sportrendezvények hatásairól szóló szakirodalom került feldolgozásra. Második lépésben gyakorlati példánk Győr városának elmúlt 5 évének sportrendezvényeit elemeztük. Eddigi eredményeinket az Egészség – Sport – Gazdaság I-III. tanulmánykötetekben tettük közzé.

Összefoglalás

Jelen kutatásunkban kvantitatív módszerrel, online kérdőív segítségével térképezzük fel Győr lakosainak véleményét, igényeit a témánkkal kapcsolatban. Arra a kérdésre keresve a választ, hogy a sportrendezvények hatásai a rendezvények elmúltával hogyan épülnek be, hogyan válnak örökséggé a lakosok életében? Fenntarthatóak-e a pozitív hatások?

Témánk aktualitását indokolja, hogy „az elmúlt 5 évben Győr Megyei Jogú Városában 90 sportrendezvény került megrendezésre, a 90 sportrendezvény közül 28, vagyis a 31,11% nemzetközi sportrendezvény” (Máté et al. 2020, 20 o.) volt.

¹² Dr. Máté Tünde PhD, egyetemi adjunktus, Corvinus Egyetem, E-mail: tundi.mate@gamil.com

¹³ Dr. Gyömörei Tamás PhD, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, E-mail: gyomorei@sze.hu

¹⁴ Dr. Páthy Ádám PhD, egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem, E-mail: pathya@sze.hu

¹⁵ Dr. Kovács Norbert PhD, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, E-mail: kovacsno@sze.hu

Amennyiben országos szinten vizsgáljuk, kiemelten a nemzetközi sportrendezvényeket, akkor Máté 2017-os kutatása alapján elmondható, hogy „Londontól Rióig (2012-2016 között) 117 nemzetközi sportrendezvény került megrendezésre Magyarországon, ebből 46%-a Budapesten, a vidéki városok közül Győr – Budapest és Mogyoród után a legtöbb nemzetközi sportrendezvény itt került megrendezésre – emelhető ki abból a szempontból, hogy többféle sportágban alkalmas volt arra, hogy nemzetközi sportrendezvényt szervezzen” (Máté, 2017, 322). Győr a csapatsportágak közül labdarúgásban, kézilabdában, kosárlabdában és vízilabdában, az egyéni sportágak közül sakkban, sportlövészetben és kajak-kenuban, összesen tehát 7 sportágban 8 különböző nemzetközi sportrendezvénynek adott otthont 2012- 2016 között (Máté, 2017).

Abstract

In the present research, we map the opinions and needs of the residents of Győr on our topic using quantitative analytic methods based on an online questionnaire survey. Looking for the answer to the question, as to what extent do the effects of sporting events become socially embedded after the events, do they become a legacy in the lives of the residents? Can these positive effects be sustained?

Relevance and actuality of our research questions are justified by the fact that “90 sports events have been organized in the City of Győr in the last 5 years, 28 of these 90 sports events, ie 31.11% were international sports events” (Máté et al. 2020, p. 20).

If we examine international sports events at the national level, referring to Máté’s 2017 research, it can be said that “117 international sports events were held in Hungary from London to Rio (2012-2016), 46% of them in Budapest. Győr stands out because besides Budapest and Mogyoród the most international sporting events were held in Győr. It can be highlighted from the point of view that the city was suitable for organizing international sporting events in several sports” (Máté, 2017, 322). Győr hosted 8 different international sports events in 2012-2016 (Máté, 2017) in football, handball, basketball and water polo as team events, and chess, sport shooting and kayaking as individual sports.

Elméleti keret

Az alkalmazott módszertan a lakosok véleményének és tapasztalatainak megkérdezése éppúgy kijelöli az elméleti keretet, mint az elméleti keret a módszertant. A (nemzetközi) sportrendezvények **társadalmi hatásait vizsgálva** juthatunk el azon hatáscsoport-hoz, amely a szervező város lakosainak szubjektív jóllétére, egészségügyi helyzetére hatást gyakorolhat.

Kutatásunk ex post, tehát a már megvalósult rendezvényekről kérdezte a lakosságot, így már nem hatásokról, hanem a rendezvények örökségéről beszélhetünk. Gratton - Preuss szerint az esemény hatása többé-kevésbé automatikusan történik az esemény következtében és átmeneti jellegű (fokozatosan vagy néha nagyon gyorsan következik be, az esemény befejezése után) (Gratton - Preuss 2008). Ha ez a hatás fenntartható, örökségnek (Taks et al. 2015) nevezzük.

Gratton - Preuss (2008) meghatározza az örökséget, mint tervezett és nem tervezett, pozitív és negatív, immateriális („puha”) és kézzelfogható (kemény) örökség, amelyek az esemény után a szervezővárosban maradnak.

A kemény örökség igen felismerhető példája a különösen a rendezvény számára kialakított sportolási lehetőségek. A puha örökség többek között az emberek tapasztalataira, attitűdjeire és magatartására utal (Ruta 2015).

Dickson et al. (2011) szerint az örökség vizsgálatánál figyelembe kell venni az idő és a tér fogalmát is: a hagyatékok idővel változhatnak (például fordulhatnak negatívból pozitívvá és fordítva) és régióként különbözhetnek.

Melyek azok a társadalmi hatások, amelyek hosszútávon fenntartható örökséggé válhatnak?

Taks szerint a társadalmi hatás arra utal, ahogyan a sportesemény a kollektív és egyéni értékrendeket, a viselkedésmintákat, a közösségi struktúrákat, az életmódot és az életminőséget (Taks 2013) megváltoztatja. Chris Bull és Jan Lowell a tanulmányában a társadalmi hasznokat kiemelten tárgyalja és a rendezvénymenedzsment szakirodalmából kiindulva (Shone - Parry, 2004; Bowdin et al., 2006; Yeoman et al., 2004) arra a megállapításra jut, hogy a „társadalmi hatás központi elemei a közösség bevonása, az integráció és az interakció, amelyeket már a rendezvényszervezés folyamatában be kell építeni” (Shone - Parry 2004; Bowdin et al. 2006; Yeoman et al. 2004 alapján Bull - Lowell 2007, 234).

Egy sportrendezvény lehetséges pozitív társadalmi hatásai (Knott -Swart -Visser 2015, 4; Burnett (2008), Ohmann et al. (2006), Kim et al. (2006), Saayman (2001), Chalip (2006); and Chain (2009) alapján:

- kibővülő oktatás – a vendéglátók és a turisták megismerik egymás kultúráját és szokásait
- a vendéglátó régió nemzetközi ismertsége
- kultúrák és emberek közötti akadályok megszűnése
- helyi, közösségi büszkeség és nemzeti identitás növekedése
- társadalmi integráció és nemzeti egység
- **növekvő közösségi részvétel – önkéntesség és kultúrák közötti kapcsolat fejlődése**

- új és kihívást jelentő ötletek megvalósítása
- hagyományok újraélesztése
- kulturális szempontok elterjedése
- liminalitás – az érzés, hogy egy nemes ügyben nyíltan részt vesz
- **egészséges szolgáltatások és oktatás igénybevétele**
- külső érdekeltek szempontjainak figyelembevétele
- **életminőség növekedése és egy magasabb társadalmi osztály irányába történő elmozdulás**
- helyi lakosok javuló kulturális és vásárlási lehetőségei

A hatások csoportosítása sokféleképpen megtalálható a hazai és nemzetközi szakirodalomban, a sport és rekreációs hatások a társadalmi hatások közé sorolhatóak, de önmagukban is vizsgálhatóak.

Sport és rekreációs hatások

- új programok bevezetése, szolgáltatások és létesítmények létrehozása
- oktatás és képzés
- részvételi lehetőségek

A nem mega sportrendezvények társadalmi hatásai elemzésének egyik megállapítása, hogy azok arra hivatottak, hogy ösztönözzék a közönséget, **a sportban történő aktívabb részvételre**. A második megállapítás az, hogy az inspiráció – amely alatt a sportban hosszútávon történő részvételi hajlandóság megváltozását értjük – a különböző lakossági szegmenseken és különböző típusú eseményeken változó (Máté 2019). Ramchandani et al. 2015 kutatásában bizonyítja, hogy a nem mega sportesemények hozzájárulhatnak a résztvevők aktivitásának növeléséhez.

A kérdés számunkra adott: egy sportrendezvény bekövetkeztéből eredő inspiráció és a sportban történő részvételi magatartás későbbi változásai között megtalálható-e a kapcsolat Győr esetében? A társadalmi hatások hogyan élnek tovább örökségként?

Győrben 2017-ben az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztiválhoz kapcsolódóan Máté (2019) végzett széleskörű kutatást. Az empirikus kutatásának újdonságértékét az adta, hogy a kutatás tárgya Magyarország első több sportágas (multisport), olimpiai rendezvénye, az EYOF volt és a megkérdezés pedig a nemzetközi sportrendezvény egyik kulcsérítettjeinek, a város lakosainak rendezvény előtti és alatti tapasztalatait és észleléseit vizsgálta, ex ante és ex post kérdőíves lekérdezés által (Máté 2019). Eredményei szerint „a győri lakosok 49,2%-a részt vett az elmúlt években Győrben megrendezésre került nemzetközi sportrendezvényen” (Máté 2019, 204). Kérdőívében a „nemzetközi sportrendezvények általános megítélésének egyik alapkérdése volt, hogy támogatják-e a lakosok Győr város azon törekvéseit, hogy a jövőben is nemzetközi sportrendezvényeknek adjon otthont, amelyre 72,6 %-ban adtak pozitív választ” (Máté 2019, 204).

Máté kutatása eredményeként létrehozta a sportrendezvény (EYOF) hatásértékelésének komplex modelljét, amelyben elsődlegesen három kapcsolat határozható meg közvetlenül. A modell utakat jelöl, „a legerősebb kapcsolat a sportrendezvényekhez való hozzáállás, a város értékelése, majd a személyes, aktív bevonódás és a hatások értékelése között van. A város pozitív értékelése közvetlen módon meghatározza a hatások értékelését, azonban meghatározza a sportrendezvényekhez való hozzáállást is” (Máté 2019, 189).

Anyag és módszer

Győr Megyei Jogú Város esetében „non mega”, azaz a nem mega és a kisebb méretű nemzetközi sportrendezvények kerültek megrendezésre az elmúlt 5 évben. A nemzetközi kutatási megközelítéseket áttekintve megállapítható, hogy a nem olimpiával, hanem a kisebb rendezvényekkel foglalkozó kutatások kiindulópontjai az olimpiai kutatások, azok tapasztalataiból, erősségeiből vagy éppen hiányosságaiból eredeztethetőek. Az „olimpiák esetében a fő fókusz a gazdasági nézőpont, a kisebb rendezvények esetében a társadalmi, környezeti hatások állnak a kutatások középpontjában és az adatfelvétel módja elsődleges, a szervezőváros lakosainak észlelésein és véleményén alapul” (Máté 2019, 58). Az általunk kijelölt kutatási cél ehhez igazodó, így választott kutatási módszerünk is kijelölt.

2020 tavaszán a szerzők Máté 2019 kérdőívét kiindulópontként használva online kérdőívet fejlesztettek, amely Győr Megyei Jogú Város Sportosztály segítségével került megosztásra a helyi és a közösségi médiában. A kérdőív terjesztésében köszönjük az együttműködést Török Zsolt osztályvezetőnek. 12 nap alatt 1141 teljes kitöltés érkezett, további 867 kitöltő elkezdte azonban nem fejezte be a kérdőív kitöltését.

Az adatfelvétel sajátosságai

A kérdőíves adatfelvétel online technikával került lebonyolításra a Limesurvey platform segítségével. Az online adatfelvételi technológia sajátosságaiból kiindulva a kérdőív kialakítása során törekedtünk arra, hogy egyrészt a kérdőív túlzott hosszúsága ne befolyásolja negatívan a kitöltési hajlandóságot, másrészt pedig ne alkalmazzunk olyan komplex kérdéseket, amelyek esetében az online környezet által nyújtott felhasználói támogatás lehetőségei már nem lennének elégségesek. A befejezett és befejezetlen kitöltések aránya visszaigazolta azt, hogy a kérdőív szerkesztés során sikerült érvényesíteni ezeket az irányelveket.

A fentieknek megfelelően a kérdőív jelentős részben egyszerű, egyszeres és többszörös választáson alapuló kérdéseket tartalmaz, néhány olyan esettől eltekintve, ahol rangsoroló vagy szabadszöveges technikát követelt meg a kérdés jellege.

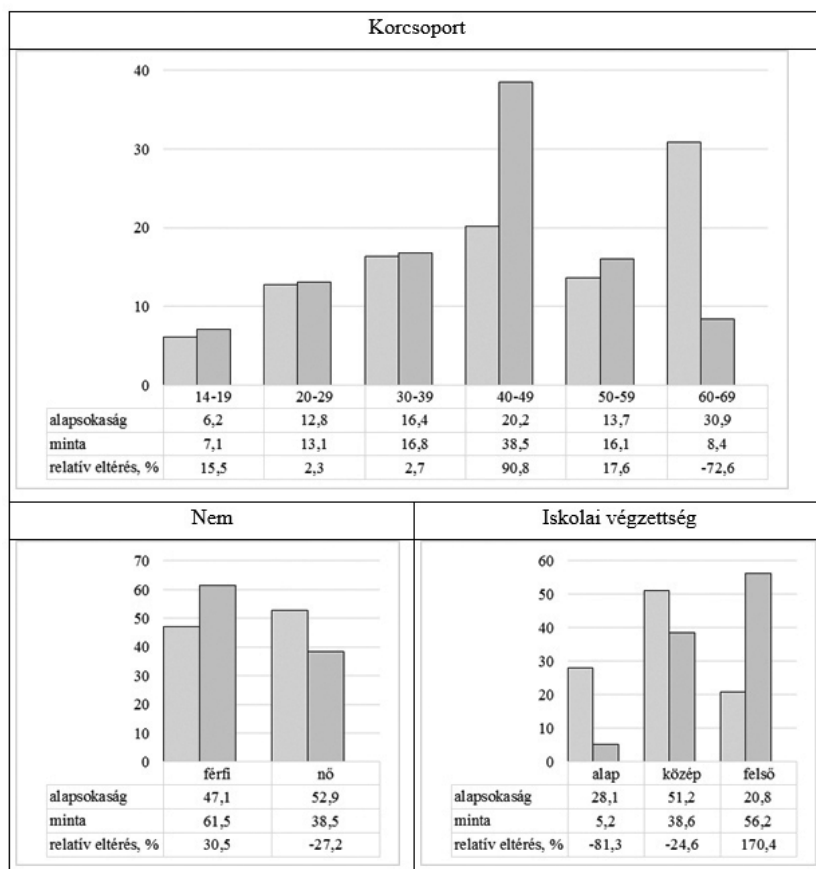
A kérdőív tartalmát tekintve kettő válaszadói karakterrel – szocio-demográfiai jellemzők, sportolási, sportfogyasztási szokások – illetve négy attitűdökkel – város és lakókörnyezet, Győr sportélete, nemzetközi sportrendezvények általánosságban, a nemzetközi sportrendezvények városra gyakorolt hatása – kapcsolatos tematikus blokkot tartalmaz. Jelen tanulmányban a két utóbbi attitűdblokk bizonyos kérdéseit használjuk fel az elemzéshez, a válaszadók egyes társadalmi és tevékenységszerkezeti jellemzőinek független változókként való bevonásával.

Mivel tanulmányunk elsődleges célja azoknak a potenciális társadalmi hatásoknak a feltérképezése, amelyek a nemzetközi sportrendezvényekhez köthetők, azokból eredtethetők, az elemzési módszer egyrészt a vonatkozó hatásokhoz kapcsolódó attitűdök leírására, azok csoportosítására reflektál, másrészt ezen túlmenően többváltozós próbák alkalmazásával kívánja feltárni azokat a társadalmi meghatározottságú faktorokat, amelyek hatást gyakorolnak a nemzetközi sportrendezvényekkel kapcsolatos bizonyos percepciókra.

A minta alapvető jellemzői

Az online adatfelvétel sajátosságainak megfelelően a felmérés tervezése során nem volt lehetőség sem valós mintavételi keret meghatározására, sem pedig olyan mintavételre, amely a rendelkezésre álló sokasági ismérvek mentén biztosíthatta volna a teljesült minta reprezentativitását. A kitöltési hajlandóságot elsődlegesen befolyásoló tényezők – elérhetőség, a téma iránti érdeklődés – hatásaként szignifikáns eltérések tapasztalhatók az említett ismérvek jellegét tekintve/1. ábra/. Jelen elemzés során nem alkalmaztunk komplex súlyozást a sokasági ismérvek szerint, tehát a kapott eredmények általánosíthatósága korlátozott. Az esetleges súlyozást az egyes metszetek potenciálisan nagymértékű relatív eltérést mutató súlytényezőiből fakadó kisebb érvényességen túl az is nehezíti, hogy az adatfelvétel során nem alkalmaztunk konkrét területi lehatárolást; a válaszadók bizonyos része nem Győrben, hanem a város környékén él, ezért a sokasági ismérvek tekintetében sem indulhatunk ki a győri adatokból.

1. ábra A minta relatív eltérései az alapsokaságtól* néhány szocio-demográfiai ismerv mentén

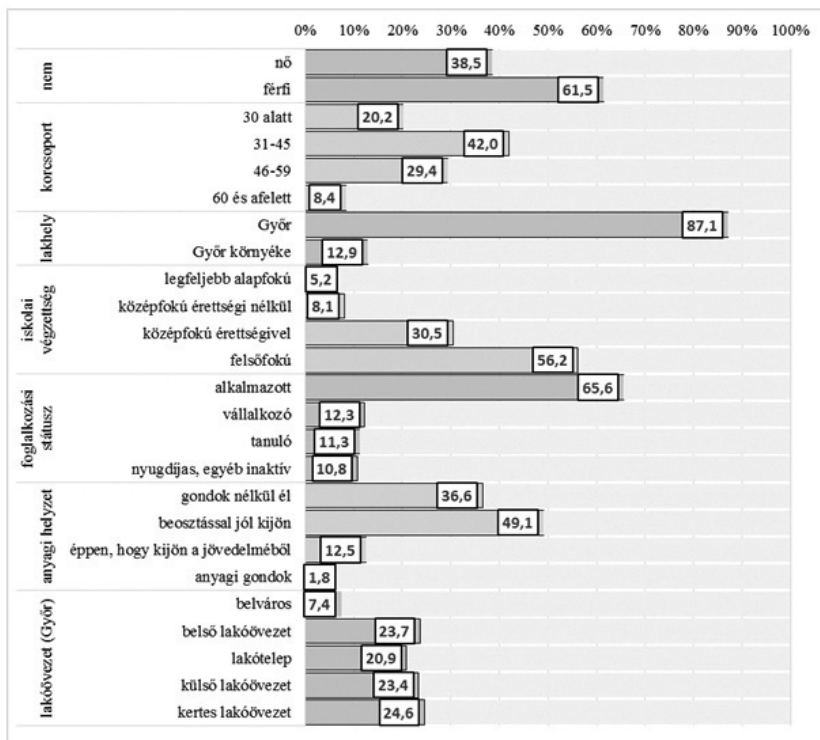
Forrás: Lakossági kérdőíves felmérés 2020, KSH T-STAR, KSH Népszámlálás

* Alapsokaságon a Győrben élő 14 év feletti népesség értendő

Az alapsokaság és a minta összevetése jól illusztrálja a strukturális eltéréseket. Alapvetően elmondható, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők és a férfiak felülreprezentáltak a mintában. A kor megoszlást tekintve a mintában a 40-49 év közöttiek aránya tekinthető kiugrónak, míg a legidősebb korosztály részesedése nagyon alacsony a népességi arányokhoz képest. További, az ábrán nem feltüntetett szocio-demográfiai jellemzők esetében is találhatunk szignifikáns eltéréseket, ilyen például a foglalkozási státusz tekintetében a nyugdíjasok és egyéb inaktívak alacsony aránya a mintában, a lakóövezetek esetében a lakótelepek alul- illetve a belső és külső lakóövezetek felülreprezentáltsága.

A minta szocio-demográfiai jellemzőinek a populációval való összehasonlításban érintetteknél szélesebb köre látható a 2. ábrán.

2. ábra: A minta alapvető jellemzői a szocio-demográfiai státusz néhány indikátora alapján (N=1141)

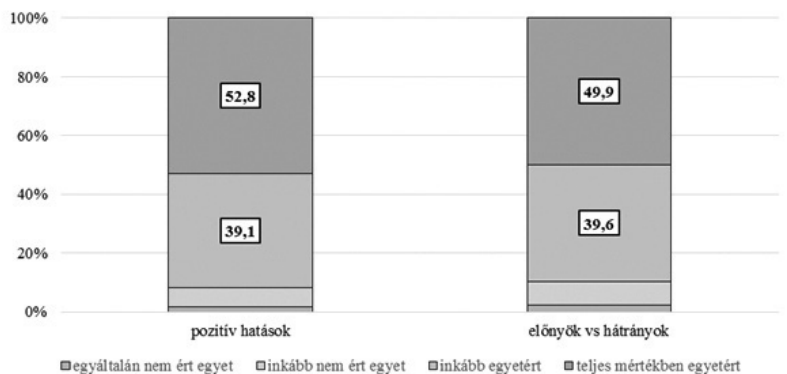
Forrás: lakossági kérdőíves felmérés 2020

A szocio-demográfiai jellemzőkön túl elemzésünk szempontjából ugyancsak fontos, a nemzetközi sportrendezvénnyel kapcsolatos véleményeket meghatározó faktorként jelenhetnek meg a sportolási és sportfogyasztási szokások, ezért a minta bemutatása során ezekre a válaszadói jellemzőkre is érdemes röviden kitérni. A vonatkozó adatokat áttekintve arra a következtetésre juthatunk, hogy a kérdőív kitöltői között erősen felülreprezentáltak azok, akik aktívan és rendszeresen végeznek sporttevékenységet, illetve intenzíven érdeklődnek a sporthírek és sportesemények iránt. A válaszadók 62%-a legalább heti több alkalommal sportol, 61% jelenleg is, vagy korábban igazolt sportoló volt, illetve 68% nyilatkozott úgy, hogy gyermekkorában több, mint öt évig sportolt. A sportfogyasztási szokások esetében elmondható, hogy a kérdőív kitöltőinek közel háromnegyede (73%) napi rendszerességgel érdeklődik sporthírek iránt valamely médiafelületen keresztül, 63% pedig legalább havonta vesz részt sporteseményen nézőként vagy szurkolóként.

A nemzetközi sportrendezvények társadalmi hatásainak megítélése – a társadalmi háttér és a sporthoz való viszony szerepe az attitűdök alakításában

Amennyiben átfogóan vizsgáljuk a nemzetközi sportrendezvények megítélését, alapvetően pozitív képpel találkozhatunk. A nemzetközi sportrendezvények Győrben való megrendezésének elvi támogatottsága egyhangúnak tekinthető a megkérdezettek körében; amennyiben a 7 százaléknyi bizonytalan válaszadót nem vesszük figyelembe, 96% nyilatkozott úgy, hogy támogatja ilyen típusú rendezvények megtartását a városban. Ebben a kérdésben a társadalmi státusz hatásának vizsgálata irreleváns, hiszen nem találhatunk olyan szegmenst, amelyben ne lenne domináns a támogatók aránya. Egyet hátra lépve, a nemzetközi sportrendezvények általánosságban vett hatásait kissé konkrétan vizsgálva hasonlóan pozitív kép rajzolódik ki. A két vonatkozó, négyfokozatú Likert-skálával mért állítás – a nemzetközi sportrendezvények hozzájárulnak a pozitív irányú gazdasági-társadalmi változásokhoz Győrben; a nemzetközi sportrendezvények előnyei nagyobbak, mint a hátrányai – esetében a pozitív attitűdökkel rendelkezők összesített aránya 90% körüli /3. ábra/. A skála természetéből adódóan némileg differenciáltabb attitűdök mögött viszont van lehetőség a társadalmi hatásmechanizmusok vizsgálatára.

3. ábra: A nemzetközi sportrendezvények általánosságban értelmezhető hatásainak megítélése (N=1141)

Forrás: lakossági kérdőíves felmérés 2020

A szocio-demográfiai jellemzők, valamint a sportolási és sportfogyasztási szokások hatása részben kimutatható a két vizsgált állításhoz kapcsolódó hozzáállásra. Előbbi csoportból három – nem, életkor, anyagi helyzet – utóbbiból kettő – sportrendezvények látogatása, sporthírek követése esetben áll fenn szignifikáns kapcsolat valamely, vagy mindkét állítással /1. táblázat/. Látható, hogy a fennálló szignifikáns kapcsolatok általában gyengék, de ez jelentős mértékben következik az eloszlási tulajdonságokból is.

1. táblázat: A nemzetközi sportrendezvények általánosságban értelmezhető hatásainak megítélése néhány szocio-demográfiai és sportfogyasztási mutató mentén, khi-négyzet próba, szignifikancia, Cramer V együttható (N=1141)

	Pozitív hatások	Előnyök vs hátrányok
nem	0,045 0,085	0,135 -
életkor	0,087 -	0,008 0,082
anyagi helyzet	0,002 0,089	0,040 0,073
sportrendezvények	0,000 0,132	0,000 0,132
sportmédia	0,003 0,101	0,003 0,101

Forrás: lakossági kérdőíves felmérés 2020

A szocio-demográfiai jellemzők közül a nem az első, a pozitív társadalmi-gazdasági hatásokra vonatkozó állítás esetében gyakorol hatást, oly módon, hogy a nők körében némileg pozitívabb megítélés tapasztalható. A korszerkezet a másik állítás mögött viselkedik differenciáló faktorként, méghozzá negatív irányban, azaz az életkor növekedésével párhuzamosan csökken az elfogadás mértéke (amennyiben nem korcsoportonként, hanem az életkor skálaváltozóján keresztül vizsgáljuk a kérdést, a varianciaanalízis hasonló eredményt hoz). Mindkét esetben szignifikáns hatást gyakorol az anyagi helyzet, az annak szubjektív megítélését vizsgáló kategóriaváltozó gyenge pozitív kapcsolatban van az állításokkal; a kedvezőbb anyagi helyzet az egyetértés nagyobb mértékével jár. Egyéb vizsgált szocio-demográfiai tényezők – lakóhely, lakóövezet, foglalkozási státusz – nem gyakoroltak szignifikáns hatást.

A sportolási és sportfogyasztási szokások hatásmechanizmusa jól karakterizálható. A sportolással kapcsolatos független változók – sporttevékenység gyakorisága, igazolt sportoló-e a válaszadó, sporttevékenység gyermekkorban – egyike sincs hatással a véleményekre, viszont a sportfogyasztás mindkét indikátora – sportrendezvények látogatása, sporthírek követése a médiában esetében szignifikáns, pozitív kapcsolat mutatkozik, bár ezek sem tekinthetők túlzottan szorosnak.

A nemzetközi sportrendezvények várható hatásainak részletesebb vizsgálata során két dimenziót – közösség és identitás; sporthoz való viszony – tekintettünk át, mindkét esetben hét állítást felhasználva, melyek a 2. táblázatban láthatók. Az állításokhoz tartozó rövid elnevezés, illetve kód fog megjelenni az elemzéshez kapcsolódó táblázatokban és diagramokban.

2. táblázat: A hatások részletesebb vizsgálata során felhasznált állítások

Közösség és identitás		Sporthoz való viszony	
Állítás	Név	Állítás	Név
A Győrben megrendezett nemzetközi sportrendezvények...			
...hatásaként új közösségek alakulhatnak ki	új közösségek (k1)	...a helyi lakosokat a sport irányába terelik	sportos orientáció (s1)
...hatásaként a közösségi összetartás erősödik	közösségi kohézió (k2)	...a helyi lakosokat új sportágak kipróbálására ösztönzik	új sportágak kipróbálása (s2)
...hatásaként a városi büszkeség erősödik	büszkeség (k3)	...a fiatalokat sportolásra ösztönzik	fiatalok (s3)
...hatásaként az önkéntesség, önkéntesi munka értéke növekedik	önkéntesség (k4)	...javítják a helyi lakosok életminőségét	életminőség (s4)
...élénkítik a társasági életet	társasági élet (k5)	...javítják a sportkultúrát és sporttudatosságot	sportkultúra (s5)
...lehetővé teszik a helyi lakosok számára más kultúrák megismerését	más kultúrák (k6)	...új sportágakkal ismertetik meg a helyi lakosokat	új sportágak megismerése (s6)
...lehetőséget kínálnak a helyi lakosoknak nemzetközi kapcsolatok kialakítására	nemzetközi kapcsolatok (k7)	...egészséges életvitelre ösztönzik a helyi lakosokat	egészséges életvitel (s7)

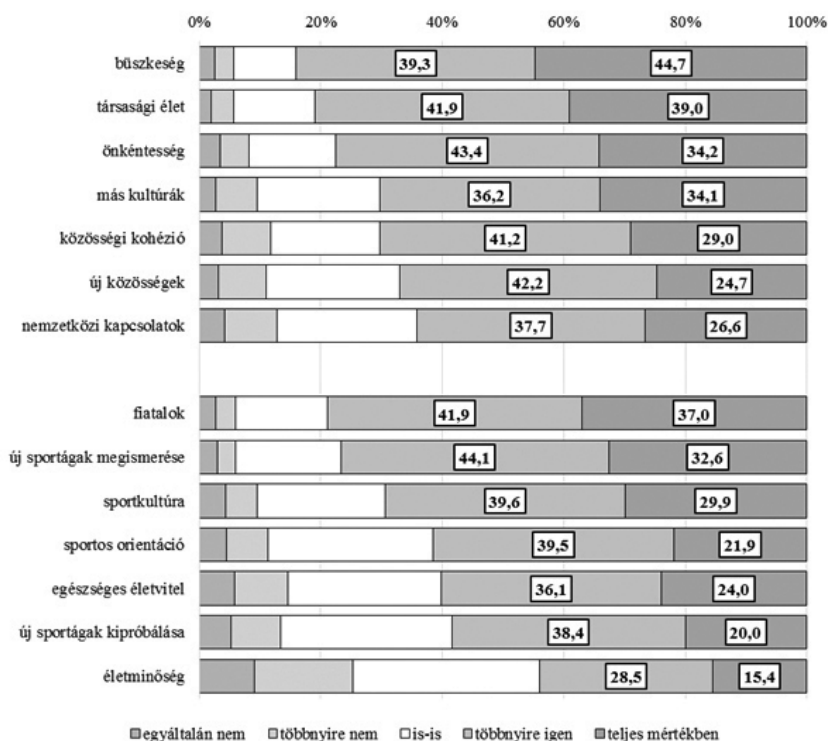
Forrás: lakossági kérdőíves felmérés 2020

A vizsgált állításokkal való egyetértés mértéke általánosságban magas, de tapasztalható bizonyos eltérések mindkét dimenzióban. A társadalmi, közösségi hatásokkal kapcsolatos állítások közül az elfogadottság legmagasabb mértéke a városi büszkeség erősödésénél mutatkozik, azok összesített aránya, akik az egyetértés pozitív mértékével jellemezhetők, megközelíti a 85%-ot. Hasonlóan magas szintű még az elfogadottság a közösségi élet élénkülése és az önkéntesség felértékelődése esetében. A pozitív viszonyulás legalacsonyabb mértéke egyrészt a közösségteremtő erőhöz – egyedülként itt 25% alatti a teljes mértékben egyetértők aránya – valamint a nemzetközi kapcsolatok létrejöttéhez – az egyetértők összesített aránya 65% alatti – kapcsolódik.

Némileg nagyobb mértékű a differencia a sporttal kapcsolatos hatások megítélésében. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy az életminőség javulására reflektáló – a dimenzióban talán tartalmában is bizonyos mértékben „kilógó” – állítás esetében kiugróan magas a többihez képest az elutasítók és semlegesek aránya (56%). A „maradék” hat

állítás az egyetértés mértéke mentén két csoportra bontható, amelyek tartalmuk alapján is körülírhatók. Az egyetértés nagyobb mértéke jellemző az általános vagy elvontabb tartalmú állításokra, jelen esetben a fiatalok sport irányába terelésére, új sportágak megismerésére, illetve a sportkultúra és sporttudatosság javulására, ezeknél az állításoknál az egyetértők aránya kétharmad feletti. A konkrétabb tartalmú, illetve a cselekvés potenciálját inherens módon hordozó állítások – új sportágak kipróbálása, ösztönzés az egészséges életvitelre, a lakosság sport felé való terelése – esetében az egyet értők aránya alacsonyabb, 60% körüli.

4. ábra: A nemzetközi sportrendezvények közösségi kohézióra, illetve sporthoz való viszonyra gyakorolt hatásainak megítélése (N=1141)

Forrás: lakossági kérdőíves felmérés 2020

A szocio-demográfiai jellemzők, valamint a sportolási és sportfogyasztási szokások vizsgált állítására gyakorolt hatását összevont módon vizsgáltuk. A függő változóként felhasznált állítások esetében skálatranszformációt alkalmaztunk, dichotómmá alakítva ezeket, ahol a pozitív kimenethez a többnyire, illetve teljes mértékben egyetértők, a negatívhoz pedig a többiek kerültek. A független változók hatásának mérésére bino-

miális logisztikus regressziót alkalmaztunk, a modellek kialakításához valószínűségi hányadoson alapuló backward stepwise módszert használva.

A kialakult modellek mindegyikéről elmondható, hogy azok végső változata szignifikáns, viszont azt is meg kell jegyezni, hogy a magyarázott variancia mértéke egyik esetben sem túl magas (a Nagelkerke-féle pszeudo R^2 legmagasabb értéke 0,111), bizonyos modellek nem, vagy csak minimális mértékben javítják a helyesen besorolt esetek arányát. Látható azonban a modellekből, hogy melyek azok a háttérváltozók, amelyek szignifikáns hatással jelennek meg a komplex modellben, nemcsak abban a tekintetben, hogy milyen faktor határoz meg egy-egy állításhoz tartozó kimenetelt, hanem abból a szempontból is, hogy összességében mennyire gyakori egy-egy hatótényező megjelenése az attitűdök hátterében. A két dimenzió – szocio-demográfia, sportolási és sportfogyasztási szokások – összesen 11 kiinduló változójából három – lakóhely, anyagi helyzet, igazolt sportoló-e a válaszadó – egyik modellben sem szerepel érvényes prediktorként.

Általánosságban az mondható el a független változók szerepéről /3. táblázat/, hogy a sportolási és sportfogyasztási szokások több esetben és erősebben határozzák meg a nemzetközi sportrendezvények hatásainak értékelését – ez némileg visszaigazolja a korábbiakban már bemutatott, a hatások általánosabb megítélésében mutatózó differenciálódást. A szocio-demográfiai jellemzők különösen ritkán szerepelnek a sporthoz való viszonyhoz tartozó modellekben, a közösségi kohézióval és identitással kapcsolatos állításoknál a nemi hovatartozás szerepe erős, egy kivétellel minden modellben szerepel, minden esetben ugyanazzal az előjellel; a nők esetében nagyobb az egyetértés mértéke. Ahol a szocio-demográfiai változók részei a modellnek, ott sem találkozhatunk lineáris rendeződéssel; az esélyhányadosok nem a független változók kategóriáival párhuzamosan differenciálódnak.

A sportolási szokások és a sportfogyasztás mutatói esetében a hatások egyrészt gyakrabban mutatkoznak meg, ráadásul egy kivétellel linearitás is tapasztalható, tehát a gyakrabban végzett sporttevékenység, vagy éppen a sportrendezvények gyakoribb látogatása egyértelműen pozitívan befolyásolja az állítások elfogadottságának mértékét (a modellekben szereplő független változók attribútumaihoz kapcsolódó esélyhányadosok a függelékben szerepelnek).

3. táblázat: Magyarázó változók jelenléte a regressziós modellekben
Jelmagyarázat: *: modellalkotó változó; +: modellalkotó változó, lineáris hatás

	Közösség és identitás							Sporthoz való viszony						
	k1	k2	k3	k4	k5	k6	k7	s1	s2	s3	s4	s5	s6	s7
Szocio-demográfia														
nem	*	*	*		*	*	*							*
korcsoport				*										
iskolai végzettség						*				*				*
foglalkozási státusz							*							
lakóövezet				*	*									
Sport és sportfogyasztás														
sport gyakorisága	+		*	*				+	+	+	+	+	+	+
sport gyermekkorban	+					+		+		+		+	+	*
sportesemények	+	+	+			+		+	+	+	+	+	+	+
sport hírek	+	+			+	+	+	+						

Forrás: lakossági kérdőíves felmérés 2020

A nemzetközi sportrendezvények hatásairól alkotott véleményeket befolyásoló társadalmi és tevékenységszerkezeti tényezőkről általánosságban elmondható, hogy bizonyos mértékben strukturálják az attitűdöket, de ezeket nem nevezhetjük primer faktornak. Érdekes ugyan áttekinteni azt, hogy mennyiben differenciált az egyes állítások mögött meghúzódó tényezőstruktúra, de az jól látható, hogy egyrészt viszonylag széles körű a konszenzus a hatások pozitív megítélésében, másrészt pedig az attitűdstruktúra jellemzően egységes kognitív beállítódást takar, azaz alapvetően az jellemző, hogy a válaszadók túlnyomó többsége esetében alacsony az értékelések varianciája, tehát az figyelhető meg, hogy jól megkülönböztethető az általánosan pozitív vagy negatív értékeléseket adók csoportja, viszont ezen csoportok társadalmi háttére nem karakterizálható egyértelműen.

Összegzés

Kutatásunkban arra kívántunk választ adni, hogy a sportrendezvényekkel legközvetlenebbül érintkező lakosság elköteleződése milyen attitűdök mentén és milyen erősséggel azonosítható. Számos elemzés utal az egyes rendezvények esetében a sporteredményesség mellett igazolható gazdasági előnyökre is, de a lokális társadalmi befektetés napjaink rendezvényvállalási döntéseinek háttérében kevésbé kerül a felszínre.

Győr városának az elmúlt öt évben tapasztalható fejlődését, kivételes sportrendezvény vállalkozói, finanszírozói gyakorlata is jellemezte, jó érzékkel építve az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál segítségével felépített tudására, a város új infrastrukturális adottságaira. Ezen ágazati versenyelőny magasra pozicionálja a várost egy olyan tevékenységében, amelyet összefogással, a lokális és kiszélesedő földrajzi környezetben, vállalkozói és saját szolgáltatói struktúrájával továbbá lakosaival együttműködve sikeresen teljesít.

Irodalomjegyzék

- Bowdin, Glenn - O' Toole, William - Allen, Johnny - Harris, Rob (2006): Events management, 2nd Edition, Oxford: Elsevier
- Brunet, Ferran (1995): An economic analysis of the Barcelona'92 Olympic Games: resources, financing and impact. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. http://olympicstudies.uab.es/pdf/wp030_eng.pdf Letöltve: 2017. március 10.
- Bull, Chris - Lovell Jane (2007): The Impact of Hosting Major Sporting Events on Local Residents: an Analysis of the Views and Perceptions of Canterbury Residents in Relation to the Tour de France 2007, *Journal of Sport Tourism* 12/3, 229-248.
- Chain, Dion (2009): Residents' perceptions of the 2010 FIFA World Cup: a case study of a suburb in Cape Town, South Africa. CPUT Theses & Dissertations. Paper 123. http://etd.cput.ac.za/bitstream/handle/20.500.11838/1582/198063318_Chain_dg_MTech_thm_bus_2009.pdf?sequence=5&isAllowed=y Letöltve: 2017. március 7.
- Chalip, Laurence (2006): Towards social leverage of sport. *Journal of Sport and Tourism*, 11/2, pp. 109-127.
- Dickson, Tracey J. - Benson, Angela M. - Blackman, Deborah A. (2011). Developing framework for evaluating Olympic and Paralympic legacies, *Journal of Sport & Tourism*, 16:4, pp 285-302, DOI:10.1080/14775085.2011.635014
- Gratton, Chris - Preuss, Holger (2008). Maximizing Olympic Impacts by Building up Legacies. *International Journal of the History of Sport*, 25/14, 1.922-1.938.
- Kim, H. J. - Gursoy, Dogan - Lee, Soo Bum (2006). The impact of the 2002 World Cup on South Korea: Comparisons of pre- and post-Games. *Tourism Management*, 27/1: 86-96.
- Knott, Brendon - Swart, Kamilla - Visser, S. (2015): The impact of sport mega-events on the quality of life for host city residents: Reflections on the 2010 FIFA World Cup African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure Vol. 4 (Special edition) (2015) ISSN: 2223-814X, p. 1-16

- Máté Tünde (2017): Nemzetközi sportrendezvények Magyarországon: Londontól-Rióig pp. 319-328., 10 p. In: Keresztes, Gábor (szerk.) Tavasz Szél = Spring Wind 2017 [tanulmánykötet] 2. Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége, (2017) p. 570
- Máté T. (2019): Nemzetközi sportrendezvények hatásai és a szervezőváros lakosai. Az Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017, Győr példáján keresztül. Disszertáció (PhD)
- Máté T. – Gyömörei T. –K ovács N. – Páthy Á. – (2020): Győri sportrendezvények és az egészség – sport kapcsolata, Egészség, Sport, GAZDASÁG III. szerkesztette Gyömörei Tamás
- Ohmann, Susanne – Jones, Ian – Wilkes, Keith (2006): The Perceived Social Impacts Of The 2006 Football World Cup On Munich Residents. *Journal Of Sport & Tourism*, 112: 129-152.
- Ramchandani, Girish, -Davies, Larissa – Coleman, Richard – Shibli, Simon – Bingham, Jerry (2015): Limited or lasting legacy?: the effect of non-mega sport event attendance on participation. *European Sport Management Quarterly*, 15/1, 93-110.
- Ruta Dino (2015): A Strategic and Pluralistic Approach to Planning Legacy from: *Routledge Handbook Of Sport And Legacy*, Meeting the challenge of major sports events Routledge, <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203132562.ch1> Letöltés: 2017 szeptember 10.
- Saayman, Melville (2001): An introduction to sports tourism and event management, Potchefstroom: South Africa, Publisher Institute for Tourism and Leisure Studies and Leisure, 226 pages, ISBN13 9781868223787
- Shone, Anton – Parry, Bryan (2004): *Successful Events Management A Practical Handbook*, 2, Thomson.
- Taks, Marijke – Chalip, Laurence – Green, B. Christine (2015): Impacts and strategic outcomes from non-mega sport events for local communities. *European Sport Management Quarterly*, 15/1, 1-6.
- Taks, Marijke (2013): Social sustainability of non-mega sport events in a global world *European Journal for Sport and Society*, 10/2, 121-141.
- Yeoman, Ian – Robertson, Martin – Ali-Knight, Jean – Drummond, Siobhan – McMahon-Beattie, Una (2004): *Festival and events management, an international arts and culture perspective*, Elsevier Butterworth Heinemann, ISBN-13: 978-0750658720, Taylor & Francis, New York, USA

A költség-haszon elemzés módszertanának alkalmazási lehetőségei a sportágazatban

The application of the methodology of cost-benefit analysis in the sports sector

Vörös Tünde¹⁶

Absztrakt

A tanulmány célja a költség-haszon elemzés, mint módszertan sportágazatbeli megjelenésének feltérképezése. Az elemzési eszköz relevanciáját adja azon tulajdonsága, miszerint a társadalmi hatások komplex számbavételére és a pénzügyi fenntarthatóság vizsgálatára együttesen alkalmas. Ezáltal a módszertanban rejlő lehetőségek kiemelkedő fontosságúak közösségi finanszírozásból megvalósuló projektek – mint például különböző sportesemények és sportberuházások – döntéstámogatási folyamatában. A szakirodalomkutatásra épülő vizsgálat számos gyakorlati alkalmazási példát ismertet a sporttevékenység végzéséhez kötődő vizsgálatok között, határozott egyetértést azonosít a CBA használatának vonatkozásában a sportesemények vizsgálatát tárgyaló szakirodalomban, valamint sportlétesítmény-beruházások társadalmi értékelésének céljával végzett elemzésre is mutat példát. A módszertan alkalmazása ugyanakkor – különösen hazánkban – nem tekinthető széleskörben elterjedtnek a sportágazatban, számos kiaknázatlan lehetőséget rejt magában.

Kulcsszavak: költség-haszon elemzés, közösségi finanszírozás, sportesemények, sportberuházások

Abstract

The aim of the study is to reveal the potential fields of applying cost-benefit analysis in the sports sector. The attributes of the methodology, that is the suitability to evaluate complex social impacts and analyse financial sustainability at the same time, give a special importance to the investigation. By this means the opportunities provided by cost-benefit analysis are of great significance in the decision-making

¹⁶Széchenyi István Egyetem, Egészség- és Sporttudományi Kar, tunde.voros@sze.hu

process of sports projects with public funding such as the case of many sport events and sport facilities. Our research based on international literature review outlines several empirical examples for the use of CBA in connection with sporting activity, identifies unanimity in the literature concerning the application of CBA for the evaluation of sport events suggesting further improvement, and also presents an example for the social evaluation of a sport facility.

Keywords: cost-benefit analysis, public funding in sports, sport events, sport facility investments

Bevezetés

Az Egészség Sport Gazdaság I-III. Tanulmányköteteken három önálló tanulmány keretében sportlétesítményekhez, sporteseményekhez és sporttevékenység végzéséhez kötődő társadalmi-gazdasági hatások értékelési lehetőségeit vizsgáltuk (Vörös – Kopány 2019, Vörös – Kovács 2020, Vörös – Pápai 2020). A szakirodalomkutatásra épülő elemzések számos különböző módszertani eszközt azonosítottak. A vizsgált tanulmányok leggyakrabban személyes mélyinterjúkat, esettanulmányokat, kérdőíves adatfelvételeket, statisztikai és ökonometriai elemzéseket, gazdasági hatáselemzéseket (economic impact assessment/study, EIA/EIS) és költség-haszon elemzést (cost-benefit analysis) alkalmaztak. Jelen tanulmány az idézett három cikk folytatásaként utóbbi módszertani eszköz, a költség-haszon elemzés (cost-benefit analysis, CBA) sportágazatbeli megjelenését veszi górcső alá. A témaválasztást indokolja a sportesemények értékelését tárgyaló szakirodalom egyhangú állásfoglalása a költség-haszon elemzés módszertanának alkalmazása és fejlesztése mellett (Barget – Gouguet 2007, 2010, De Nooij 2014a, 2014b, De Nooij et al. 2011, Késenne 2005, 2012, Taks et al. 2011), valamint a módszer pénzügyi és társadalmi szempontú elemzésekre történő alkalmassága. A CBA azon sajátossága, hogy a pénzügyi fenntarthatóság vizsgálatát és a társadalmi szinten keletkező externáliák kvantitatív számbavételét is lehetővé teszi különösen fontos azon területeken, ahol közösségi finanszírozás is jelen van. Ennek megfelelően a költség-haszon elemzés eszköztára hozzájárulhat a „jó kormányzás” elveinek¹⁷ megvalósításához a sport területén.

A tanulmány következő részében a költség-haszon elemzés sportágazatbeli alkalmazásait tekintjük át szakirodalomkutatásunk eredményeinek segítségével. Elsőként a sporteseményekhez kötődő gyakorlati alkalmazási példák kerülnek tárgyalásra, ezt követően pedig a sportlétesítményekhez és sporttevékenység végzéséhez kötődő értékelésekkel foglalkozunk. A nemzetközi szakirodalom kutatása során összesen 12 tanulmány került azonosításra és feldolgozásra, amelyeket a tanulmányban szereplő táblázatok rendszereznek, pontos bibliográfiai adataikat pedig az irodalomjegyzék

¹⁷ Sterbenz – Gulyás (2014) a „jó kormányzás” alapelveiként a következőket azonosítják a sport területén: autonómia, átláthatóság (transzparencia), elszámoltathatóság, nyilvános kommunikáció, demokratikus eljárások, fékek és ellensúlyok, illetve szolidaritás.

tartalmazza. A kutatás során *meghatározónak bizonyultak az International Journal of Sport Finance, illetve a Journal of Sports Economics* folyóiratok, amelyekben több releváns cikket is azonosítottunk témánkhoz kapcsolódóan. A tanulmányt következtetések és további kutatási irányok megfogalmazása zárja.

A költség-haszon elemzés alkalmazásának megjelenése sportesemények vizsgálatában

A sportesemények vizsgálatával foglalkozó tanulmányok mindegyike egységesen foglal állást a költség-haszon elemzés alkalmazása és fejlesztése mellett (Barget – Gouguet 2007, 2010, De Nooij 2014a, 2014b, De Nooij et al. 2011, Késenne 2005, 2012, Taks et al. 2011).

De Nooij és szerzőtársainak (2011) tanulmánya például Hollandia és Belgium 2018-as Labdarúgó Világbajnokság rendezésére benyújtott pályázatának társadalmi költség-haszon elemzését hasonlítja össze a győztes Oroszország pályázatának elemzésével. Az elemzés körültekintően veszi számba a társadalmi szinten felmerülő direkt pénzügyi költségeket és negatív externáliákat (létesítmény és infrastruktúra beruházások, előkészítés költségei, rendezvény során felmerülő költségek, közbiztonság költségei, FIFA számára nyújtott adókedvezmény, huliganizmus és vandalizmus okozta károk, az esemény okozta zsúfoltságból származó torlódások, kellemetlenségek), valamint pénzügyi bevételeket (turizmusból eredő nettó bevétel figyelembe véve a helyettesítési és kiszorítási hatásokat, kapcsolódó szervezetek – FIFA, média, sportolók és kísérőik – költségeit is). A kedvezőtlen, valószínű és kedvező forgatókönyveket is elemző ex ante vizsgálat az első két esetben negatív nettó jelenértéket eredményez, amelyet az elemzés maradékelv alapján a nem monetarizált haszonelemek (nemzeti büszkeség érzet, identitástudat fejlődése, sportteljesítmények motiváló hatása stb.) „árának” tekint. A középső, realista forgatókönyv alapján fejenként csupán 9 € költséget jelentene az esemény rendezése, ennek nagysága alapján megfontolandónak tekinti a pályázatot az elemzés. E megközelítést továbbfejlesztve, a költség-haszon elemzés segítségével vizsgál De Nooij (2014a, 2014b) egy közepes méretű kanadai sporteseményt és Amszterdam 2028-as olimpiai pályázatának lehetőségét. (Vörös – Kovács 2020)

A következő táblázat azokat a tanulmányokat rendszerezi, amelyek sportesemények vizsgálatánál alkalmaztak CBA keretrendszert. A tanulmányok hivatkozása mellett áttekinthető a táblázatokban a vizsgálati terület és az alkalmazott vizsgálati módszer rövid leírása.

1. táblázat: Költség-haszon elemzés alkalmazása sportesemények hatásainak vizsgálatához

Szakirodalom	Vizsgálati terület	Vizsgálati módszer
Barget – Gouguet (2007)	egy sportesemény teljes gazdasági értékének becslése fizetési hajlandóság (WTP) felmérésén alapuló társadalmi költség-haszon elemzéssel (Davis Cup, Limoges, 1996): nettó társadalmi haszon	fizetési hajlandóságon alapuló feltételes értékelési módszer (CVM), társadalmi költség-haszon elemzés (CBA)
Barget – Gouguet (2010)	sportesemények hatásértékelésének módszertani kérdései: gazdasági hatáselemzés és társadalmi költség-haszon elemzésre is szükség van, esettanulmány (Rugby World Cup, Franciaország, 2007)	gazdasági hatáselemzés, (EIA) társadalmi költség-haszon elemzés (CBA)
De Nooij (2014a)	egy közepes méretű sportesemény (Kanada, junior atlétika verseny) társadalmi költség-haszon elemzése: negatív nettó jelenérték	társadalmi költség-haszon elemzés (CBA), érzékenység vizsgálat
De Nooij (2014b)	Hollandia 2028-as Olimpia rendezési pályázatának elemzése – figyelembe véve a pályázat költségeit, valamint a sikeres és a sikertelen pályázat valószínűségét	társadalmi költség-haszon elemzés (CBA)
De Nooij et al. (2011)	Hollandia és Belgium 2018-as Labdarúgó VB pályázatának társadalmi költség-haszon elemzése és összehasonlítása a nyertes orosz pályázattal: negatív nettó jelenérték, amely az indirekt, nem számszerűsített hasznok (pl. nemzeti büszkeség) áráként értelmezhető	társadalmi költség-haszon elemzés (CBA)
Taks et al. (2011)	egy közepes méretű sportesemény (Kanada, junior atlétika verseny) társadalmi költség-haszon elemzése: negatív nettó jelenérték	társadalmi költség-haszon elemzés (CBA)
Késenne (2005, 2012)	hipotetikus sportesemény példáján az EIA és a CBA módszertanának összehasonlítása – érvelés utóbbi használata mellett	gazdasági hatáselemzés (EIA), költség-haszon elemzés (CBA)

A költség-haszon elemzés alkalmazásának megjelenése sporttevékenység és sportlétesítmények vizsgálatában

Az elemzési logika sportlétesítményekre történő újszerű adaptálását mutatja be a győri Aqua Sportközpont társadalmi-pénzügyi vizsgálata (Vörös 2017). Az elemzés a létesítmény 30 éves élettartama alatt felmerülő társadalmi hasznok és bevételek várható alakulását számszerűsíti. Társadalmi haszonként a korrigált pénzügyi bevételek kvantifikálása mellett a létesítményhasználathoz kötődő egészségügyi megtakarítást, egyéni jólétnövekményt, a vállalati szektor szintjén érzékelhető produktivásnövekményt, valamint sportesemények gazdasági hasznát monetarizálja.

Gabbet et al. (2016) a költség-haszon elemzés elitsportban való alkalmazási lehetőségeire hívja fel a figyelmet. A módszer hozzájárulhat a sportolók optimális terhelésének meghatározásához, elkerülve a túl alacsony vagy a túl magas terhelési szintek választását. A vizsgált edzésterhelésből várható teljesítménynövekmény adja a haszon oldalon, míg a többletterhelés miatt esetlegesen bekövetkező sérülések kockázatának növekedése a költség oldalon számbavehető értékeket. Gyakorlati alkalmazása nem tekinthető széleskörben elterjedtnek. A módszer fejlődése döntés támogató eszközként számszerű segítséget nyújthat, de nem helyettesítheti, jóval inkább kiegészítheti a sportszakmai tapasztalatot. Tjounakaris et al. (2013) tanulmánya orvosi-egészségügyi területen alkalmaz pénzügyi költség-haszon elemzést, amerikai középiskolák sportorvosi ellátását vizsgálja. Li – Faghri (2014) társadalmi költség-haszon elemzése egy másik hatérterületre kalandozva a kerékpáros közlekedés infrastruktúráját értékelő módszertanba illeszti a kerékpározásból, mint sporttevékenységből eredő egészségügyi hasznokat a társadalmi megtérülés vizsgálatának céljával. A következő táblázat a sportlétesítmény és sporttevékenység végzéséhez kötődő, CBA-t alkalmazó tanulmányokat foglalja össze.

2. táblázat: Költség-haszon elemzés alkalmazása sportlétesítmény és sporttevékenység végzéséhez kötődő hatások vizsgálatához

Szakirodalom	Vizsgálati terület	Vizsgálati módszer
Gabbet et al. (2016)	a költség-haszon elemzés (CBA) alkalmazása az edzésméletben, az optimális terhelés meghatározására	szakirodalom kutatás
Tjounakaris et al. (2013)	középiskolai sportorvosi ellátás költség-haszon elemzése	pénzügyi költség-haszon elemzés (CBA)
Li – Faghri (2014)	a kerékpározásból származó egészségügyi haszon számszerűsítésének beépítése a kerékpáros közlekedés infrastruktúrájának társadalmi értékelésébe	társadalmi-költség-haszon elemzés (CBA)
Vörös (2017)	egy magyarországi sportlétesítmény (uszoda) társadalmi és pénzügyi hatásainak komplex vizsgálata	társadalmi és pénzügyi költség-haszon elemzés (CBA), érzékenységvizsgálat, kockázatelemzés

Következtetések, további kutatási irányok

A tanulmány a költség-haszon elemzés módszertanának sportágazatbeli alkalmazási lehetőségeit tekintette át szakirodalomkutatás segítségével. Összesen 12 tanulmány került azonosításra sporteseményekhez, sporttevékenység végzéséhez és sportlétesítményekhez kapcsolódóan, amelyből mindösszesen 1 tanulmány volt magyarországi vonatkozású. A módszertan alkalmazása más ágazatoktól eltérően – különösen hazánkban – nem tekinthető széleskörben elterjedtnek a sportágazatban, számos kiaknázatlan lehetőséget rejt magában. A monetarizálható haszonelemek köre további kutatásokat igényel.

Az elemzési eszköz által nyújtott lehetőségek – a társadalmi szinten jelentkező externáliák számszerűsítésére, valamint pénzügyi szempontú elemzés készítésére történő alkalmasság – széleskörű alkalmazását teszik lehetővé. Különösen kulcsfontosságú eszköz lehet a közösségi finanszírozásból megvalósuló projektek, sportesemények és sportlétesítmény-beruházások tervezésének folyamata során. A CBA elemzések gyakorlati megvalósítása elősegítheti, hogy a társadalmi szempontból leghatékonyabb sportesemények és sportberuházások valósuljanak meg, valamint hozzájárulhat a hatékony üzemeltetés kialakításához, fenntartásához is. A CBA által szolgáltatott mutatószámok ugyanakkor nem tekinthetők egyedüli döntési tényezőnek, a tervezési folyamatot megalapozó, szakértői véleményeket, becsléseket kiegészítő szerepe lehet a gyakorlatban. A szakmai és etikai szempontok alapján egyaránt megfelelően alkalmazott költség-haszon elemzés olyan döntéstámogató eszköz, amely minél teljesebb körű információk felhasználásával lehetővé teszi a tervezett projektek társadalmi és pénzügyi összehasonlíthatóságát, a műszaki tartalom finomhangolását, a pénzügyi fenntarthatóság megvalósítását, valamint a vizsgált indikátorok folyamatos nyomon követését a sportágazatban is.

Irodalom

- Barget, E., Gouguet, J-J. (2007): The Total Economic Value of Sporting Events. Theory and Practice. *Journal of Sports Economics*, 8:2. 165-182.
- Barget, E., Gouguet, J-J. (2010): Hosting Mega-Sporting Events: Which Decision-Making Rule? *International Journal of Sport Finance*, 5:2. 141-162.
- De Nooij, M. (2014a): Economic Impact Analysis versus Cost-Benefit Analysis for a Medium Sized Sport Event – A Further Improvement. Amsterdam University of Applied Science. p.22.
- De Nooij, M. (2014b): Mega Sport Events: A Probabilistic Social Cost-Benefit Analysis of Bidding for the Games. *Journal of Sports Economics*, 15:4. 410-419.
- De Nooij, M., van den Berg, M., Koopmans, C. (2011): Bread or Games? A Social Cost-Benefit Analysis of the World Cup Bid of the Netherlands and the Winning Russian Bid. *Journal of Sports Economics*, 14:5. 521-545.
- Gabbet, H. T., Windt, J., Gabbet, T. J. (2016): Cost-benefit analysis underlies training decisions in elite sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50. 1291-1292.
- Késenne, S. (2005): Do we need an Economic Impact Study or a Cost-Benefit Analysis of a Sports Event? *European Sport Management Quarterly*, 5:2. 133-142.
- Késenne, S. (2012): The economic impact, costs and benefits of the FIFA World Cup and the Olympic Games: who wins, who loses? Maennig, W., Zimbalist, A (eds.): *International Handbook on the Economics of Mega Sporting Events*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA. 270-278.
- Li, M., Faghri, A. (2014): Cost-benefit Analysis of Added Cycling Facilities. *Transportation Research Record: Journal of the Transportation Research Board*, No. 2468, Transportation Research Board of the National Academies, Washington. 55-63.
- Sterbenz T., Gulyás E. (2014): Lyukas piramis – A versenyrendszer hatása a magyar kosárlabdázás eredményességére. *Vezetéstudomány*, 45:1. 24-30.
- Taks, M., Késenne, S., Chalip, L., Green, B. C., Martyn, S. (2011): Economic Impact Analysis Versus Cost Benefit Analysis: The Case of a Medium-Sized Sport Event. *International Journal of Sport Finance*, 6:3. 187-203.
- Tjoumakaris, F. P., Eck, B., Freedman, K. B., Pepe, M. D., Austin, L., Tucker, B. S. (2013): Cost Benefit Analysis of Sports Medicine Team Coverage: Is It Worth Our While? *The Orthopaedic Journal of Sports Medicine*, 4.
- Vörös T. (2017): Költség-haszon elemzési keretrendszer sportberuházások társadalmi-gazdasági értékeléséhez. *Közgazdasági Szemle*, 64:4. 394-420.

- Vörös T. (2019): Sportberuházások társadalmi-gazdasági értékelése – a költség-haszon elemzésben rejlő lehetőségek. Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr.
- Vörös T., Koppány K. (2019): Sportlétesítmány-beruházások társadalmi-gazdasági hatásainak értékelési lehetőségei. Gyömörei T. (szerk.): Egészség Sport Gazdaság I. Tanulmánykötet. Mobilis Közhasznú Nonprofit Kft., Győr, 18-31.
- Vörös T., Kovács N. (2020): Sportesemények társadalmi-gazdasági hatásainak értékelési lehetőségei. Gyömörei T. (szerk.): Egészség Sport Gazdaság III. Tanulmánykötet. Mobilis Közhasznú Nonprofit Kft., Győr. 154-166.
- Vörös T., Pápai Zs. (2020): Sporttevékenység társadalmi-gazdasági hatásainak értékelési lehetőségei. Gyömörei T. (szerk.): Egészség Sport Gazdaság III. Tanulmánykötet. Mobilis Közhasznú Nonprofit Kft., Győr. 168-187.

ATHLETE'S DECISIONS AND SOCIAL ENVIRONMENT

Beatrix Faragó¹⁸

Abstract

The athlete's career is an uncertain career. In this environment, career planning, management and awareness in preparation for a civilian career play a key role. A series of decisions affecting the athlete lead to individual career paths. The right career strategy can be effectively applied to make athlete decisions. Sports management provides support in the implementation of the athlete's career, which facilitates athlete's decisions. The methods employ effective factors in managerial decision-making, which require complex professional preparation for strategy development. There are three areas of decision-making in sport, on the one hand, athletic decisions, on the other, organizational decisions, and political decisions. In this three-fold, it is necessary to formulate the right strategy by influencing the factors of the sport sector. The research contributes to the study of this, which method consists of questionnaire research. The sample of the survey is athletes who have decided on a career in dual careers. The study reveals athlete awareness of dual careers, athlete opportunities, support for the organizational background in the top athlete model, and corporate attitudes toward athletes and athletes.

Keywords: athlete career, athlete dual career, sport policy, human resources, strategy

Introduction

The stages of an athlete's career consist of decision points. The first step is to choose the type of physical activity, the next is the mode. Further on in life, there is the genre of racing, hobby sport, the choice between leisure and sport, learning. Then the career and the career of the sport will be a decisive decision point. Decisions are a decisive part of our lives, and in an athlete's career, decisions are not always independent, as childhood sports and related activities are subject to parental influence. Much of an athlete's career depends on parenting decisions, and later on

¹⁸ Széchenyi István Egyetem, Egészség és Sporttudományi Kar, Sporttudományi Tanszék
farago.beatrix@sze.hu

coaching decisions, and then, in professional athlete life, self-determination comes into play. From the athlete's side, we make a big difference in this decision. An important aspect of sport is the decisions made in the background of sport, which cover the political appearance and organizational decision making of sport. Organizational and political decision-making also has a significant impact on the athlete, who is manifested in sports and athlete support, infrastructure and career opportunities. In my research, these decision points were examined in terms of their effects on each other and their local appearance. The method of the research is a questionnaire survey that explores the dual career opportunities and awareness of athletes in this field. With the survey, I measure the knowledge of the domestic appearance of the athlete's career path, which can be used to develop strategies for developing athlete's career model communication for athletes.

Athlete's decisions, awareness

The primary motive of an athlete's decisions is victory. In this decision, the athlete maximizes the likelihood of winning prizes in the competition, which includes the choice of time and technique for training. Performance in sport is mainly based on the development of physical, motor skills. (Szakály, 2012) Incentive systems determine the amount of athlete's reconsideration effort. (Sterbenz, 2017) Effective remuneration systems and equilibrium strategies influence decision-making mechanisms. (Szymanski, 2003, Lazaer, 2006) Athletes often drop-out in civilian and sporting decisions. This is especially true of female athletes who choose a more secure civilian career with uncertain athletic careers or career opportunities. (Sterbenz et al., 2016) The strategy of the top athlete's career model and its organizational structure may be a suitable solution for this. (Farágó, 2015) The decision-making time in sport is decisive in decision-making in sport, which may be sequential or simultaneous, but combinations thereof. Conflict between athletes occurs at the level of collaboration and competition, where effectively designed incentive systems are able to maintain a balance. (Istvánfi, 2006, Sterbenz, 2007) The role of information is a key factor in athlete decision-making, as incomplete information also leads to uncertain, risky decisions in sports. The athlete has to make many decisions during the competition situation. This decision is a finite number, but the number of smaller decisions is infinite, which is influenced by the number of interactions. Sports games typically display the mixed strategy that is most effective. (Palzios-Huerta, 2014; Dixit and Skeath 2004) An essential element of a blended strategy is unpredictability, and their decisions need to be based on their perception. From an economic point of view, athletes are considered to be limited rational individuals who respond to the incentives that determine their utility, taking into account the complexity of their cognitive abilities and environment. (Sterbenz and Gulyás, 2013) The influence of the

sports, the rules and the competition system of the sports, the amount of effort and the amount of noise play a role in influencing the efficiency. In sport, „noise” refers to factors that represent the difference between skill and effort in the expected outcome of a race, all external factors that are not influenced by the sport horse but still affect the outcome of the race. (Sterbenz et al. 2014) There is also a difference in the relationship between effort and result between sports, which also makes sport performance relative. In establishing incentive systems, market relationships play a key role in decision-making, which needs to be addressed in a complex way through models of sports structures. Gender differences in decision-making appear in behavioral and psychological contexts, which reinforce women’s intuitive decision making. Does sporting decision making show any difference between women’s athletes and men’s athletes? After all, stereotypes of women in masculine sports (Béki, 2018) also appear in decisions.

Sport organization, policy decisions in sport

Characteristic of managerial decisions in sports organizations, and differences in athletic decisions occur without the lack of time constraints and information limitations. Managerial decisions include athletes, organization, infrastructure, management, sports issues, and incentives. Sports leaders also use competitive and collaborative strategies in their management and organization methods. In developing sports management incentive systems, athletes need to develop a strategy that maximizes their efforts and motivates them to compete. An important aspect of this system is the application of a performance measurement system for sports managers, which rationalizes managerial and organizational decisions and penalizes inferior performance. An important element of the decision making fields of sport is sport policy and its decision makers. Community funding for sport has made political policy a decisive factor. Good governance in sports organizations influences effectiveness. Good governance is about having a sustainable, responsible organization with longterm goals, where the right professionals ensure the flow of information and the management of resources. The surplus from financing is not always positive, which depends on the management strategy and decisions. The problem is the emergence of corruption in an uncontrolled form of financing, the crowding out effect of other sources and revenues, and the unsustainable duration of funding. Political decision makers are self assertive individuals (Besley, 2012), which presuppose a sport like struggle in sport, the winner take all principle. Politics are concepts of power, control, and decision making, in which the individual realizes his or her own imagination in a situation of uncertainty or choice. Politics contributes to the achievement of results

through the means of interest representation in the acquisition of resources. The managerial work contains the political elements that appear in the decision making role of the position, and the political skills are decisive in the management methods.

Dimensions of company decisions

In corporate decisions at the management level, it influences the operation of the organization and its members in order to achieve the organizational goal. Leadership motivation also appears in decision making mechanisms, which include the definition of organizational performance, the composition of human resources, and the development of organizational strategy. At the corporate level, managerial decision making is based on strategic foundations driven by the workforce. According to the strategic goals set at the decision making levels, it is important to align individuals and organizational goals. In the Vroom-Yetton model, decision making is central to the style of leadership. The component of the decision is the quality requirement of the decision and the ability of the subordinates to accept it. Decision making styles are similar to division into leadership styles. Autocratic I, II: The manager's decision is based on the information available and when the manager also takes into account the information provided by subordinates. Consultative I, II, III: The leader shares the problem with his/her subordinates, the leader presents the problem to the group and discusses it, the leader only participates in solving the problem as a manager. The theory ranks the problem according to decision rules, which include sufficient information for decision making and attitudes of subordinates. (Gyökér, 1999) Corporate decision making tools are used. These tools may also be computerized decision support systems or consultancy services. The function of decision support systems is the estimation of expected values, the evaluation of the alternatives according to the relevant criteria, the comparison, and the help of the choice between the options. Supporting decisions in the corporate system also has an impact on competitiveness. Impact on business decisions distinguishes between managerial decision making abilities and approaches, the decision making role of corporate performance measurement and performance management, and the attitude of senior executives to stakeholders. The decision making structure is similar to that of an athlete and of a sports organization, which has an impact on performance. In the context of decision making and competitiveness, the decision making of Hungarian managers is rational, which does not mean better performance, but rather the adequate application of different decision making approaches. As part of the corporate strategy, talent management is a human resource that can be used to increase human capital. The retention of talent and human capital should be part of the corporate strategy (Konczosné Szombathelyi, 2013) in order to maintain competitiveness, enhance performance, and profitability. The more successful companies have a more balanced performance measurement practice, it

is worthwhile to have an individually tailored performance measurement system that fits the companies' success factors. (Zoltayné Paprika et al., 2007) Decision levels in sports, sports organizations, and companies operate through similar mechanisms. Performance, competitiveness factors, are key factors in decisions in each area. Rationality is effective in decision making, but a complex approach produces the expected results. The decision making strategy developed in sport handles the intuitive and rational approach together, as does the successful outcome of corporate decision making mechanisms and tools in this mixed system. By studying the strategies that appear in decision theory, we can obtain a repository of conscious decision making tools in sport, which, once used professionally, can also appear in the success of sports. Explanation of gender differences in decision making, contrast between women and men, which distinguishes between rationality and intuitive decision making. Intuitive decision making is more common in women, although rational decision making is more effective in leadership roles. Gender differences also determine leadership positions in the civil sphere. Female leaders become stronger in rational thinking and decision making once they are in a leadership position. The question arises as to whether this difference is reflected in sport. Decision making in sport affects parts of an athlete's career where the athlete is the primary decision maker. The research question is whether an athlete is consciously making decisions about his or her career that relate to the post athlete life? Another question is, is there a difference in decision-making between women and men, as is the case with corporate and managerial decisions? The factor influencing the athlete's career is the decision making of sports manager and sports policy, which manifests itself in the support of a dual career. The scope of the research also covers dual career support provided by athletic managers and athletes by sports policy.

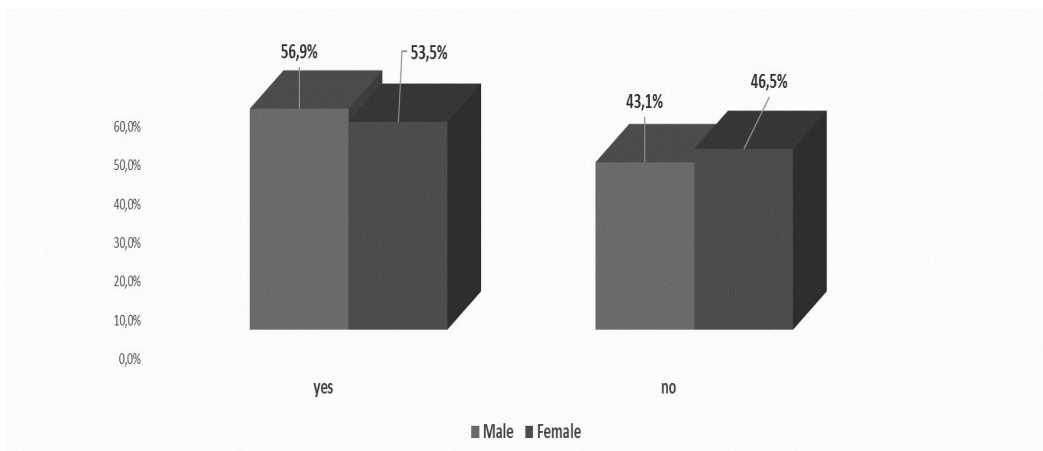
Research method and results

In the decision making process of sport, I dealt with the study of the dual career paths of athletes, in which decision making plays a prominent role. The joint decision making strategy of the athlete, sports organization, government and the corporate sphere can result in the success of the career path of the athlete and the athlete's competitiveness at the end of the athlete's career. The method of my research is a questionnaire survey, which surveyed athletes in the field of their career awareness. The sample of the questionnaire survey is people who have been or have been in a sports club over the age of 14. The survey was sent to respondents online and in written form, item number 1115. The research looked at the urban appearance of sport, the capital produced by sport. The results of the questionnaire research were analyzed by the SPSS statistical program. Research questions focused on athlete decisions in the dual career path that determine an athlete's career path. Conscious career building is important because

of the short career path in sports as concentrating on building a sports career does not ensure an easy transition to a civilian career. The survey included 1115 person who are athletes in a sports club over the age of 14. Research questions focused on the emergence and knowledge of dual careers, on the one hand, and awareness of career building, on the other. Examining the gender differences in decision-making mechanisms, I grouped respondents by gender to reveal differences or similarities in their decision-making.

I present the main areas of the results of the research questionnaire with the following figures. The emergence of the athlete's career model and its introduction to athletes are the basis for conscious career building. Information flow, knowledge transfer, relational capital, communication are all part of the knowledge. Information is a power that enables opportunities and management of opportunities in the area. Athlete awareness of top athlete career programs was 50% known. There was no significant difference between the sexes. If the small shift is taken into account, then women have a lower response rate to known dual career programs, which also outweighs unknown career opportunities. On this basis, women are less informed about dual career programs, although the difference is not large. In the research, the correlation is significant based on Pearson's Chi-square test. (Figure 1)

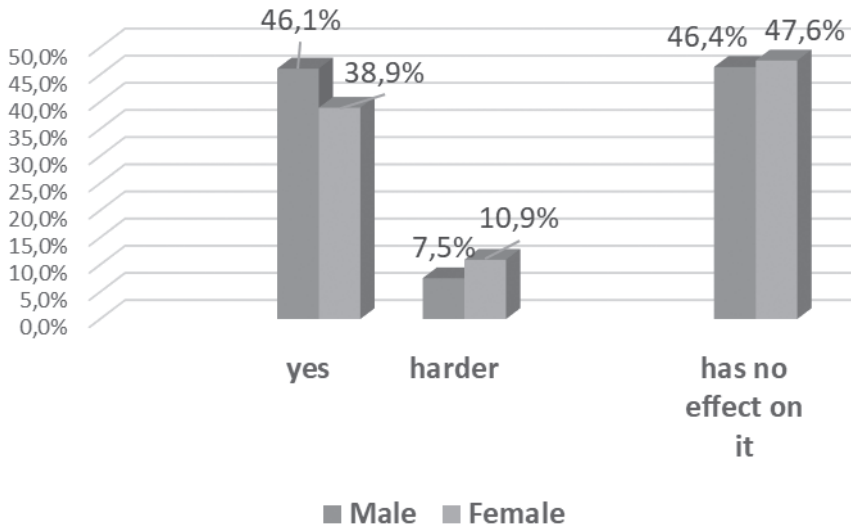
Figure 1. Have you met an athlete's career model as an athlete?

Source: own editing

Examining athlete conscious career development and decision making, 80% of men and 70% of women said they were preparing for the post competitive phase of their sport. Gender differences showed a less pronounced awareness among women. Those who do not prepare for the post competitive life stage have a higher proportion of women. 20% of them are men, 30% are women. The chi-square test showed signicantness in this question. (Figure 2)

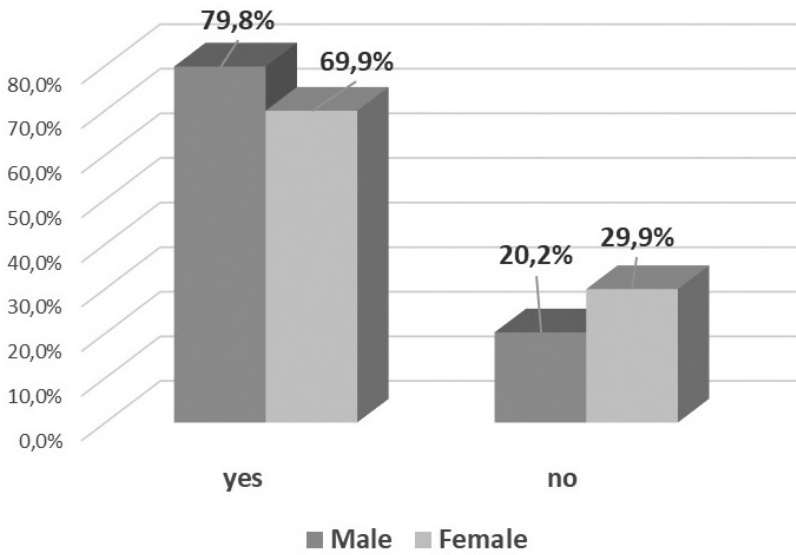
Figure 2. Do you prepare your post-competitive professional career?

Source: own editing

Knowledge of the labor market, perception of the real labor market situation, conscious preparation for a civilian career through training is reflected in the following question. Continuing the athlete's, athlete's past, and its impact on civilian careers requires a simple transition. This requires the development of a dual career strategy, an athlete's career path program, and its management. The perception of athletes in the transition between athletes' past and civilian work is realistic for nearly 50% of respondents who do not consider the impact of an athlete's career on the labor market to be significant. 46% of men and 39% of women, on the other hand, based on their athletic achievements based on their position in civilian careers, which does not show much awareness. The gender ratio in the answers to this question shows a stronger female awareness, the female answers in the real labor market perception show a minimal but higher number, while the proportion of men seeking jobs based on the less conscious reputation of the sport higher. The result of the statistical test, the chi-square, indicated a correlation between the questions. (Figure 3)

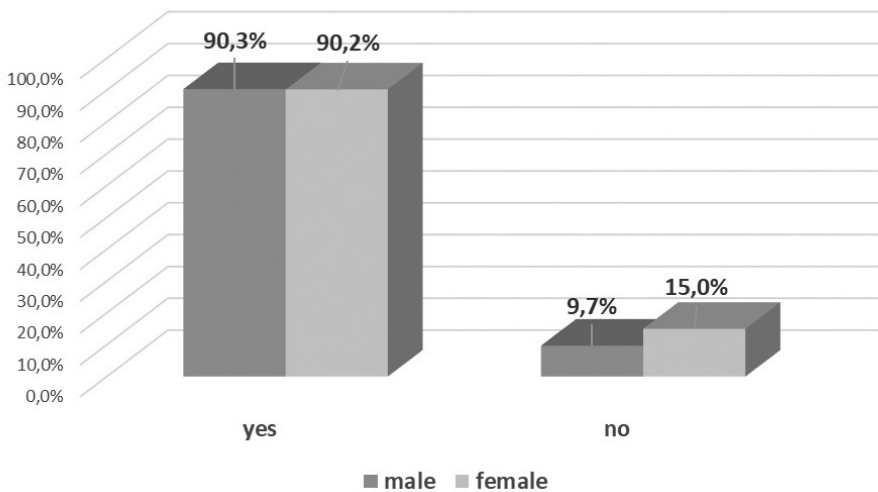
Figure 3. Do you think that being an athlete is easier to find in the job market?

Source: own editing

Both genders consider the need to support dual careers to the same extent, 90%. The test of the result, the chi-square, showed a relationship. (Figure 4)

Figure 4. Do you think it needs dual career support?

Source: own editing

Based on the results, it became apparent that athlete decisions were made with limited rationality. The research showed no difference in decision making between the two genders. Athlete Awareness about dual careers operates largely through a conscious approach.

Discussion and conclusion

Analyzing the decisions and examining their various aspects will facilitate more efficient preparation, development of competitive strategies, and directions of professional training. The uncertain environment in sport opens up new avenues of interpretation that can be interpreted through research. The implementation of an effective strategy can be developed by observing decision making mechanisms and its results. The theory explored in the study is based on the achievement of performance and the securing of success. Performance factors are both forward and backward since control, performance measurement not only looks to the future, but also analyzes its magnitude. In corporate decision making, developing a decision making strategy is a determinant of performance. A rational approach to decision making brings success both at the individual and organizational levels. Intuitive decision making, especially for women, is ineffective in making decisions successful. In my research, I examined athletic decision making in relation to conscious career choices. The result showed that limited rationality is being exercised in decisions about the athlete's career and how to pursue it. Most respondents are not familiar with dual career programs, but would consider it necessary. However, the transition to civilian careers is less informed by those who base their positions on the labor force market based on the results of their athletic careers. The results show that 50% of the athletes surveyed in Hungary are not aware of dual career programs and would need them to support them in their transition to the labor market. Earlier research also supports the current finding (Gósi, Sallói, 2017), which has identified footballers' career prospects of having few dual career opportunities in Hungary today. The decision models and trends revealed in the literature review did not show a significant gender difference compared to primary research, and limited rationality in decision making consciousness.

Literature

- Béki P. (2018): Multidimenzionális nemi sztereotípiák a 21. század versenysportjában Magyarországon. Doktori disszertáció, Testnevelési Egyetem, Budapest
- Besley T. (2012): A jó kormányzat politikai gazdaságtana. Alinea Kiadó, Budapest
- Dixit A., Skeath S. (2004): Games of strategy. Norton, New York
- Faragó B. (2015): Élsportolói életpálya modelljei. Budapest, Magyarország, Campus Kiadó, ISBN: 9789639822337
- Gósi Zs., Sallói I. (2017): Rögös út a sportkarrier: A fiatal magyar labdarúgók karrieresélyei. Magyar Sporttudományi Szemle 18: 4 (72) pp. 11-19., 9 p
- Gyökér I. (1999): Humán erőforrás menedzsment. Műszaki könyvkiadó, Budapest
- Istvánfi Cs. (2006): Mozgástanulás, mozgáskészség, mozgásügyesség. TF jegyzet, Budapest
- Konczosné Szombathelyi M. (2013): „Tehetségmenedzsment, avagy a HR felelőssége” In: Róbert P. (ed.): Gazdaság és morál: tiszta társadalom, tiszta gazdaság. Győr: Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, 2013 Paper 11
- Lazaer E. P. (2006): A humán erőforrások közgazdaságtana. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Palcios-Huerta I. (2014): Beautiful Game Theory. Princeton University Press
- Sterbenz T. (2007): Korlátozott racionalitás a sportmenedzseri döntésekben PhD disszertáció, NYME, Sopron
- Sterbenz T. (2017): Döntések elméletei és alkalmazásuk a sport gyakorlatában. Testnevelési Egyetem, Budapest
- Sterbenz T., Gulyás E. (2013): Lyukas piramis – A versenyrendszer hatása a magyar kosárlabdázás eredményességére. Vezetéstudomány, 45. p. 24. - 30.
- Sterbenz T., Gulyás E., Bódi B. (2014): Equilibrium in Basketball Shooting Selection előadás, Gijon, Behavioral economics in Sport
- Sterbenz T., Kovács E., Gulyás E. (2016): Study on the Introduction of FIBA Europe's „Home Grown Players” Rule Sport and Social Sciences with Reflection on Practice 233-250., Pilsudski University-ISSSS, Warsaw
- Szakály Zs. (2012): Sportedzés: elmélet és gyakorlat. Győr, Magyarország: Szerzői kiadás, 210 p. ISBN: 9789630844154
- Szymanski S. (2003): The Economic Design of Sporting Contest. Journal of Economic Literature 41 1137-87
- Zoltayné Paprika Z., Wimmer Á., Szántó R. (2007): Vezetői döntéshozatal és versenyképesség. Vezetéstudomány, XXXVIII. 2007.5

SUBCULTURE OR EXTREME SPORTS, EXAMINATION OF SOCIAL JUDGMENT OF SKATEBOARDERS

Piroska Béki¹⁹, Beatrix Faragó²⁰

Abstract

An ever-evolving, developing sport whose community is often hung on the underground marker. Because of its uniqueness and boldness, perhaps that is why it is difficult for members of the older generation to understand. The origins of skateboarding are still unclear to this day: some say it was invented by a California surfer who wanted to practice in windless weather, others say it was the successor to a children's play that spread in the 1950s. Just like the board, the sport started to develop, it became more and more popular, there are more skateboard parks opened, and by the end of the seventies, hundreds of parks had already been built. According to Pólusné Thiry (2013), extreme sports represent: danger, risk, altitude or high speed, spectacular elements or attractions. Concentrate is on performance, which is a key element of competitive sports (Szakály, 2012). The focus is on the individual, here everyone is competing with themselves, in this respect there is no human competitor in extreme sports. These claims are undoubtedly characteristics of skateboarding. However, as seen how exactly and in what field this way of life is "subversive" in Hungary (or: subversive at all?), in case of the Hungarian representatives of the subculture the cultural environment, local and national peculiarities (eg low standard of living), the popularity of right - wing, conservative ideas, a depressing post - socialist atmosphere) are strongly nuanced, both in a negative and sometimes perhaps positive sense. Hungarian social peculiarities have resulted in a (more internationally) more restrained, less uniform, ambivalent scene in terms of ideological consistency (Gósi, 2018), which, however, is largely free from the shadows of American and Western European scenes: e.g. commercialization, dilution, excessive appearance orientation, sexual freedom, media scandals, severe atrocities.

Keywords: skateboarding, underground, extrem sport, social judgement

¹⁹ Dr. Béki Piroska, Eszterházy Károly University, piroska.beki@gmail.com

²⁰ Faragó Beatrix, Széchenyi István Egyetem, Sporttudományi Tanszék, farago.beatrix@sze.hu

Introduction

“Skateboarders are considered by everyone to be extreme bastards” (Joe, 1996).

Walking through the public areas of the city, can be often see young people skateboarding, usually getting together in the late afternoon while practicing a trick as they learn different elements over and over again without fear. These young people are connected externally by a passion for skateboarding, but when we think of them, we basically have a lifestyle: in addition to skateboarding, they also represent a style of dress and listening to alternative music in their own circles. Skateboarding is not just an extreme sport, but a way of life that can be called extreme, of course, only if one is serious about it. In any case, can be state that it is no means talking about an average thing. Sport, as the shaper of identity, also plays a significant role in territoriality, through local identity, athlete’s identity. (Farágó, Konczosné Szombathelyi, 2020)

Because it is a free and independent extreme sport that is free in the sense that only the individual can set a limit, it can result in a freer way of thinking that allows young people to overcome these entrenched but society-destroying views (Drissel, 2013). Seeing skateboarders repeatedly raises the question mixed with ambivalent feelings: what might be behind these stereotypes about bold young people? A multitude of people playing extreme sports are now an everyday part of street life - “people on the street” - and more and more competitions are being held. Different brands are built on them, let’s just take the world-famous Vans shoe brand as a basis, which we find in a lot of young outfits, whether they are skateboarders or not. The popularity of skateboarding is also evidenced by the fact that it will be officially included in the Olympic Games from 2021 onwards. Skateboarding is now important from a tourist point of view, as the highly popular Think Hungary - more than expected tourism campaign video, which also won the Best Tourist Image Film Award in 2014 for the second time in Shanghai, features a skateboarder in Heroes’ Square. In this campaign video, the specialties and greatest treasures of Hungary are presented, so we can rightly state that the presence of a skateboarder is a big word. It is undeniable that the city has become part of this community, their presence in the capital is almost symbolic. The popularity of skateboarding in Hungary is also shown by the fact that it has already made its way in the arts and an exhibition has been created about it. We can see the history of Hungarian skateboarding in a great periodical exhibition dating from today to the seventies. The exhibition opened its doors on September, 2019 in Budapest.

Extremity, subculture, underground in sports, or what is skateboarding

Competition is the basis of modern societies. All stages in life of individual achieves successes or failures through a variety of competitions. The facilitators of quick

recognitions and immediate reactions are the stereotypes that can form the basis of prejudices (Varga, Tibori, 1997). The group is constantly experiencing changes in the functioning of society, experiencing a multitude of problem situations. Any opposition you face goes through conflict, that is, conflict is a form of socialization. In modern societies, competition is controlled and this creates the possibility for the democratic functioning of society (Béki, 2018). Social “crowding-out mechanisms” involve conflicts. The average person is afraid of conflict, considers it negative. However, the social sciences also perceive the power of conflicts in solving social problems. According to the approach of social psychology, “... our daily struggles, self-struggle or negotiation with ourselves, also belong to the world of conflict. The clashes between different internal motives, conscious or unconscious aspirations, the desire to adjust to conflicting expectations, the ambivalence of conformity and self-esteem accompany us from early childhood to the end of our lives. Socialization is the pursuit of the desires of a cultured world and the constant struggle of one’s own impulses. The compulsion to postpone desires and the moderation of desires, the compulsion of rationality over the emotional world, the limitation of the Self because of the Others” (Barcy, 2012: 17-18). The idealism of the subculture includes an aesthetic and a sense of life based on a kind of dark romance, which may not even violate the norms (Kelemen 2004). A more pessimistic approach can give more realistic picture of one’s narrower or wider environment. Although it has some narrow-mindedness, it can be used to learn a lot of neglected cultural values (Hodkinzon, 2005). In the face of the furiously destructive otherness and (mostly) nihilism of punk, the forerunner of the subculture, the retreat: in the 19th century from the ideas of the Enlightenment (mistake), today from the superficiality of mass culture, its associated values: superficiality, uniformity, and the narrowing of the experience to the obligatory cheerfulness mentioned in the above answers. The subculture cannot be said to be open, inclusive, it is not very tolerant of even less mature newcomers who are just looking for their style. It is mainly the communities of younger members that represent this as a new trend. The framework of the subculture (...) also gives a goal to one who wants to be something but does not yet really know himself. A framework within which it can unfold. Some people are bothered by this, others are not. (Horkai, 2009) According to Joe Tomlinson (1996), the motto of those who practice extreme sports is no longer “faster, higher and stronger” but “bigger, better and even more dangerous”. This motto is a perfect description of what really drives extreme sports enthusiasts. But what exactly is extreme sports? What keeps these athletes moving forward?

Of course, one of the reasons is the adrenaline rush that these sports provide them. On the other hand, the removal of individual constraints, the achievement of set goals, and the desire to perform to become better and better, and to achieve more and more. According to Héjjas (2006), “extreme sport is a mental and physical activity whose essence is the constant pushing of the limits set by individual abilities and

technology". But ultimately, the most important thing in extreme sports is that they result in an exceptional, unparalleled source of happiness for the individual, creating a more colorful and harmonious life for themselves. They create the "flow" experience (Jackson, Csikszentmihályi, 1999), so they are enriched with an impulse that is unparalleled and most comparable to the drug-induced condition. The mainstream is an integral part of the consumer society, set of entertainment industry products (Fejér, 1995). Its audience is made up of typical consumers: buyers of the latest fashions in music and clothing as well as in other areas of life. Musicians, record labels, disco owners, and other defining figures in the system are servers of public taste. The underground, on the other hand, is declared to be excluded from consumer society (Fejér, 2000). Instead of following fashion, it encourages individual commitment and self-expression. It offers an alternative in all areas: unusual-sounding music, parties at special venues, alternative norms. Opposing the consumer society also means that the people who maintain, organize and manage the culture are not motivated by money or profit, but rather do their work with enthusiasm.

The audience here is the use of "intellectuals" (in the broadest sense of the word) and hallucinogenic agents (LSD, Ecstasy, later fungi, disc, mescaline, etc.) (Fejér, 2000). In skateboarding, freestyle representatives are mostly stigmatized with drug use and alternative, new-wave musical trends.

Material and method

In the empirical research, we used two types of data collection methods, survey and interview research.

The number of sample in the survey is $n = 820$. 72.8% of the respondents were women and 27.2% were men. Examining the age groups, the persons aged 20-29 were the most numerous, with 76.5%, so the designated target audience filled in the questionnaire the most. They were followed by young people aged 15-19 by 18.3% and then by those aged 30-49 by 5.1%. Young people between the ages of 12 and 14 did not complete the questionnaire.

In terms of place of residence, the majority of residents in the city were 44.9%, followed by the capital with 27.9%, the village with 14% and in last place those living in the village with 13.2%. The population of the capital and smaller towns is more than half of the respondents, which is also beneficial for the research because they can meet skateboarders every day while walking in the public areas of the city, but the number of skateboarders is very rare in smaller towns, and villages.

In terms of educational attainment, the highest proportion of grammar school graduates completed the questionnaire with 66.2%, followed by university graduates

with 14%, and then those who studied in vocational secondary schools with 8.1%. Finally, 7.4% had a college degree and 4.4% had a primary school degree.

The number of sample in the interviews was $N = 15$ (10 boys, 5 girls), all of their subjects were young skateboarders. All of the young people live in a city, which also shows that it is an extreme sport in the city. Our interviewees live in four different cities and counties: Budapest, Eger, Győr and Szolnok.

Prior to the research, the following questions were formulated

1. What is behind the skateboarding?
2. What do young people today think about stereotypes about skateboarders?
3. How do ordinary people feel about young skateboarders?
4. How do “people on the street” relate to each other?

The following hypotheses were formulated prior to the research:

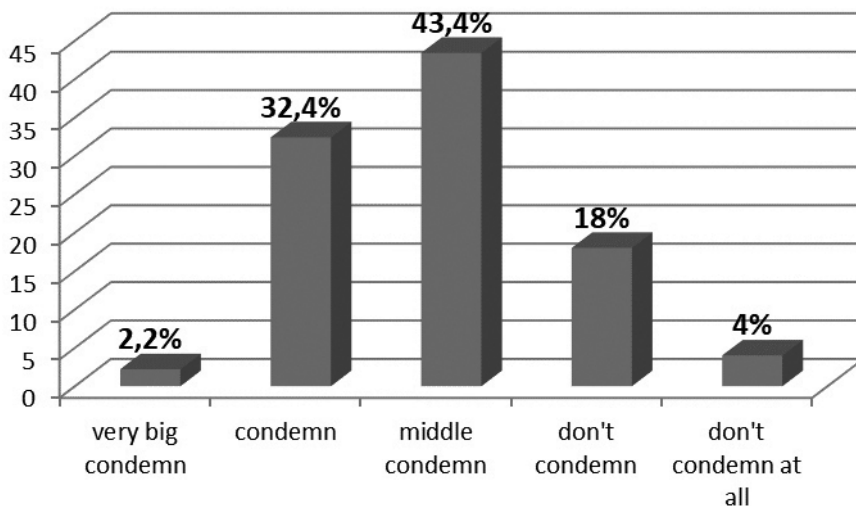
1. Society condemns skateboarders as young people who have slipped down.
2. This subculture consumes significantly illicit substances.

Results

Street skateboarding can only really be appreciated by anyone who has tried it themselves. An outdoor object or obstacle, such as railings, benches, ramps, etc., is used to practice the tricks. Once the perfect place is chosen, all that is left is to practice. We distinguish two main style trends: ramp and street skateboarding. In both styles, the end goal is to successfully perform the trick and continue to roll easily after that landing. Ramp skateboarders practice in the so-called half-tube or pool. The two ends of the half-pipe are formed by the rim, from which the boarders bounce off to roll out into an U-shaped half-pipe to perform the tricks. Today, countless such tracks can be found at home as well. Within the group, we can also distinguish between “blooded skateboarder” and “artificial skateboarder”. Those in the latter category are already noticeable from a distance, as their technique does not approach that of their more experienced counterparts, but at the same time they prefer safety accessories (foot and elbow protector). On the other hand, they are not as determined as their “blooded” counterparts, a slight concussion or jolt easily distracts them from the track, unlike the more lively ones, who clean their favorite areas themselves even of snow, just to practice the current sequence of movements. When these young people are not just boarding, they retreat to their poster-postered room and flip through a foreign magazine called *Trasher* (a skateboarding magazine in America that has been alive today since 1981). The skateboarding style included buggy pants and a loose, simple t-shirt to keep young people from moving and comfortable to wear at the same time. Blooded skating is as extreme as the sport itself.

In the questionnaire research, we asked what they thought about young people skateboarding in public places. 78.7% of respondents are not bothered by the presence of skateboarders in public areas, while 21.3% of them answered that the presence of skateboarders does not show well on the street, creating fear among passers-by. So it can be said that most of the fillers are not bothered by the presence of skateboarders on the street. The social judgment of skateboarders was also important to us for the research. This had to be answered on a 5-point liqueur scale, where 1 was the one that didn't condemn them at all and 5 was the one that strongly condemned them. 43.4% were neutral on the issue, while 32.4% preferred to condemn them. Overall, 22.1% do not or rather do not condemn them, while 34.6% prefer to condemn or actually condemn them (Figure 1). Based on the reports in the interviews, there was always negative feedback from members of the older generation or adults and more praise from young people.

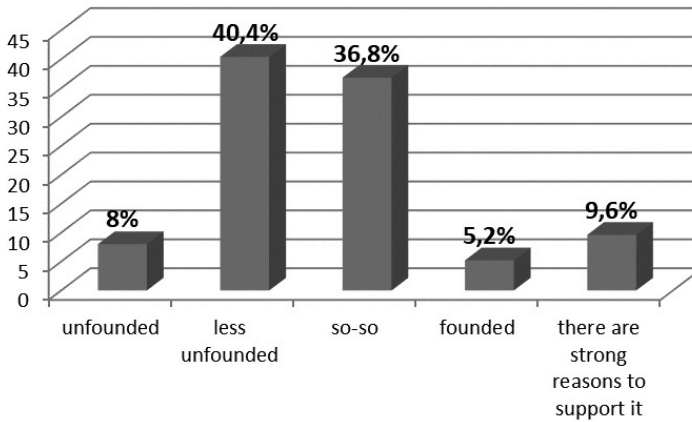
Figure 1. Social judgment

Source: own editing

We were also curious about how appear the preconception about skateboarders. Majority say their social perception is downright negative. Thus, it can be said that almost half of the respondents (41.2%) think that prejudices about skateboarders are very bad, while a small part of them (20.5%) do not consider these prejudices to be bad. The younger generation is much more open to innovation, often pushing the boundaries and able to confront social norms, often ignoring the consequences- our interviewees reported.

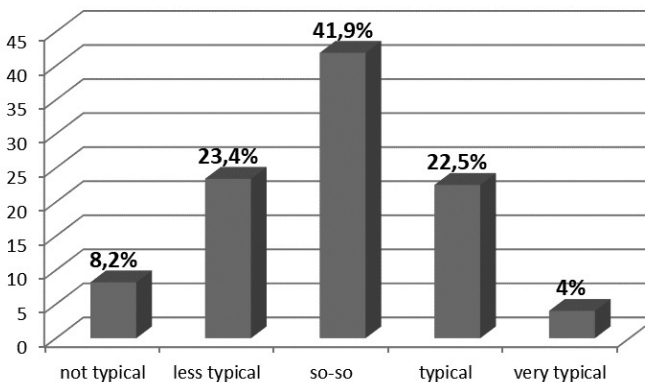
Figure 3. How true are the negative opinions?

Source: own editing

In the last question of the questionnaire, vandalism, the use of illicit substances, was the central element, however, how typical it is for skateboarders. On the liqueur scale, each indicated the option “not at all” and the five indicated the option “highly characteristic”. Most preferred the so-so (41.9%) opinion. Typical and very typical responses were assessed by respondents in 31.6% and no or no options in 26.5%. In conclusion, most nominated the is-is option not approaching either extreme, but there were still several responses that this community was characterized by vandalism and the use of illicit drugs by young people.

Figure 4. Extent of vandalism and drug use

Source: own editing

Based on the results of the interview question on drug use, can be see that skateboarders as a whole are not likely to use illicit drugs. Interviewees see that it is only typical of certain groups of friends, but they themselves do not use such drugs, so this stereotype does not stop either. And considering vandalism, it can be said of each interviewee that he is completely away from their value system. Their purpose is not to oppose the law, and the same can be said of their circle of friends.

The interviews revealed that skateboarders have a great community, they look at each other as a kind of second family, they are able to form such close and deep friendships with each other. The existence of such a community has many advantages, as social differences can be easily overcome, but as we have seen, it has disadvantages: if drug use is dominant in a group, it is common to all members, even if they do not feel compelled to do so voluntarily.

The responses given by female interviewees that they had been discriminated against on the basis of their gender show that gender stereotypes can also be found in this subculture, which is still a problem today, as this type of discrimination also exists in many other roles and sports. This problem is difficult to eliminate and often discourages young people from certain sports. The development has already appeared in some places in Hungary (for example, separate tournaments are available for male and female soccer players), but in skateboarding, male and female participants have not yet been separated in this respect. For the time being, it is heavily dubbed a “boy sport”, taking into account its difficulty level and gender ratios.

Conclusions

The “feeling” mentioned by skateboarders can be compared to the “flow” experience we know from Csíkszentmihályi. At the moment, nothing matters but the trick and the skater. This is when they find themselves in a state that is unlike anything else, and that is when they feel most alive. This kind of liveliness can cause addiction and take the skateboarder forward. It “intoxicates” them with the constant adrenaline rush, they become addicted. This explains why they are so committed and why they understand each other so well, as a feeling of such strength (or even addiction) can connect people. It can be said that youth do not condemn skateboarders, so those who dislike them are members of the older generation (which emerged from the interviews) and in addition, young people see these stereotypes as false, unfounded. The gap between the two generations can also be found in this difference of opinion, as today’s young people are now able to accommodate much more things and are much freer, both in thought and deeds than the previous generation ever was. Newspaper articles from the eighties and nineties also support this, as skateboarding was even

less accepted at the time, and they were often restricted because the ban in the first steps was not successful. Since then, even in small steps, but it has made its way. The versatility of the skateboard is also proven by the fact that several versions are now available: penny board, cruiser, longboard and freestyle. In fact, this sport carries a lot of risks, as extremely accident-prone and self-righteous youngsters don't prefer to wear helmets and other protective gear, yet it is this kind of danger that constantly irritates them and creates a kind of addiction. Can be seen that as an extreme sport, skateboarding stands its ground, develops both mentally and physically, so it would be more worthwhile to pay more attention to it. It is no coincidence that it became an Olympic sport in 2021, which will greatly increase the popularity of this sport and thus more attention will be paid to it. Hopefully, the extent of negative stereotypes will also diminish as more people get to see how difficult it is, but it's also a special sport. Our study thus revealed that this subculture is much more complex than it may seem as an external observer. The vast majority of young people do not have negative prejudices; skateboarders have a loving and supportive family background and are unprecedented in the use of illicit drugs and vandalism. However, skateboarders are not as bad as public belief shows. They are not intended to harm others or their property.

Literature

- Barcy M. (2012). *Konfliktusok és előítéletek – A vonzások és taszítások világa*. ELTE, TáTK, Budapest.
- Béki P. (2018): *Multidimenzionális nemi sztereotípiák a 21. század versenysportjában Magyarországon*, Doktori értekezés, Testnevelési Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola, Budapest.
- Csíkszentmihályi M. (2010): *Flow. Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémia Kiadó Budapest
- Drissel D. (2013): *Skateboarding Spaces of Youth in Belfast*, *Spaces & Flows* 2. 4 pp. 115-138

- Faragó B., Konczosné Szombathelyi M. (2020): A területi tőke identitás faktorának erősítése a sportolói identitás által. *Multidiszciplináris Kihívások Sokszínű Válaszok*: 2 pp. 59-76., 18 p.
- Fejér B. (1995): *Acid Történet*. *Törökfürdő*, 1: 22-26.
- Fejér B. (2000): A parti. *Antropológiai sűrű leírás*. *Replika*, 39:61-74.
- Gósi Zs. (2018): Magyarországi iskolarendszer alapú sporttámogatások. *Sport, tanulás, karrier. Neveléstudomány: Oktatás, kutatás, innováció* 2 pp. 44-60.
- Héjjas B. (2006): *Korunk civilizációja: a posztmodern embertípus megalkotása*. *Társadalomkutatás*, 24. pp. 261-283.
- Jackson S. A, Csikszentmihályi M. (1999): *Flow in Sports: The keys to optimal experiences and performances*. *Human Kinetics, Champaign*. pp. 1-33.
- Kelemen A. (2004): *Deviánsnak minősített viselkedésformák Magyarországon*. ELTE, Budapest
- Hodgkinson P. (2005): *Beavatottak és kívülállók*. *Replika* 53. pp. 145-164.
- Horkai A. (2009): *Az ifjúság társadalmi kapcsolatainak narratívái Észak-Magyarországon*. In: Jancsák Cs. (szerk) *Pillanatfelvételek a Kárpát-Medencei Ifjúságról*. Szeged Belvedere Meridionale pp150-164.
- Pólusné Thiry É. (2013): *Élmény vagy gazdagság – Az extrém sportolók értékorientációja*. *Magyar Sporttudományi Szemle*. 14: 53. 35-39.
- Szakály Zs. (2012): *Sportedzés: elmélet és gyakorlat*. Győr. Szerzői kiadás. ISBN: 9789630844154
- Tomlinson J. (1996): *Extrém sportok*. Holló és Társa. pp. 97-101.
- Varga Cs., Tibori T. (1997). *A mai világ és a jövő forgatókönyvei*. (Nemzeti stratégia 2020-ig 1.) Kapu Könyv, Budapest.

MOTIVATIONAL RESEARCH OF CLIMBING AS A RECREATIONAL SPORT

Piroska Béki²¹, Beatrix Faragó²²

Abstract

Regular exercise has a positive effect on quality of life, reduces the risk of many diseases and also has a beneficial effect on the psychological state (Szakály et al, 2018). This is also typical if this sport may be different from the average, dangerous or just unacceptable. Health and sports as a single complex are also suitable for the integration of subcultures (Faragó, 2014). The impact of sport is also reflected in its social appearance and national identity (Faragó, Konczosné Szombathelyi, 2018). The emergence of extreme sports requires the appearance of a new society, a new approach, a new conception of life. Changed lifestyle, experience-oriented value system and the birth of a new, postmodern society have created new sports. The improvement of lifestyle results in an increase in life expectancy, which is a motivating factor for self-development, self-education (Faragó et al, 2018), through which sports are increasingly developed, newer and newer disciplines are created.

The study deals with mountain climbing and its disciplines, and examines the sports habits, lifestyles and leisure activities of those who excel in these sports. We consider it important to present what factors play a role in the pursuit of a given sport activity and in the motivations behind the choice of sport.

Keywords: health, lifestyle, extrem sports, mountain climbing

Introduction

“When one sees something protruding from the globe, he is encouraged to climb on it. We will accomplish something that internally satisfies us.” (FritzRudolph) ²³

With the development of the experience society, a new kind of approach appeared

²¹ Dr. Béki Piroska, Eszterházy Károly University, piroska.beki@gmail.com

²² Faragó Beatrix, Széchenyi István Egyetem, Sporttudományi Tanszék, farago.beatrix@sze.hu

²³ <http://www.citatum.hu/konyv>

among young people (Konczos-Szakály, 2007). This postmodern thinking brought with it the idea that everything we want to know must be experienced. At the same time, the slogan that brought the “find and live for yourself” approach was created. Postmodern values are very important among those who practice extreme sports, as this focuses on self-realization and creativity, and material values are pushed into the background (Pólusné, 2013). Extreme sports provide an unparalleled experience that reinforces this postmodern approach as opposed to modern, material values. Despite the danger, the possibility that perhaps it will be the last climb does not deter them from anything. That’s why many people today still believe that anyone who plays such a sport is either crazy or wants to die. A lot of attacks hit climbers, many see this sport as just “entertainment” for the rich, they don’t see the challenge in it, and they don’t understand why anyone wants to stand on top of snow-capped mountain peaks, or many times even on top of the world. The reason why the popularity of these sports has grown exponentially is to be found primarily in the changes that have taken place in society (Gósi, 2004; Béki, 2018). One has to take advantage of one’s opportunities and live life as much as possible, the more adventurous. It is no longer the livelihood that sustains people, but the lack of experience, excitement, challenge, or danger (Éber, 2007). However, to whom what the experience means varies from individual. For some, it is equivalent to objects that can be measured in money (jewelry, house, car), while for others it can be a trip, an excursion, free time with friends, or pursuing some sporting activity (Pólusné, 2011). Almost any sport can be considered an extreme sport, which is different from the usual, the traditional, often the environment provides the extreme conditions. That is, it is a mental and physical activity, the essence of which is to exceed our own performance and limitations (Szakály, 2012; Pólusné, 2009). Climbing is a feeling of life, an adventure in which not only the spectacle provided by the mountains is the most important, and not only the conquest of the peak is the goal. The very road that climbs to the top matters. It is a struggle that tries man, challenges, that it is impossible to give up, we have to fight for life and to reach a world that is outside one’s living space, one’s comfort zone.

Climbing as an extreme experience

In Maslow’s Pyramid of Need, published in 1950, even the values essential for subsistence (eating, drinking) were paramount. The unfolding of the personality and the realization of the goals will be the focus. The focus of society’s life was no longer on livelihoods, but on values and services that improve the quality of life (Gósi, 2017). Traditions, constraints, customs, established and entrenched values slowly disintegrate, thus paving the way for young people to fulfill themselves and realize their own goals and dreams (Gábor, 2009). In sociology, can be distinguish two types of value, subjective and objective. Objective values are all that society needs in order

to exist and function, and subjective value is what society feels important for its own development and operation (Hankiss, 1977). In ordinary terms, we can consider as an experience everything that a person experiences, all that has a pleasant memory and that has some value for him. Millions play one of the most extreme sports around the world, proving the connection points between experience and extremism. Today's youth are looking for danger, adventure, the opportunity to take risks, to live. Extreme sports become more attractive than traditional sports because of the experiences they provide and they cause the feeling of euphoric joy (Pólusné, 2013). A jump, climb or flight is released in the body of athletes with a huge amount of adrenaline and energy. The risk, the moment you live in then and there, and the sight of the power and beauty of nature give you a feeling of nothing. The feeling of life of infinite freedom is embodied in overcoming the peak of space. Boldness, passion, and, like any sport, humility are required for extreme sports, this is especially true for climbing. Person is curious about nature, always attracted to the new, the unknown to be discovered, so it is no wonder that he has been interested in the world of mountains that often seem inaccessible since ancient times. Initially hunters, and then researchers conquered the inaccessible mountain peaks.²⁴ Today's climbers, however, risk their lives to conquer a peak for a completely different reason. Mountain climbing or alpen climbing is the climbing in high, rocky mountains. This altitude usually rises above the snow line, at altitudes of 3000 meters or more. At 7,500 meters, the "death zone" begins where the oxygen level is already so low that the climber can be easily endangered: increased circulation can cause fluid to accumulate in the lungs, which can cause pulmonary edema, but can also be life-threatening can cause an increase in brain volume. In both cases, it can be life-saving if the climber gets fresh oxygen (Nagy, 2014). The brain is no longer able to function properly at altitudes of 8,000 meters, thinking will be slower, it will become cumbersome, and the climber will be indecisive. In addition to physical fitness and conditioning abilities, the existence of mental abilities is also very important (Szakály et al, 2016). It requires a high degree of self-confidence, humility and perseverance, perseverance and purposefulness. And although in the public consciousness climbing is referred to as a solitary sport, it is very important to work with climbing companions, to pay attention to the other. Thus, climbing helps us to get to know ourselves and our borders and limitations.

Another subcategory of climbing is rock climbing, which can also be pursued outdoors. Rock climbing is the same age as humanity, but it has only become a sport in recent decades. Whether we are talking about alpine climbing or a lighter rock climb, it is very important to have mental and conditional (individual) preparation (Szakály, 2012) and knowledge of the tools. In the case of individual preparation, one has to be attuned to the given climb, one has to be patient and tolerant of the climbers, one needs determination and good judgment²⁵.

²⁴ <http://www.mecslaszlo.hu/hegymaszo/magashegysegek.html>

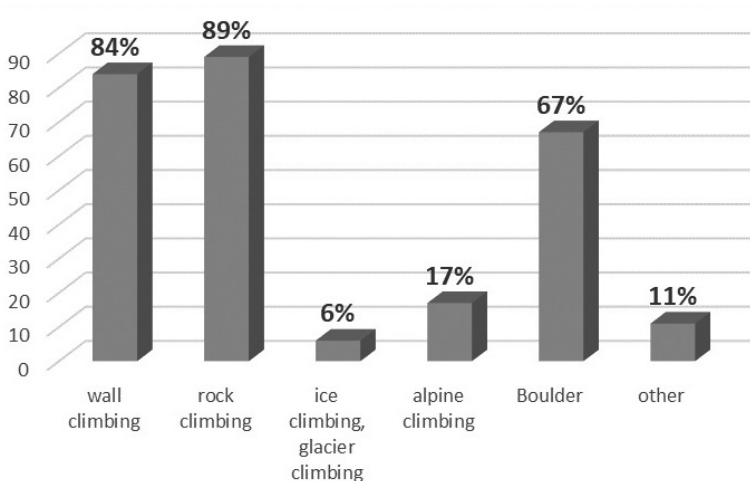
²⁵ <http://www.hegyiacsok.ro>

Material and method

Aim of our research is to give a picture of the sports habits and preparation methods of climbers, as well as the factors that play a role in the pursuit of mountain climbing and in the background of their sport choice.

N = 20 climbers participated in the interview research. Can be found in the sample climbers (n = 8) and wall climbers (n = 12). The chart below shows which branch of our interviewees is pursuing climbing. Figure 1 shows that a climber excels not only in one area, but also performs several types of climbs. The majority of respondents, 84% and 89%, have a passion for both wall climbing and rock climbing, and a significant 67% have a boulder climb. It is likely that, due to environmental and climatic conditions, they were “invented” to be able to climb or keep fit even in adverse weather conditions. Thus, even in this case, the highest proportion of rock climbers also indulge in wall climbing and boulder climbing.

Figure 1. Percentage distribution of climbing types.

Source: own editing

In our research we are looking for the answer to:

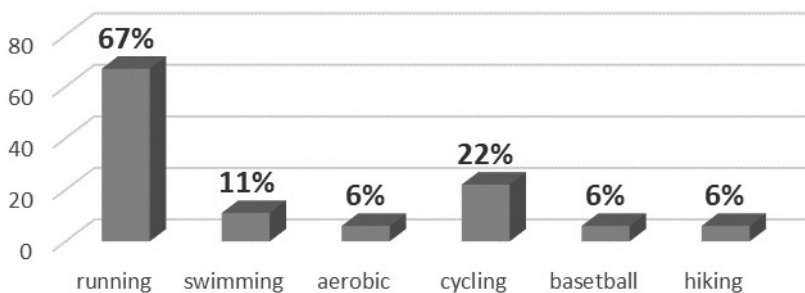
1. How often do climbers?
2. What sports are used to supplement their preparation and how effective are they during the actual expedition?
3. How do climbers characterize themselves?
4. What do the outside world think of them?
5. What motivational background do they have?

Results

Changes in the 21st century have a major impact on the way spend the free time, time spent on leisure activities, and sporting habits alike. Furthermore, the way leisure time is spent and the choice of sports can be influenced by many things, including the individual's financial situation. New trends, leisure activities became available to the general public, new sports emerged. Nearly half of the climbers stated that they have 3-4 hours a day, a third of them have more than 4 hours of free time to spend on their hobby. Leisure is an important element in our lives, but everyone spends it differently. Fanatic climbers (33%) do their sport several times a week, mostly in their full free time. The most common is hobby climbing (94%) and only a few (6%) compete. Of course, there are more experienced climbers who want to do climbing, organizing expeditions, but this does not make up a full job based on the experience so far. The vast majority of respondents are not members of either a club or an association. Only eight respondents answered that they were members or sponsoring members of the following associations: MAHOE (Hungarian Teahers of Mountain Climbing Association), MHSSZ (Hungarian Mountain and Sport Climbing Association), Gerecse SE, Hámori Rock and Ice Climbing Sports Association.

The vast majority of respondents, 67%, used to run in addition and 22% used to cycle. Relatively few 11% used to swim, and the rest proportion is split between aerobics, basketball and hiking (Figure 2). Running, as a sport that develops endurance and vitality, thus proves to be the most suitable for alpine preparation. In addition, it helps to withstand long-term stress and extend monotony tolerance. An important element of mountaineering is the second-wing, which appears similarly in long-distance running, so it can be imaged perfectly.

Figure 2. Ancillary sports.

Source: own editing

We were also curious about how the climbers would describe themselves and what they think about how the outside world thinks about them. Climbers usually consider themselves purposeful, brave, disciplined, and people with above-average abilities. For those who, though sometimes selfish, can still be seen as role models. Nowadays, in the public consciousness, extreme athletes are considered selfish, irresponsible, crazy, but they think they are respected for their determination and courage to dare to step out of “social” expectations. They are considered bold, thoughtful and purposeful. “It takes a lot of courage for extreme sports, including climbing. A lot of things I’d love to try skydiving, for example, because it can be a huge experience, but there’s a ride in my head about what happens if the umbrella doesn’t open. If people overcome it, they can have a lot of new experiences of their own fears”.

“Climbing is a very exciting, awesome sport. It takes courage and a desire for adventure. Climbers are cheerful people”.

“Great self-knowledge is needed and wanted, and perseverance. It needs a quorum. It needs to be able to weigh.” (interviewee 1)

“We can’t necessarily talk about developing mental abilities because I’m a casual climber. However, it definitely put my endurance, my tolerance of monotony and fatigue, the goal-oriented (going to the top) mindset to the test. Without them, it is difficult to conquer a heavier or higher peak. Fatigue and exhaustion are very significant, it is essential to endure and overcome them, you have to learn to work and go on in extreme exhaustion, thirst, hunger”. (interviewee 2)

Setting and achieving dreams and new goals for the future is an important motivational background for many others. Some people aim for continuous development, climbing new paths, and to get to as many countries as possible by climbing, to discover new climbing places and, in addition, to get acquainted with the culture of the given people. And there are those who want to conquer even more 4000 peaks in the Alps or simply climb as many as possible. Also among climbers, one of the most important reasons is that it is a pleasure to do it with 87%, followed by training with 37%, and then I feel good with 25%. Climbing is a way of life, the goal is to experience the moment. We present the statements of our interviewees why they chose to climb:

“It wasn’t a conscious choice. Life brought and sucked in.”

“Climbing is a way of life. I don’t think it’s the climber who climbs a mountain. Not even the one who climbs an 8000. The climber who pursues this in a lifestyle-like way. Many sports are just hobbies, but climbing is a way of life. So it defines everything.” (interviewee 1)

“There’s no concrete answer to that, it’s simply what attracted me, as the first urge I wrote about in the first question led me there. The proximity and charm of nature,

the difficulty of climbing and conquering the summit, the many challenges stand out better than traditional sports”. (interviewee 2)

The next question was used to determine the characteristic of the examined group the “find and experience yourself” or the “realize yourself experience the moment” mindset, outlook on life. It can be assumed that whoever pursues extreme sports, longs for an adventurous life and loves danger, does not know borderline and fear.

Based on the results, two-thirds of the group of climbers believe that an adventurous life is given to them by the sport they choose. It is important for them to push their boundaries and they also consider it important to overcome their own fears, to fight their demons. We got interesting answers to the question of what climbing means to you.

“We have to face ourselves and ask ourselves if we want to. If so, the goal will determine what challenge we face. In my case, reaching peaks higher than three thousand meters requires not only physical exertion, but also mental strength. Perhaps most importantly, we need to know ourselves and our borders.” (interviewee 1)

“Of course with its physical and mental conditions, but here the weather and environmental factors, the lack of habitual comfort and complete regeneration or inadequate nutrition can make things much more difficult for climbers. In addition, uncertainty and the elimination of ongoing hazards also make climbing more difficult.” (interviewee 2)

Conclusions

In the 21st century, a “freer-spirited” worldview has emerged that focuses on experiences, challenges, goals, and individual self-realization. Individual goals are accompanied by euphoria and joy that traditional sports have little or no ability to provide. The most important values that climbers consider are the goals, experiences, adventures, experiences, and battery life that are needed to get rid of the everyday squirrel wheel and social expectations. Any type of climb requires a high degree of self-knowledge, humility, perseverance, and perseverance. You have to learn to endure and overcome exhaustion, fatigue from playing in extreme conditions, or existence itself. In return, however, the most wonderful and spectacular environment unfolds before one’s eyes. Extreme sports, in case climbing, include the most important values of sport, such as the ability to fight, cooperation, increase performance, but also carry the values of postmodern thinking and experiential societies, which despite the dangers and risks involved. It is worth pursuing this sport.

The main reason the climbers practiced this sport on the one hand was that it was a pleasure for them. On the other hand, as the interview revealed, it is not just a sport,

but a way of life, a driving force that defines everything, this is the main “motive”, among other things, that makes it different and gives it more than traditional sports. In terms of their values, they consider it important to have goals in life, no matter how small, as well as inner balance, adventures and experiences and, above all, freedom. The feeling of endless freedom that only certain special sports can provide. Furthermore, it is characteristic of most climbers that they want to know their own boundaries, stretch and cross them, overcome their fears and experience experiences that are only possible for them through this sport. The claim that extreme sports offer immeasurable experiences and a kind of “plus” over traditional sports has proven to be true.

Overall, it can be stated that in order to practice extreme sports, a kind of way of thinking and lifestyle is necessary in which experiences, adrenaline and goals play an important role. It takes a sense of courage to step out of the shadow of the gray everyday and the squirrel wheel and the courage to leave behind a technology-woven, modernized, comfortable world and return to “the world’s most wonderful, perfect, healthiest, most diverse and untapped sport.

Literature

- Béki, P. (2018): Multidimenzionális nemi sztereotípiák a 21. század versenysportjában Magyarországon, Doktori értekezés, Testnevelési Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola, Budapest.
- Éber M. Á. (2007): Élménytársadalom: Gerhard Schulze koncepciójának tudás és társadalomelméleti összefüggéseiről. ELTE Társadalomtudományi Kar, Budapest, 176p.
- Faragó, B. (2014): Sporttal az integrációért. In: Perényi Sz. (szerk.): A mozgás szabadsága: A szabadidősport társadalmi, gazdasági és egészségügyi megközelítései: elméletek és kutatási eredmények a gyakorlat szolgálatában. Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, 264-268.
- Faragó, B. (2015): Élsportolók életpálya modelljei. Campus Kiadó, Budapest.

- Faragó B., Béki P., Konczosné Sz. M. (2018): Athlete and Successful Career in the Competence Matrix. In: T. J. Karlovitz (eds.): Some Recent Research from Economics and Business Studies. Štúrovo, Szlovákia, 2018.01.22-2018.01.23. Komárno: International Research Institute, 73-80.
- Faragó B., Konczosné Szombathelyi M. (2018): Identity of athletes on the way of professional career as factor of regional identity. In: Korcsmáros, Enikő (szerk.) A Selye János Egyetem 2018-as X. Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete = Zborník X. medzinárodnej vedeckej konferencie Univerzity J. Selyeho – 2018, Komárom, Szlovákia: Selye János Egyetem, (2018) pp. 67-79. , 380 p.
- Gábor K. (2009): Ifjúsági korszakváltás. Új Ifjúsági Szemle, 61-80.
- Gósi Zs. (2004): Goals determine men's actions – A cél határozza meg az emberi tevékenységet. Magyar Sporttudományi szemle 4 47-49.
- Gósi, Zs. (2017): A sportszövetségek bevételi szerkezetének és vagyonának változása 2011 és 2015 között. In: Szmodis, M; Szóts, G (szerk.) A sportirányítás gazdasági kérdései. Magyarország. Magyar Sporttudományi Társaság, 91-108.
- Hankiss, E. (1977): Érték és társadalom. Tanulmányok az értékszociológia köréből. Magvető kiadó, Budapest. ISBN: 963-270-547-5
- Katona L. (1997): Sziklamászás, műfalmászás. In Dénes Gy. – Dosek Á. Erdélyi T. Fent M.: (szerk.) Erdők, hegyek sportjai. Magyar Tájékoztató Futó Szövetség, Budapest, 77-83. ISBN: 936 7166 60 2
- Konczos, Cs. Szakály, Zs. (2007): Az ifjúság fizikai aktivitásának jellemzői, az életstílus befolyásolása, a fizikai aktivitás tudatos alkalmazása. Magyar sporttudományi szemle 30: 2. 39-46.
- Nagy Á. (2013): Szabadidős tervek és tevékenységek. In: L. Székely (szerk): Magyar Ifjúság 2012 Tanulmánykötet, 211-229. Kutatópont: Budapest
- Pólusné T. É. (2009): Az extrém sportok morfológiája történeti fejlődésük tükrében. Kalokagathia. 47-48: 4. 129-137.
- Pólusné T. É. (2011): Extrém sportok szelekciós modellje: motivációk és választások az élménytársadalomban. Magyar Sporttudományi Szemle. 12: 45. 16-20.
- Pólusné T. É. (2013): Élmény vagy gazdagság – Az extrém sportolók értékorientációja. Magyar Sporttudományi Szemle. 14: 53. 35-39.

- Szakály, Zs., Bognár, J., Lengvári, B., Koller, Á. (2018): Effects of daily physical education participation on the somatic and motoric development of young students. Hungarian educational research journal (herj) 8: 2. 24-38.
- Szakály, Zs. (2012): Sportedzés: elmélet és gyakorlat. Győr,: Szerzői kiadás. ISBN: 9789630844154
- Szakály, Zs ; Ihász, F ; Konczos, Cs ; Plachy, J ; Bognár, J ; Kolomiets, O. (2016): Physique, body composition and motor performances in Hungarian students. Uchenie zapiski universiteta imeni p. F. Lesgafta 3 267-274.

